

فهرست مطالب

- ۲ / یادداشت اداره
- ۳ / گزارش‌ها
- ۱۲ / د شیطان او ابلیس استازی و پی‌یژنی
- ۱۸ / آیین رفتار و کردار (طرز سلوک)
- ۲۲ / نقش و رعایت آیین اخلاق در تقویت کار مسلکی تفتیش
- ۲۴ / تفتیش عملکرد چیست؟
- ۲۸ / ادارات عالی تفتیش؛ توقعات و انتظارات ذینفعان
- ۳۴ / دولتي پلټني سيمه ايز معيارونه
- ۳۶ / فرایند تفتیش محیط زیست
- ۴۰ / اقتصاد افغانستان نیازمند بازنگری سیاست‌های موجود
- ۴۲ / سیستم اطلاعات مدیریت
- ۴۴ / اصطلاحات مسلکی
- ۴۶ / جرم رشوت
- ۴۹ / د کمپیوټري ارقامو ...
- ۵۰ / شعر
- ۵۲ / مقالات انگلیسی

اداره عالی تفتیش

آمریت اطلاعات و ارتباط عامه

فصلنامه تفتیش

صاحب امتیاز:

اداره عالی تفتیش

مؤسس:

پوهندوی دوکتور محمد شریف شریفی

مدیر مسئول:

سید محمد رضا فخری

هیئت تحریر:

سید محمد مهدی حسینی

سرمفتش سید امین امین

سرمفتش غلام سرور هاشمی

محمد فاضل آرام

امان الدین تیموری

سرمفتش قاضی محمد طیب

سرمفتش محمد هاشم دلاور

سرمفتش شاه احمد فواد مرادیان

سید علی حسینی احسان

گزارشگر:

عبدالوارث «امان»

دیزاین:

مصطفی [۰۷۷۷۱۲۰۰۵۸]

شماره تلفون:

۰۰۹۳ (۰) ۲۰ ۲۵۲۱۶۲۳

۰۰۹۳ (۰) ۰۷۰۰۲۸۷۷۹۸

پست بکس:

(۲۱۰۷) پسته خانه ی مرکزی

آدرس:

دارالامان، افشار،

جنب وزارت احیا و انکشاف دهات

وبسایت:

www.sao.gov.af

ایمیل:

sao@sao.gov.af

مجله تفتیش همه قلم به‌دستان در عرصه علم و پژوهش راجهت ارسال آثار خود دعوت به همکاری می‌کند. مطالب ارسال بر گرداننده نمی‌شود، حق ویرایش مطالب ارسال برای مجله محفوظ است. چنانچه مطالب ترجمه شده می‌باشد، متن زبان اصلی را نیز ارسال فرمائید. در صورت امکان به همراه نوشته‌ها، تصاویر مرتبط را نیز ارسال فرمائید. مقاله‌های چاپ شده الزاماً به منزله نظرات مجله نمی‌باشد. در صورت استفاده از منابع، نشانی آن را قید فرمائید. استفاده از مطالب مجله با ذکر منبع بلامانع است.

و گسترش شفافیت در همه عرصه ها نهادهایی لازم اند که به گونه هدفمند و منطقی و البته نهادینه شده به این کار بپردازند، در این میان اداره عالی تفتیش تاریخ زنده بازرسی های مالی دولت در درازنای تاریخی حداقل ۷۰ ساله در راس هرم ایجاد شفافیت در ادارات و نهادهای دولتی است.

هر چند چنانکه همگان می دانند ایجاد و تثبیت شفافیت برای اداره عالی تفتیش دارای یک رابطه دوسویه و همکاری متقابل ادارات و نهادهای دولتی با اداره عالی تفتیش است و این مهم زمانی به دست می آید که این دو همچنان به همکاری و هماهنگی با هم امیدوار باشند.

البته یاد آوری می شود که اداره عالی تفتیش در راستای ایجاد و گسترش دولت کار آمد و پاسخگو و به تبع آن ایجاد شفافیت مالی آن چنانکه در جمله وظایف اصلی این نهاد تذکر رفته؛ همکاریهای همه جانبه ای با سازمانهای بین المللی تفتیش و یا نهادهای بین المللی دیگری که در این راستا فعالیت دارند را نیز داشته است. در آخرین نوع این همکاریها می توان به امضای تفاهمنامه ایجاد شفافیت در افغانستان با ملل متحد اشاره کرد. این تفاهمنامه که بین چند نهاد دولتی مانند وزارت معارف، وزارت عدلیه و اداره عالی تفتیش با سازمان ملل متحد به امضا رسید می تواند در نوع خود به ایجاد بستر و پیش زمینه های لازم در جهت ایجاد شفافیت در ادارات و وزارتخانه ها کمک شایان توجهی نماید.

اداره عالی تفتیش نیز علاوه بر کار متداوم خود در این راستا امیدوار است با همکاریهای همه جانبه ادارات بتواند نقش اصلی خود را در ایجاد حکومت حسابده و دولت پاسخگو ایفا نموده و گامهای بلندی را در جهت توسعه اقتصادی در کشور بر دارد.

افزایش شفافیت مالی زمینه ساز توسعه اقتصادی است

حقایق موجود در جهان یک حقیقت را پیش روی ما گشوده است؛ اینکه حتی کشورهای قدرتمند نیز با چالش های بزرگ اقتصادی دست به گریبان است و این موضوع سیاستمداران و اقتصاددانان این کشورها را به تکاپو وا داشته است.

هر کشوری برای فایق آمدن به چالش های موجود اقتصادی راهی را برگزیده است اما همه در چند نکته مهم متفق اند: ضرورت مدیریت صحیح مالی و استفاده درست و به جا از منابع موجود و تلاش برای ارابه راه حل های عملی برای حل این مشکلات آن هم از راه ارتقای پاسخ گویی عمومی، توسعه عدالت اجتماعی، ریشه کن کردن فقر و جلوگیری از سوء مدیریت از منابع مالی که البته نکته آخر آن مستقیماً به کارکرد اداره عالی تفتیش مربوط می شود؛ اشاره دارد. شاه کلید اصلی این موضوعات نیز یک نکته اساسی است؛ ارتقا و گسترش شفافیت در نهادهای مالی.

دولتی که اساساً پاسخگو است میزان درآمدهای این دولت که از چشمه های عایداتی تمویل می شود وابسته به این است که دولت تا چه حد می تواند در برابر مردم خود را مسئول و پاسخگو بداند. مردم باید بدانند؛ پولهای داده شده آنان که در ازای از دست دادن مفیدی که خود می توانستند برای خودشان ایجاد کنند، برای چه و چرا به کار رفته، چگونه و در چه زمانی به کار رفته است و چه قشری را تحت پوشش قرار داده است. پاسخ به این سوالات اگر با شفافیت لازم و صادقانه صورت گیرد می تواند باورهای مردم به کارکردهای دولت را دو چندان سازد. باید یاد آوری کرد که بدون ایجاد یک مکانیزم درست و چارچوبی برای ایجاد شفافیت در عملکرد مالی دولت گزینه دیگری را نمی توان تصور کرد. به باور ما برای ایجاد، تثبیت

امضای تفاهمنامه همکاری با ملل متحد برای ترویج شفافیت در افغانستان

تفاهمنامه ای به ارزش ۱۳,۷ میلیون دالر را به منظور تقویت و پیشبرد برنامه «ابتکار ترویج شفافیت در افغانستان» به امضا رساندند.

پوهندوی دکتور محمدشریف شریفی، رییس اداره عالی تفتیش با مهم ارزیابی کردن کمک ۱۳.۷ دالری UNDP در پروژه شفافیت افغانستان در شرایط کنونی گفت: اداره عالی تفتیش در پیوند به این پروژه با تفتیش‌های داخلی وزارتخانه‌ها برای بلند رفتن ظرفیت آنها همکاری کرده و اولاً به بازرسی همیشگی و نهادهای دولتی و حساب‌قطعه دولت و تامین روابط پارلمانی از طریق ایجاد کمیسیون حسابات عامه به منظور بالا بردن سطح نظارت پارلمانی از اجراءات نهادهای حکومتی؛ ثانیاً همکاری با تفتیش‌های داخلی وزارتخانه‌ها به طور مجموع و با تفتیش داخلی وزارت محترم

تفاهمنامه ای به ارزش ۱۳,۷ میلیون دالر بین وزارت معارف، وزارت عدلیه و اداره عالی تفتیش با UNDP تحت نام برنامه «ابتکار ترویج شفافیت در افغانستان» به امضا رسید.

به گزارش آمریت اطلاعات و ارتباط عامه اداره عالی تفتیش؛ وزارت‌های عدلیه، معارف و اداره عالی تفتیش

مبارزه با فساد اداری به دلیل نهادهای ضعیف و ناهماهنگی تمویل کنندگان هنوز نتیجه‌ای نداشته است.

به گفته وی برای مبارزه با فساد اداری باید یک فرمول واحد در هماهنگی با همه نهادهای ذیربط ارائه شود. وی با اشاره به نزدیک شدن سال ۲۰۱۴ گفت: «ممکن است بعد از سال ۲۰۱۴ کمک‌های جهانی کمتر شود، اگرچه ما امیدواریم که این طور نشود ولی باید آمادگی داشت».

وی هدف از برنامه ابتکار شفافیت در افغانستان را نهادینه کردن تقویت مبارزه با فساد اداری، ایجاد پالیسی ملی برای مبارزه با فساد اداری، بالا بردن حسابداری و نظارت عامه و بالا بردن توانایی شهروندان برای گزارش دهی فساد اداری دانست.

در همین حال محترم فاروق وردک، وزیر معارف با انتقاد از سازمان‌های بین‌المللی ارائه‌کننده آمارهای مربوط به سطح فساد در افغانستان گفت: «نهادهای بین‌المللی بدون همکاری با ارگان‌های داخلی و بدون داشتن اطلاعات اولیه از وزارت خانه‌های مربوطه چطور می‌توانند آمار درست در مورد فساد در کشور ارائه کنند».

به گفته وی متهم کردن افغانستان به عنوان فاسدترین کشور بدون در نظر داشت و همکاری با ارگان‌های حسابرسی داخلی یک ادعای به دور از حقیقت و انصاف است.

وزیر معارف خاطر نشان ساخت که فساد وجود دارد ولی نه در سطحی که افغانستان را در صدر لیست کشورهای فاسد قرار دهد.

وی اجرایی شدن برنامه ابتکار شفافیت را در وزارت معارف بسیار مهم خوانده و گفت: ۶۷ درصد از مامورین کشور را کارمندان معارف تشکیل می‌دهند و از بین بردن فساد، نهادینه ساختن و تقویت تفتیش داخلی در این وزارت می‌تواند بخش بزرگی از کارمندان را از فساد عاری سازد.

عدلیه و معارف خصوصا و ثالثا ایفا کردن نقش اساسی مطابق پلان انکشافی کشور «ANDS» در جهت حکومتمداری خوب از طریق آوردن شفافیت، حسابداری و حسابداری در نهادهای دولتی ادامه خواهد داد.

دکتر شریفی با اشاره به نقش گزارشهای اداره عالی تفتیش در بهبود و گسترش شفافیت و حکومت داری خوب به رابطه این اداره با مجلس نمایندگان؛ مخصوصا کمیسیون مالی و بودجه اشاره کرده و بیان داشت: «مجلس نمایندگان بخصوص کمیسیون مالی و بودجه باید گزارشهای اداره عالی تفتیش را تعقیب کرده و در مورد چند و چون آن از ادارات و وزارتخانه‌ها استجواب به عمل بیاورد که اگر تخطی در گزارش اداره منعکس شده پیگیری و دنبال شود. بدین ترتیب نهادهای حکومتی نیز پی می‌برند که پارلمان و کمیسیون مربوطه نقش خود را ایفا کرده است».

ایشان با اشاره به اهمیت تفتیش‌های داخلی در شناخت و مبارزه با فساد اداری تاکید کرد که تفتیش داخلی زیر نظر وزیر مربوطه بوده و وزرا می‌توانند از آنها برای شناخت و از بین بردن فساد استفاده کنند؛ اما فعلا تفتیش داخلی به عنوان انگشت ششم وزارتخانه‌ها تلقی شده و همکاری درست با آنها صورت نمی‌گیرد.

در ادامه رئیس اداره عالی تفتیش با تشکر از سازمان ملل متحد ابراز امیدواری کرد که این تفاهمنامه بتواند در جهت ایجاد شفافیت و جلوگیری از فساد در ارگانهای دولتی ممد واقع شود.

مارک باوودن، معاون نماینده ویژه سازمان ملل متحد در افغانستان از قرار گرفتن افغانستان در صدر فاسدترین کشورها در جهان اظهار تاسف کرده و گفت: فعالیتهای مشترک در راستای

محترم حضرت عمر زاخیلوال وزیر مالیه با رئیس اداره عالی تفتیش دیدار و گفتگو کرد

که ما فعلاً در بخش چهارم تطبیق این استندردها قرار داریم و به منظور ارتقای ظرفیت مفتشین همین اکنون برنامه‌های آموزشی ما در جریان قرار دارد.

در این دیدار محترم وزیر مالیه پیرامون بهبود وضعیت مسلکی اداره عالی تفتیش صحبت نموده افزودند که گزارش‌های اداره عالی تفتیش کاملاً به شکل مسلکی ترتیب گردیده و سیمای مالی کشور در آن به صورت دقیق و واضح انعکاس یافته است؛ وی خواهان همکاری‌های بیشتر از پیش این اداره در راستای تحقق اهداف دولت جمهوری اسلامی افغانستان با وزارت محترم مالیه گردید. همچنین محترم پوهندوی دکتور محمدشریف شریفی رابطه بین وزارت مالیه و اداره عالی تفتیش را به مثابه دو رخ یک سکه توصیف نموده علاوه داشتند که همکاری بین این اداره در چوکات قوانین؛ لازم و ملزوم می‌باشد.

در اخیر ضمن بحث روی مسائل مسلکی تفتیش و وضعیت مالی کشور وزیر محترم مالیه از کتابخانه مسلکی و تعمیر جدید اداره عالی تفتیش دیدن به عمل آورده و در کتاب خاطرات اداره عالی تفتیش نظر خویش را نیز تحریر نمودند.

پوهندوی دکتور محمدشریف شریفی رئیس اداره عالی تفتیش روز دوشنبه مورخ ۲۰ عقرب در دفتر کارشان با آقای حضرت عمر زاخیلوال وزیر مالیه جمهوری اسلامی افغانستان ملاقات به عمل آوردند.

به گزارش آمریت اطلاعات و ارتباط عامه در این ملاقات رئیس اداره عالی تفتیش نخست پیرامون وضعیت اداره عالی تفتیش، ایجاد دفاتر ساحوی و عملی نمودن استندهای سازمان بین المللی تفتیش (انتوسای) معلومات داده و افزودند

با دیدار اساتید اقتصاد دانشگاه کابل از اداره عالی تفتیش زمینه همکاری‌های دوجانبه فراهم شد

شریفی با اذعان به این که باید رابطه نزدیکی بین فاکولته اقتصاد و اداره عالی تفتیش وجود داشته باشد دعوت از این اساتید را ادامه و تثبیت همکاری‌های دوجانبه با دانشکده اقتصاد به دلیل ماهیت کاری این اداره و دانش اقتصاد عنوان کرد.

رئیس اداره عالی تفتیش با اشاره به فعالیت‌ها و دستاوردهای اداره در یک دهه پیشین گفت: «اداره عالی تفتیش یک سلسله فعالیت‌ها را هم از لحاظ شکل و هم از لحاظ محتوا انجام داده است؛ در این راستا می‌خواهیم نظر و مشوره‌های سالم شما اساتید محترم را برای آینده کاری این اداره جویا شده تا بتوانیم تغییرات لازمی را در همین اتمسفری که هستیم در جهت آوردن شفافیت و تثبیت حکومت پاسخگو و حسابده به میان آوریم».

در ادامه این دیدار سید محمدمهدی حسینی معاون مسلکی اداره عالی تفتیش به ارایه پرزنتیونی پرداخت که در آن علاوه بر نقش ادارات عالی تفتیش در ارایه تصویر درست از ماهیت کار اقتصادی دولت و آوردن شفافیت در ادارات دولتی، تعریف و حدود کاری اداره عالی تفتیش در ساحت گوناگون، رابطه این اداره با نهادهایی مانند پارلمان، ریاست جمهوری و سایر نهادهای حکومتی، تصویب قانون جدید اداره و حدود

رئیس و اساتید دانشکده اقتصاد دانشگاه کابل روز چهارشنبه ۲۰ قوس از اداره عالی تفتیش دیدار به عمل آوردند.

به گزارش آمریت اطلاعات و ارتباط عامه اداره عالی تفتیش جمعی از اساتید دانشکده اقتصاد پوهنتون کابل ضمن دیدار از اداره عالی تفتیش با کارکردها و دستاوردهای این اداره آشنا شده و در مورد همکاری‌های آینده با اداره عالی تفتیش به رایزنی و گفتگو پرداختند.

پوهندوی دکتور محمدشریف شریفی رئیس اداره عالی تفتیش در ابتدا با گفتن خوش آمدید، هدف از دعوت ایشان به اداره را علاوه بر احترام به مقام اساتید؛ ماهیت کاری اداره دانست که ارتباط عمیقی با دانش اقتصاد دارد. دکتور

و ثغور فعالیتها با توجه به قانون جدید، به فعالیتها و دستاوردهای این اداره در سالهای پسین اشاره داشت.

دکتور شریفی نیز اداره عالی تفتیش را با توجه قانون جدید آن؛ اداره ای کاملاً مستقل دانست که جدا از همه نهادهای حکومتی و با همکاری آنها و البته با فراز و نشیبهای تاریخی؛ به فعالیتهای خویش ادامه می‌دهد. ایشان در ادامه افزودند: «با فعالیت‌های این اداره هر ساله حدود یک میلیارد افغانی دوباره حصول و به خزانه دولت انتقال داده می‌شود. این اداره در طول ده سال حدود ۲۸۰ دوسیه جرمی را به لوی حارنوالی فرستاده است. باید گفت نقش اصلی ما مبارزه با فساد نیست بلکه ما یک نقش پیشگیرانه را در مبارزه با فساد داریم. با وجود این؛ ما دوسیه‌ها را فرستاده ایم ولی متأسفانه جواب هیچ کدام از این‌ها برای ما نیامده است».

ایشان با اشاره به موضوع فساد در کشور گفت: این که فساد در کشور و ادارات دولتی وجود دارد شکی نیست اما در مقایسه با پول دریافتی طی سیزده سال که مجموعاً حدود ۱۴ میلیارد دالر بوده است و از طریق وزارت مالیه مصرف شده است این که ارقام نجومی در بیرون گفته می‌شود؛ درست نیست و در مقایسه با ۱۴ میلیاردی که از طریق دولت و وزارت مالیه به مصرف رسیده و اداره عالی تفتیش آنرا مورد بازرسی قرار داده است دور نمای بدی نیست آنچنان که در بیرون روی آن ارقام نجومی تبصره می‌شود. در ادامه این دیدار اساتید دانشکده اقتصاد نیز به ارایه نظرها و پیشنهاداتشان پرداختند.

آقای یادگاری یکی از اساتید با ابراز خرسندی از دعوت اداره عالی تفتیش برای دیدار و گفتگوی استادان اقتصاد گفت: امروز ما در اداره ای هستیم که این اداره باید روز به روز تقویت شود؛

واقعا در اداره عالی تفتیش کار زیادی انجام یافته است. هر چند این اداره گاهی به نام کمیته دولتی کنترل و تفتیش و گاهی زیر نظر وزارت مالیه یا شورای وزیران فعالیت می‌کرد؛ ولی این اداره باید مستقل می‌بود و باید مستقل باشد.

وی در مورد اهمیت تفتیش و کنترل در جامعه گفت: «در جایی که تفتیش و یا کنترل ضعیف می‌شود در آن جامعه بسیار معضلات به وجود می‌آید، با کنترل و تفتیش است که مکافات و مجازات برای کارمندان و اشخاص در نظر گرفته می‌شود و اشخاص استفاده جو معلوم می‌شود». به گفته این استاد دانشگاه، اکنون این اداره در مسیر درست خود قرار گرفته و روز به روز به دستاوردهای عظیم خود می‌افزاید. وی در پایان سخنان خود از آنچه تداخل و وظیفوی بین برخی ارگانها مانند حارنوالی و اداره مبارزه با فساداداری با اداره عالی تفتیش خواند گلایه کرد که به گفته ایشان این موضوع به یک معضل در راه مبارزه با فساد تبدیل شده است.

آقای تینگار رئیس پوهنچی اقتصاد نیز با ستایش از ابتکار اداره عالی تفتیش در دعوت اساتید اقتصاد برای ارایه نظریات و همکاری‌های بیشتر با این اداره گفت: «وقتی ما وارد اداره عالی تفتیش شدیم احساس کردیم که در افغانستان نیستیم؛ فکر می‌کردیم در گوشه ای از دینای توسعه یافته و در اداره ای معیاری با استانداردهای جهانی هستیم. من از توجه ویژه هیات رهبری این اداره بسیار خرسند شدم».

وی در ادامه گفت: به قول علمای اقتصاد که «اعتماد خوب است اما کنترل بهتر است» از کارکردهای اداره عالی تفتیش ستایش کرده و خواهان همکاری‌های بهتر و بیشتر دو جانب در آینده شد.

استاد جویا یکی دیگر از استادان اقتصاد نیز با اشاره به کارکردهای اداره در مورد اهمیت پروژه سازی در ادارات سخن گفته و پیشنهاد نمود که برخی از فعالیت‌های اداره عالی تفتیش باید با توجه به مسئله پروژه سازی در اداره دنبال شود.

استاد مریم یکی دیگر از اساتید اقتصاد با اشاره به گزارش اداره عالی تفتیش در مورد حساب قطعی که به پارلمان ارایه می‌شود گفت: این گزارش شکل کمی را دارد و بهتر است شکل کیفی را هم به خود بگیرد و به جای آمار و ارقام فیصدی مصرف، از چگونگی مصرف درست؛ و از اقتصادی بودن یا اقتصادی نبودن پروژه‌ها نیز گزارش دهد؛ یعنی تفتیش باید شکل تفتیش عملکرد را به خود گرفته و شاخص‌های دیگر را هم در گزارش خود مد نظر قرار بدهند.

در ادامه دکتور شریفی رئیس اداره عالی تفتیش ضمن تشکر از ابراز نظر اساتید محترم، برخی از نگرانیهای آنان در مورد تداخل وظیفوی بین این اداره و سایر نهادها را بیشتر ناشی از تداخل سلیقه ای دانسته و افزودند که در این باره هم اداره عالی تفتیش طرحی را به حکومت پیشنهاد کرده است.

ایشان در مورد ارایه گزارش کیفی در قطعیه نیز گفتند: «از چند سال به این سو ما در قطعیه بخشی را به طور مجزا اضافه کرده‌ایم که به تحلیل وضعیت مالی دولت در مقایسه با سالهای قبل می‌پردازد؛ یعنی گزارش قطعیه تنها خلاصه به گزارش کمی نیست، در این گزارش به طور مبسوط و در فصلی جداگانه به تحلیل وضعیت مالی دولت پرداخته ایم که از این حیث می‌تواند منبعی موثق و قابل اتکا برای اهالی تحقیق و پژوهش مسایل مالی در کشور هم باشد».

در پایان این دیدار رئیس دانشکده اقتصاد دانشگاه کابل گفت که ما می‌خواهیم در آینده همکاری‌های بیشتری مخصوصاً در مباحث مربوط به کارآموزی محصلین این دانشکده در اداره عالی تفتیش و همکاریهای تخصصی تر دیگر با دایر کردن کنفرانس‌ها و سمینارهای مشترک داشته باشیم. یادآوری می‌شود؛ هر دو طرف خواهان تعیین یک گروه کاری برای ادامه همکاری‌ها شدند.

اشتراک هیئت اداره عالی تفتیش در هجدهمین نشست هیئت رئیسه ایکوسای - تهران

سال ۲۰۱۴ به همکاری و کمک مالی (TIKA) در کشور ترکیه راه اندازی گردد، به جلسه معلومات ارایه نموده افزودند که (TIKA) علاوه از اینکه تمویل کننده اصلی پروژه متذکره در سال ۲۰۱۴ می باشد در نظر دارد تا مبلغ (۲,۴۵۵) میلیون دالر امریکایی را طی یک پروگرام درازمدت ۶ ساله، جهت دسترسی به هدف یاد شده بپردازد، این پروگرام درازمدت شامل دو مرحله می باشد، مرحله اول شامل شناسایی و انتخاب کارشناسان، از ادارات تفتیش کشورهای عضو ایکوسای که توسط (TIKA) از طریق مصاحبه و اخذ یک امتحان بین المللی صورت می گیرد و مرحله دوم شامل طرح و تطبیق پروگرام آموزشی برای آموزش دهندگان (ترینان).

متعاقباً در ارتباط به طرح پلان آموزشی ایکوسای، نمایندگان ادارات عالی تفتیش کشورهای اشتراک کننده، نیازمندی های آموزشی شان را مطرح نمودند که از جمله پس از بحث همه جانبه، با نظر داشت اهمیت موضوعات، برنامه های آموزشی، تفتیش تکنالوژی معلوماتی (IT Audit)، تفتیش عملکرد (Performance Audit)، تفتیش محیطی (Environmental Audit)، تفتیش مالی به اساس خطر (Financial Audit / Risk Based Audit)، تفتیش کنترل های داخلی (Audit of Internal Controls) و اجرای استانداردهای بین المللی ادارات عالی تفتیش (Implementation of ISSAIs) انتخاب گردید که قرار است تا این برنامه های آموزشی طی یک پلان سه ساله (۲۰۱۴-۲۰۱۷)، سال دوبرنامه در یکی از کشورهای عضو ایکوسای، تدویر یابد.

در جلسه، دلایل عدم حضور برخی از کشورهای عضو در برنامه آموزشی تفتیش عملکرد که قرار بود طی سال ۲۰۱۳ در تهران تدویر گردد، ولی با وصف آمادگی های لازم دیوان محاسبات جمهوری اسلامی ایران در زمینه، بنابر عدم تکمیل نصاب تدویر نیافت مطرح و مورد بحث قرار گرفت که دلایل آن از جانب اشتراک کنندگان جلسه عمدتاً مشکلات مالی و بعضاً کمبود پرسونل ویا مصروفیت مفتشین عنوان گردید، همچنان به اساس معلومات نماینده اداره تفتیش

به اساس دعوت رئیس دیوان محاسبات ایران و رئیس دوره ای ایکوسای، هیئت اداره عالی تفتیش متشکل از سید محمد مهدی حسینی معاون مسلکی و سید امین امین رئیس تفتیش ادارات بودجوی محلی اداره عالی تفتیش، به تاریخ دوازدهم دسمبر سال ۲۰۱۳ مطابق به ۲۱ قوس سال روان، جهت اشتراک در سیزدهمین نشست کمیته آموزشی، هجدهمین نشست هیئت رئیسه ششمین کنگره و ششمین سمپوزیم ایکوسای، عازم تهران پایتخت جمهوری اسلامی ایران شدند.

در این جلسات از جمله ده کشور عضو ایکوسای نمایندگان ادارات عالی تفتیش کشورهای افغانستان، ایران، پاکستان، ترکیه آذربایجان، تاجکستان و قرغزستان، اشتراک ورزیده بودند.

کمیته آموزشی ایکوسای به تاریخ ۱۴ دسمبر سال ۲۰۱۳ تشکیل جلسه داده و موارد شامل آجندا مورد بحث قرار گرفت، در این جلسه که یک و نیم روز ادامه یافت، ابتدا نماینده دیوان محاسبات کشور ترکیه طی یک پرزنتشین در ارتباط به پروگرام آموزش ترینان (آموزش دهندگان) برای ایکوسای و سایر ادارات عالی تفتیش که قرار است طی

قرغزستان، یک برنامه آموزشی که قرار بود در کشور مذکور تدویر گردد نیز بنابر مشکلات مالی تدویر نیافت، به همین دلیل تصمیم بر آن شد تا برنامه‌های آموزشی بعدی در کشورهای که به مقایسه سایر کشورهای عضو از وضعیت مالی خوب تری برخوردار بوده و مشکلاتی در زمینه تدویر برنامه‌های آموزشی نداشته باشند، تدویر یابد و سعی گردد تا به منظور صرفه جویی در مصارف، کشورهای میزبان در تدویر برنامه‌های آموزشی بیشتر از امکانات داخلی‌شان استفاده و یک مقدار از مصارف برنامه‌ها را نیز متقبل شوند. علاوه بر آن مبلغ ده هزار دلار امریکایی از بودجه ایکوسای اختصاص داده شد تا از آن یک قسمت از مصارف سفر نمایندگان کشورهای عضو ایکوسای که به مشکل مالی مواجه می‌باشند، پرداخت گردد، علاوه بر آن بانک انکشاف اسلامی نیز جهت تمویل مصارف برنامه‌های آموزشی، تماس حاصل گردد؛ زیرا بانک انکشاف اسلامی تعهد نموده که سالانه مبلغ (۱۵) هزار دلار به صندوق ایکوسای بپردازد.

به اساس تقاضای جلسه، نمایندگان ادارات تفتیش کشورهای ایران، ترکیه و پاکستان داوطلب تدویر برنامه‌های آموزشی طی سه سال آینده در کشورهای مربوطه‌شان گردیدند. در این جلسه قرار بر آن شد تا طبق معمول گذشته از هزار دلار عالی تفتیش کشورهای عضو در هر برنامه آموزشی دو تن دعوت گردد و ضمناً از تمام کشورهای عضو تقاضا به عمل آمد تا حین برگشت به کشور هایشان هر چه زود تر زمانی را که مفتشین شان مصروفیت بیشتر ندارند، مشخص و ارسال دارند تا

در مطابقت به آن تقسیم اوقات آموزشی ترتیب گردد و هم جهت اشتراک در برنامه‌های آموزشی بعدی تعهد نمایند، همچنان از سایر کشورهای عضو ایکوسای نیز تقاضا به عمل آمد تا هرگاه داوطلب تدویر برنامه‌های آموزشی در کشورهای شان باشند، طی مدت سه ماه بعد از منظوری این پلان آموزشی، به سکرتریت ایکوسای رسماً اطلاع دهند.

علاوه بر آن به اساس پیشنهاد دیوان محاسبات جمهوری اسلامی ایران فیصله شد تا به منظور صرفه جویی در مصارف، از جمله دو برنامه آموزشی طی یکسال، یک برنامه به شکل حضوری برای مدت دو هفته و یک برنامه به شکل ویدیو کنفرانس (آموزش از راه دور) تدویر و به تعقیب آن در ارتباط موضوع تدریس شده برای یک هفته یک کارگاه آموزشی در کشوری که برنامه آموزشی از راه دور را رایج نموده است، تدویر گردد؛ زیرا با استفاده از این شیوه مامیتوانیم علاوه از آموزش، تجربیات خویش را نیز باهم شریک سازیم. همچنان از کشورهای عضو تقاضا به عمل آمد تا افرادی را در برنامه‌های آموزشی بفرستند که به لسان انگلیسی بلدیت داشته باشند و کشورهای که مشکل لسان دارند، مسایل ترجمه را در تفاهم با سفارت‌های مربوطه، خودشان حل نمایند و از آوردن ترجمان از کشورهای شان در برنامه‌های آموزشی که سبب افزایش هزینه می‌گردد، خودداری به عمل آورند.

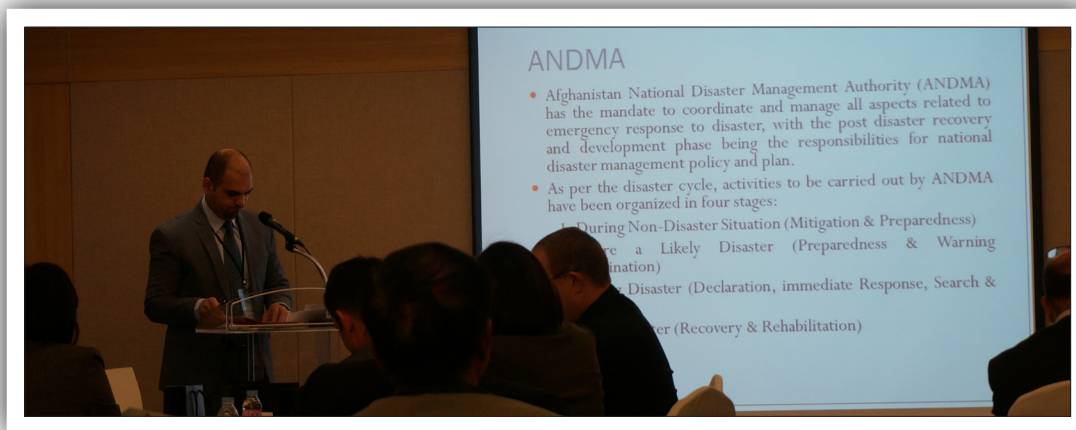
هجدهمین نشست هیئت رئیسه و ششمین کنگره ایکوسای بعد از ظهر روز پانزدهم دسمبر با سخنرانی آقای غلام رضا مصباحی مقدم رئیس کمیته برنامه، بودجه و محاسبات عمومی مجلس شورای اسلامی افتتاح و تحت ریاست آقای امین حسین رحیمی رئیس دیوان محاسبات جمهوری اسلامی ایران و رئیس دوره ای ایکوسای بکار آغاز نمود.

در جلسه ابتدا راپور فعالیت ایکوسای توسط آقای محمد اختر بولند رنا (Mr. Muhammad Akhter Buland Rana) رئیس تفتیش پاکستان و رئیس دارالانشای ایکوسای ارایه گردید که مورد تأیید قرار گرفت، متعاقباً گزارش در رابطه به حسابات سالانه سه سال گذشته ایکوسای (۲۰۱۰-۲۰۱۲) که قبلاً توسط کمیته تفتیش ایکوسای، بازرسی گردیده بود و همچنان طرح بودجه سه سال آینده (۲۰۱۳-۲۰۱۵) توسط دارالانشای ایکوسای، ارایه گردید که پس از بحث مورد تأیید قرار گرفت و تصویب شد. در بخش دیگر مجلس طرح پلان سه ساله آموزشی (۲۰۱۴-۲۰۱۷) که قبلاً توسط کمیته آموزشی ترتیب گردیده بود، به جلسه پیش کش گردید که بدون کدام تغییر مورد تصویب قرار گرفت.

در ادامه جلسه، طرح پلان استراتژی یک ایکوسای مطرح و مورد تصویب قرار گرفت، علاوه بر آن در این جلسه آقای دوکتور ریقای اکیل (Dr. Recai Akyel) رئیس دیوان محاسبات کشور ترکیه، یگانه کاندید ریاست ایکوسای به حیث رئیس دوره ای بعدی ایکوسای برای مدت سه سال آینده، رؤسای تفتیش کشورهای افغانستان، ایران، ترکیه و تاجکستان به حیث اعضای هیئت رئیسه و ادارات تفتیش کشورهای آذربایجان و قرغزستان منحیت اعضای کمیته تفتیش ایکوسای برای مدت سه سال (۲۰۱۳-۲۰۱۵) انتخاب گردیدند، به اساس پیشنهاد دیوان محاسبات ایران از آنجائیکه اداره تفتیش کشور پاکستان وظیفه سکرتریت دایمی ایکوسای را به عهده دارد، می‌تواند در جلسات هیئت رئیسه اشتراک نماید که مورد تأیید قرار گرفت و تصمیم بر آن شد تا جلسه بعدی هیئت رئیسه در ماه اکتوبر سال ۲۰۱۴ در کشور پاکستان تدویر یابد.

ششمین سمپوزیم ایکوسای به تاریخ ۱۶ دسمبر سال ۲۰۱۳، تحت ریاست آقای امین حسین رحیمی رئیس دیوان محاسبات جمهوری اسلامی ایران تشکیل جلسه داد، موضوع بحث جلسه راتفتیش تکنالوژی معلوماتی (IT Audit) تشکیل می‌داد، در این جلسه با توجه به استفاده روز افزون از تکنالوژی معلوماتی در فعالیت های مالی و حسابداری و اهمیت تفتیش تکنالوژی معلوماتی، از ادارات تفتیش کشورهای عضو ایکوسای که تاکنون تفتیش تکنالوژی معلوماتی (IT Audit) را انجام نمی‌دهند، تقاضا به عمل آمد تا در ارتباط به کسب مهارت‌های تکنالوژی معلوماتی و ایجاد ظرفیت‌های مسلکی در بخش تفتیش تکنالوژی معلوماتی که در شرایط کنونی از اهمیت ویژه ای برخوردار است، توجه جدی مبذول دارند. جلسات متذکره در اواخر روز دوشنبه (۱۶) دسمبر، با صحبت اختتامیه آقای امین حسین رحیمی رئیس دیوان محاسبات جمهوری اسلامی ایران و رئیس دوره ای ایکوسای خاتمه یافت و بتاريخ ۱۷ دسمبر به اساس یک پروگرام از قبل تعیین شده از جانب دیوان محاسبات کشور ایران، از موزیم و برخی بناهای تاریخی شهر تهران بازدید به عمل آمد.

اشتراک رئیس دفتر اداره عالی تفتیش در یازدهمین سیمینار تفتیش شیوه مدیریت حوادث سئول - کوریا

کشورهای دارای تجارب غنی در عرصه تفتیش شیوه مدیریت حوادث نیز می باشند. تفتیش شیوه مدیریت حوادث در ادارات تفتیش کشورها یکسان نبوده بلکه برای بعضی از ادارات تفتیش شیوه مدیریت حوادث یک تجربه جدید می باشد.

در این سیمینار از جانب اشتراک کنندگان پرزنتیشن هایی در مورد ادارت تفتیش، نحوه تفتیش مدیریت حوادث و معلومات در مورد اداره و سیستم ادارات مبارزه با حوادث در کشورها ایشان ارائه گردید.

همچنین به اساس تقاضای سکرتریت اسوسای و بورد تفتیش کوریا یک گزارش مکمل از وقوع حوادث بزرگ و سیستم ادارات مبارزه با حوادث و شیوه اجراء ادارات عالی تفتیش و سیستم تشکیلاتی این ادارات از جانب اشتراک کنندگان از قبل تهیه و به سکرتریت اسوسای فرستاده شده بود که این گزارشها به شکل کتاب به دست چاپ رسیده و در اختیار اشتراک کنندگان سیمینار نیز قرار داده شده بود. موضوعات مهم در گزارش ترتیب شده اداره عالی تفتیش افغانستان که حاوی معلومات وقوع حوادث بزرگ طبیعی در افغانستان، تلفات و خسارات ناشی از این حوادث در سالهای گذشته، ادارات مسئول در مبارزه با حوادث و شیوه تفتیش مدیریت حوادث از جانب اداره عالی تفتیش افغانستان در پرزنتیشن تهیه شده از جانب نوررحمن ایزدیار رئیس دفتر این اداره نیز ارائه گردید.

در این سیمینار پیشنهاداتی در جهت تقویت تفتیش شیوه مدیریت حوادث از جانب اشتراک کنندگان صورت گرفت که از اعضای اشتراک کننده آن را مورد تأیید قرار داده و خواستار توجه تمام ادارات تفتیش عضو سازمان اسوسای در عرصه عملی ساختن آن گردیدند.

یادآوری می شود که سیمینار تفتیش شیوه مدیریت حوادث از سال ۱۹۸۳ بدینسواز جانب سازمان اسوسای بعد از هر سه سال راه اندازی می گردد و این بار به ابتکار بورد تفتیش کوریا و سکرتریت سازمان اسوسای در شهر سئول پایتخت آن کشور از تاریخ ۱۱-۱۵ نوامبر ۲۰۱۳ برگزار گردید.

نوررحمن ایزدیار رئیس دفتر اداره عالی تفتیش در یازدهمین سیمینار «تفتیش شیوه مدیریت حوادث» که در شهر سئول کوریا جنوبی به تاریخ ۲۰ الی ۲۴ عقرب؛ برگزار شده بود اشتراک کرد.

به گزارش آمریت اطلاعات و ارتباط عامه اداره عالی تفتیش هدف این سیمینار را فراهم آوری زمینه مقایسه سیستم های مختلف مدیریت حوادث و بحث روی تجارب تفتیش شیوه مدیریت حوادث در کشورهای عضو اسوسای تشکیل می داد. در این سیمینار علاوه بر اشتراک کنندگان از ادارات تفتیش کشورهای عضو؛ سازمان تفتیش کشورهای آسیائی «اسوسای» از سه کارشناس مجرب کشورهای کوریا، جاپان و اندونیزیا نیز دعوت به عمل آمده بود.

سیمینار مذکور با سخنرانی افتتاحیه آقای Sung Yong-rak سرپرست سکرتریت سازمان اسوسای و بورد تفتیش کوریا آغاز گردید. کوریا، جاپان و اندونیزیا از جمله کشورهای هستند که بیشترین آسیب را از وقوع حوادث طبیعی مانند سونامی، سیلاب، زمین لرزه، گرد باد، ریزش برف، باران زیاد و سایر حوادث در سالهای گذشته متقبل شده اند. همچنین این

با ارزیابی مفتشین؛ کورس یک و نیم ماهه تفتیش پایان یافت

این کورس ها برای ارتقای دانش مسلکی و تخصصی سازی تفتیش گفت: ما در این کورسها مضامینی چون تفتیش اصول حسابداری، تحلیل قانون جدید اداره عالی تفتیش، تدارکات عامه و همچنین تفتیش قراردادها و تفتیش سفارتخانهها را فرا گرفتیم. به گفته وی این نوع مضامین و کورسها برای مفتشین بسیار در خور توجه و نو بود که برای آنان دید نو و راه نوی را برای تفتیش می گشاید.

وی با اشاره به یکی از مضامین کورسها یعنی مقایسه تطبیقی اداره عالی تفتیش افغانستان و اداره تفتیش هندوستان گفت: در این کورس ما با سیستم تفتیش هندوستان و چگونگی اجراءات کاری مفتشین در این کشور در قسمت های مختلف آشنایی حاصل کردیم.

عبدالهادی نیازی یکی دیگر از مفتشین نیز در مورد موثریت این کورسها گفت: این کورسها که حدود دوماه دوام پیدا کرد نه تنها لزوم دید سازمان بین المللی تفتیش اتوسای است بلکه در قسمت انکشاف سطح دانش مسلکی مفتشین ارزش خاص خود را دارد؛ زیرا در حدود این دوماه اساتید داخلی و مشاورین خارجی روی مسایل و موارد مسلکی از تجارب خود صحبت کرده و به تدریس پرداختند.

به گفته وی تدویر این کورس ها نه تنها برای اکنون بلکه اگر در آینده نیز برگزار شود بسیار سودمند خواهد بود.

یاد آوری می شود که در این کورس ها موضوعات تخصصی مانند تفتیش تدارکات، سفارتها، مساعدت ها، تفتیش عملکرد و تفتیش تدارکات، قانون جدید اداره عالی تفتیش، تفتیش گرت ها، پلان تفتیش، تفتیش داخلی و سیستم مالیاتی افغانستان تدریس شد.

در پایان این کورسها پوهندوی دکتور محمد شریف شریفی رئیس اداره عالی تفتیش در محفل امتحان و ارزیابی مفتشین نیز با مثبت خواندن کورسهای مسلکی برای ارتقای سطح علمی مفتشین گفتند که این ارزیابی نه تنها برای اختتام کورس مذکور بوده بلکه بر اساس این ارزیابی آینده کاری و امتیازات مسلکی آنان نیز تثبیت شده و مفتشین به کتگوری های کاری تفتیش تقسیم و توظیف خواهند شد.

به منظور ارتقای ظرفیت کارمندان اداره عالی تفتیش کورس اختصاصی تفتیش که برای ۱۲۰ تن از مفتشین این اداره در تاریخ ۱۹ قوس سال جاری برگزار شده بود با امتحان ارزیابی مفتشین پایان یافت. شمس الدین رحیم جانان یکی از اساتید این کورس ها در مورد موثریت کورسهای مذکور می گوید: این کورس ها برای ارتقای ظرفیت کارمندان در زمانهای مختلف امری لازم است که دانش مفتشین با توجه به علوم و مسایل روز تجدید می شود.

هم چنین محمد طیب یکی از مفتشین اداره عالی تفتیش با مثبت ارزیابی کردن

حدیث شریف: قال رسول الله (ص): من عرف نفسه فقد عرف ربه...

د شیطان او ابلیس استازی و پیژنی

ته شیطان، عزازیل، رجیم، صاغر، مذموم، خناس، مارد. وسواس... او په نورو نومونه ئی هم خلک یادوی.

د ابلیس او شیطان تر منځ توپیر د عموم او خصوص له مخې دی، په دې معنا چې د شیطان کلمه اسم عام ده او د شطن له معنا څخه اخیستل شوې، او د شاطن کلمه د خبیث او پست په معنا راغلي چې هر متمدن سر کبښ ته هم ویل کیږی.

او ابلیس اسم خاص (علم) دی دا د هغه شیطان نوم دی، چې آدم علیه و سلام ته یې دوکه ورکړه او اوس هم د خپل لښکر او جندو سره، انسانانو ته په کمین کې ناست دی. چې بشری ټولنه د خپل الهی مسیر څخه وگرزوی او په ناوړه اوناړو کارو باندې یې اخته کوی.

او شیطان هغه موذي او زیان رسونکی موجود ته ویل کیږي چې له سمې لارې څخه وتلی او نورو ته د کړاو د پیدا کولو په لټه او هڅه کې بوخت دی، او شیطان او دهغه استازی کوبښن کوي ترڅو د وگړو تر منځ بیلتون، عداوت، دښمنی، اختلاف، تعصب، حسد، کینه، بغض، بدبینی فسق او فساد را منځته کړي، لکه چې الله تعالی فرمایي: **انما يريد الشيطان ان يوقع بينكم العداوة و (البغضاء...)** (۹۱ المائده)

ژباړه: شیطان غواړي ستاسې تر منځ دښمنی بغض او کینه را منځته کړي. او همدارنگه که وگورو چې په قرآن کریم کې د شیطان اطلاق په هر مفسد او شریرو او موذي انسانانو باندې هم شوی دی. لکه چې فرمایي: **(و کذلک جعلنا لکل نبي عدوا شیاطین الانس و الجن ...)** (الانعام)

ژباړه: همدارنگه موره د هر نبي له پاره دښمنان د انسي او جني شیطانانو څخه جوړ کړي دي. او شیطان د ملایکو له ډلې څخه نه و بلکې قرآن کریم د هغه په اړه په صراحت او څرگندتیا سره وایي چې هغه د پیریانو له ډلې څخه و چې د ملایکو څخه جلا د مخلوقاتو ځانگړی ډله او ټولې دی، چې په قرآن کریم کې فرمایي: **(واذقنا للملکة اسجدوا لادم فسجدوا الا ابلیس کان من الجن فسق عن امر ربه ...)** (الکھف ۵۰)

ژباړه: هغه وخت چې مو وویل پرښتو ته چې سجده وکړی (تعظیم) ادم ته نو سجده وکړه ټولو مگر سوا د ابلیس نه او هغه له پیریانو څخه وو او هغه د خپل رب له امره ئی سرکشی وکړه او ووت...)

قرآن کریم په عمومي توگه د شیطان نوم یې د جنیاتو او د هغوی د نسل له پاره

قاضی عبدالله اخندزاده

ابلیس د جن نوم دی او د شیطانانو د سر لښکر او د سر کبښ په معنا دی، او ځنی وایي چې د عربي کلمې (الابلاس) څخه مشتق شوی دی چې معنی یې ناهیلی او نا امیدۍ ده په عامه اصطلاح د یوه پیري (جن) نوم دی، چې د الله تعالی له حکم څخه یې سر غړونه کړې، او آدم علیه و سلام ته د سجدي کولو څخه انکار او د الله (ج) د امر څخه یې نا فرمانی کړی ده چې له دی وجه ورټل شو او هغه تر قیامته پوری د مهلت غوښتنه له الله جل جلاله څخه وکړه چې تر قیامته به ژوندی وي، او هغه د بشری او انساني نسل د بې لارې کولو او ناوړه لارو او اعمالو ته د هڅولو دنده تر سره کوی. له مخلصینو بنده گانو څخه پرته د نورو د بې لارې کولو په تلاش او هڅه کې به وي هغه

کارولی دی، او په کوم ځای کې چې په انسان باندې د شیطان د اطلاق قرینه نه وي، نو هلته همدغه پیریان او جنیات ور ځنی مراد دي.

د الله تعالی د حکم نه د ابلیس سر غړونه او مخالفت د شیطان بنیادي عامل د هغه کبر، غرور او ځانگړی تعصب وو، چې د هغه په فکر او روان یې غلبه کړې وه، هغه دا گنله او گمان ئی کاوه چې له آدم نه غوره او بهتر دی، او الله تعالی ته پکار نه وو، چې هغه ته د سجده حکم وکړي، یعنی چې آدم ته سجده وکړي، ځکه هغه دا فکر او گمان کاوه چې د پیدایښت په لحاظ له آدم نه غوره او بهتر دی، نو هم دغه وجه وه کله چې ده ته د سجده حکم وشو، خپل باطني خیانت او ریزالت یې څرگند کړ او ویې ویل: (انا خیر منه خلقتی من نار خلقته من طین) (اعراف ۱۲)

ژباړه: (د آدم څخه غوره یم، زه یې له اوره پیدا کړم او هغه یې له خاورې)

او د هغه د کفر علت همدغه و چې د پروردگار حکیمانه فرمان یې نا سم وگاڼه هغه نه یوازې عملي سرغړونه وکړه، بلکې په اعتقادي لحاظ هم معترض و د دغې خود بینی او خود خواهی په وجه هغه په دې ترتیب د خپل ټول عمر د ایمان او عبادت محصولات له خاورې سره خاورې کړل او د خپلې هستی کوی ته ئې په لوی لاس اور ورته کړ ابلیس د سجده له فرمان څخه لا د مخه خپل ځان د پرښتو له مسیر او د الله تعالی له اطاعت څخه گوښه کړی و اود استکبار په فکر روزل کیده، او غالباً نه یوازې هغه د سجده کولو څخه انکار کړی وي بلکې د پیریانو ډله او ټیله ئی هم د الله (ج) نافرمانی ته چمتو کړې وه نو ځکه د ابلیس نوم اخیستل شوی چې هغه د بلوا کوونکې ډلې سر مشر و دا مطلب له دې ایت څخه (وکان من الکافرين) څرگندیږي، چې هغه له کافرانو څخه و.

له جنت څخه د ابلیس ټپل کیدل: ابلیس د خپل عناد، له حق نه انکار او آدم ته د سجده په نه ادا کولو سره د ذلت او سپکاوي په حالت کې له جنت څخه ټپلی او وشړل شو. ابلیس له الله تعالی څخه غوښتنه وکړه، چې تر قیامت پورې مهلت راکړل شي.

الله تعالی د خپل حکمت پر اساس د هغه دا غوښتنه ومنله، او ابلیس له دغه مهلت څخه د استفادې په خاطر عرض وکړ چې کله تازه د خپل رحمت څخه ورتپلم، نو زه لوړه پورته کوم چې ستا بندگان به یې لارې کوم او په

دې لار کې به له هر ډول حیلو او چل څخه کار اخلم، چې په دې ترتیب به اکثر وگړي او خلک دستا شکر گذاری نه وباسم، خو الله تعالی د ابلیس په ځواب کې وفرمایل: چې ته د ذلت او سپکاوي په حال کې له جنت څخه ووځه او زه هم لوړه پورته کوم چې له دې وروسته، ته او ستا استازی او پیروان به دوزخ ته ور داخل کوم او فرمایي:

قال فاهبط منها فما یكون لک ان تتکبر فیها فاخرج انک من الصاغرين قال انظرنی الی یوم یبعثون قال انک من المنظرین قال فیما اغویتنی لاقعدن لهم صراطک المستقیم ثم لاتیهم من بین یدیهم و من خلفهم و عن ایمنهم و عن شما لهم و لا تجد اکثرهم شاكرین قال اخرج منها مذموماً و مدحور لمن تبعک منهم لا ملان جهنم منکم (اجمعین) (۱۵ تر ۱۸ اعراف)

ژباړه: (الله) تعالی وفرمایل: له دې ځای نه کوز او ټیټ شه ته حق نه لرې چې دلته لویي وکړي ووځه، بې له شکه ته له سپکو خلکو څخه یې، ابلیس وویل: تر هغې ورځې چې دوی بیرته را ژوندي کیږي، ماته مهلت را کړه الله (ج) وفرمایل تاته مهلت دی، ابلیس وویل له دې کبله چې زه دې بې لارې کړی یم نو زه به هر و مرو انسانانو ته ستا په روغه لار کې کینم او بیا به هغوی ته مخامخ څټ له لوري له بني اړخه او له کین اړخ څخه راشم، نو ته به یې اکثریت شکر کوونکي ونه مومي، الله (ج) وفرمایل په غمونو ډک او ټپل شوی له دې ځایه ووځه او هر چا چې ستا مننه وکړه له تاسو ټولو به جهنم ډک کړم قرآن کریم د ابلیس هوډ او اراده د انسانانو په بې لارې کولو کې سواد مخلصینو بندگانو څخه په تصویب رسوي.

اوپه بل ایت کې فرمایي: (اذ قلنا للملائکه سجدا لآدم فسجدوا الا ابلیس قال اسجد لمن خلقت طیناً قال اریتک هذا الذی کرمت علی لئن اخرجت الی یوم القیمة لا حتکن ذریته الا قیلاً قال اذهب فمّن تبعک منهم فان جهنم اجزاؤ کم جزاءً موفوراً واستفز من استطعت منهم بصوتک واجلب علیهم بخیلک ورجلک وشارکهم فی الاموال والا ولاد و عدهم وما یعد هم الشیطان الا غرورا ان عبادی لیس لک علیهم سلطان و کفی بریک وکیلاً، (اسرا ۶۵)

ژباړه: (او) هغه وخت را یاد کړه چې مور ملایکو ته وویل: آدم ته سجده وکړئ ټولو پرته له ابلیس نه سجده وکړه، ابلیس وویل: آیا زه هغه چاته سجده وکړم چې تا له ختې نه پیدا کړی دی او ویې ویل په دې مې پوه کړه چې دا سپری دې ولې پر ما غوره کړ؟ قسم دی که چیرې ته ماتر قیامته بیریدې، پرته له لږ کیونه د نورې ټولې او لادې بیخ او بنیاد به یې وباسم. الله تعالی وفرمایل: ښه ده ولاړ شه کوم یو چې ستا ومني، نو تاسو ټولو ته د پوره جزا ځای جهنم دی او چې په توان دې وي، نو ځینې یې په خپل غږ راگیر او خپل سپاره او پیاده لښکریان پرې را ټول په مالونو او اولادونو یې ځان ورننه باسه او وعدې ورکړه او شیطان هغوی ته پرته له غولونې او چل نه بله وعده نه شي ور کولی، بې له شکه زما په سوچه او مخلصونده گانو کوم بر لاسی نه لرې او ای محمده! ستا رب د ساتنې له پاره بس دی.

شیطان کوشش کوی چې په هر ډول او نیرنگ له خلکو څخه خپل شیطانی استازی جوړ کړی. د شیطان د تسلط یوه لاره داده چه انسان ته په دین کې بدعت (چې یو شی په دین کې نوی او ته هغه په دین کې راوولی) او ناروا چاری دښه په شان خلکو ور ښکاره کوي او بدعتي سپری فکر کوي چه زه ډیر ښه اعمال تر سره کوم او زه یو پوه، پرهیز کاره او ښه سپری یم حال داچې هغه ئی په یوه غلطه او ناروا لار روان کړی دي.

چې رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایي: کُلُّ مُحَدَّثَةٍ بِدْعَةٍ وَ کُلُّ بِدْعَةٍ ضَلَالَةٌ وَ کُلُّ ضَلَالَةٍ فِي النَّارِ: (ابوداود نسایی)

په دین کې د نوی پیدا شی نه پرهیز وکړئ چې هر نوی شی بدعت دی او هر بدعت گمراهی ده او دهرې گمراهی انجام دوزخ دی)

خني خلك له خانه احاديث جوړوي او فتواوي ور كوي او خلك ئي له دين څخه په دغه روش لرې او بي باوره كړي دي او هغه ورباندې وپروي كه چيري دا كار و نه كړي نو دين ته به خطر وي او په دين باندې به د عمل نوي كړي حال دا چې دهغه په كړنو باندې خلك گنهگار كيږي. هر سړي چې عمل كوي د هغه په نيت پوري دصحت او نا صحت تعلق لري او په ظاهري شان او شوكت پوري ئي اړه نلري. چې رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمائي: «ان الله لا ينظر إلى صوركم وأموالكم، ولكن ينظر إلى قلوبكم وأعمالكم» (رواه مسلم)»

د انسان مكلفيت دي چې هغه كارونه وكړي چې ثابت او معلوم وي او هغه كارونه او چاري پرېږدي چې شك او تردد پكشي ولري چې رسول صلى الله عليه وسلم په دې هكله فرمائي:

عَنْ رَبِيعَةَ بْنِ شَيْبَانَ قَالَ: قُلْتُ لِلْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا مَا حَفِظْتَ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ؟ قَالَ حَفِظْتُ مِنْهُ: دَخَّ مَا يُرِيْبُكَ إِلَيَّ مَا لَا يُرِيْبُكَ فَإِنَّ الصَّدَقَ طَمَآنِيْنَةً وَالْكَذِبَ رِيْبَةٌ (اخرج الترمذي)

ژباړه: ربیعہ بن شیبان وایی ما حسن بن علی رضی الله عنهما ته وویل: تا له رسول الله صلی الله علیه وسلم نه څه یاد کړی دی؟ ده راته وویل: ما له هغه نه دا خبره یاد کړی ده چې ویل یی: په کوم کار کی چې شکمن او په تردد کی شوی هغه پرېږده او هغه کار وکړه چې په هغه کی شک نه وی ځکه په رښتیا کی ډاډ او اطمینان دی او په دروغو کی شک اوشبهه وی او داسی یوشی چې دهغه په جواز اونه جواز یا رواوالی اونا رواوالی کی ئی شک او تردید ولری دهغه پرېښودل لازمی دی باید داسی شی غوره کړی، چې هغه صفا او له شکه وتلی وی یعنی هر شکمن کار ته نه وربږدی کیدل.

درښتیا لاره ډیره پاکه اوسپڅلی ده هر کار چې په رښتیا ولاړ وی په هغه کی هیڅ شک اوشبهه نه وی او هغه کار ډیر خوندي او په ښه توگه کیږی او ځنی خلك ډیر ځله د مختلفو ضرورتونو یا لهو لعبو پراساس اومراوو او خلکو ته نا درست معلومات او دروغ ور ته وایی چې داد خلکوله پاره ډیر تاوانی دی او په دی سره خلك درښتیا له سپڅلی لاری لری کیدلو ویره ده ځکه چې اطمینان

اوباور دخلکو له مینځه ځی.

یومنصب او شی ته رسیدل مگر د نورو فوت کیدل هم د شیطان دوکه ده:

کله په تاسو لیدلی وی چې یو کس لمونځ کوي خو زکات نه ورکوي او یا روژی نسی مگر حج ورباندی فرض دی هغه نه ئی کوی، دی وایی چه لمونځ د دین ستن ده او د محشر په ورځ به د ټولو نه مخکې د لمانځه حساب کیږي، دا سمه ده چې لمونځ په دین کې یو مهم بدني عبادت دی مگر زکات، هم یو مهم مالي عبادت دی دواړه د الله تعالی حکمونه دي. چې د دواړو په فوت کیدو کی سخت وعیدونه ذکر او راغلی دي:

مَا سَأَلَكُمْ فِي سَقَرٍ - قَالُوا لَمْ نَكُ مِنَ الْمُصَلِّينَ (المذثر ۴۲-۴۳) تاسې څه شي دوزخ ته بوتلې، هغوي به ووايي مونږ له لمونځ کونکو څخه نه و. (والذین یکنزون الذهب والفضة ولا ینفقونها فی سبیل الله فبشرهم بعذاب الیم... (التوبه ۳۴))

اوهغه کسان چه خزانه کوی سره زر او سپین زر (مال او دولت) نه لگوی هغه په لاره د الله ج کښی نو زیری ورکړه دوی ته په غذاب دردناک سره. ځني بیا فکر کوي چه زه په زړه صاف مسلمان یم له خلکو سره ښه روابط لرم چاته چل او فریب نه ورکوم خیانت نه کوم خیر که لمونځ نه کوم، او زکات نه ورکوم بلکه دالله تعالی هر امر عملی کول په انسان لازم دی. چې عملی ئی کړی او یو عمل دبل عمل عوض ندی.

دا رنگه دا ټول د شیطان دسیسې او چالونه دي چې غواړی نیک خلك په ناروا و سر کشي ئی اخته کړی او دالله او رسول صلی الله علیه وسلم د اوامرو داطاعت څخه ئی نا فرمانی ته و هڅوی او انکار ور ځنی وکړی. چې رسول صلی الله علیه وسلم فرمائي:-

قال رسول صلی الله علیه وسلم کل أمتي يدخلون الجنة إلا من أبی قالوا یا رسول الله ومن أیابی قال من أطاعني دخل الجنة ومن عصاني فقد أبی - صحیح البخاری. همدا علت دی چې ډیر دینونه او ناروا رواجونه منځ ته راغلی دی چې په دې ډول شیطان شرک او بیلاری ته لاره پرانیستی دی ځکه شرک د شیطان لومړی موخه او هدف دی، چې دالزخرف په (۳۷) ایت شریف کې راغلی دی «وإنهم لیصدونهم عن السبیل ویحسبون أنهم مهتدون»

ژباړه: شیطان اړوی ملگری له لپاره (حق) گمان کوي چې دوی د سمي لارې موندونکي دي همدا علت دی چې غیرتو حیدی دینونه او رواجونه یې خلکو ته ښکلی کړی دی او هغوی په هغه ټینگ ولاړ دی او فکر او سوچ کوی چې هغو ی په سمه او راسته لاره روان دی. حال داچې د ابلیس یو مهم کار چې دبشر د خطا ایستلو لپاره یې تر سره کړي دي. هغه د غیر توحیدی دینونه او شک او تردد منځ ته راوړل دی.

د بد و چارو د پرېښودلو او د نیک او ښه کارو د انجامولو تصمیم نن په سبا کول: ډیر خلک په بدواو ناروا کارونو کې به اخته وي او ښه به ور باندی پوهیږی چې دا کار بد دی قصد اواراده به لري چه پرېږدي ولی هغه به نن په سبا کوي. دا هم د شیطان دوکې ده چې د نیک کار په اقدام کې انسان ته وسوسې اچوي تر څو هغه وځړوي او د گناه پیتی ئی ښه وزمین شي.

د مثال په توگه یه ځینو دفترونو کی چې بعضی خلک کار کوی او له خلکو او مراجعینو څخه رشوت او بلی اخلی او وائی چې ژوند جوړه کړم بیا توبه باسم حال داچې رشوت اخستل لویه گناه ده او توبه وختی قبلیری چې دبنده حق ور کړی همدا رنگه رسول صلی الله علیه وسلم فرمایلی دی چې یه اخره زمانه کی به خلك دمال جمع کیدل غواړی چې له هر ډول او لارو څخه وی. چې وائی یاتی علی الناس زمان لا یبالی المرء ماخذ منه من الحلال منه من المحرام (بخاری)

ژباړه: په خلکو باندې داسې زمانه هم راتلونکې ده چې سړی به هیڅ فکر نه کوي

چې داسې تال له روا لاري لاس ته راوړی که له حرامې لاري. او حال داچې په اسلامي دين دين کي انسانان مکلف کړي دی چې حلال رزق له حلالې لاري څخه په لاس راوړی چې رسول صلی الله عليه وسلم فرماني: طلب کسب الحلال فریضة بعد الفریضة (شعب الایمان) ژباړه: (له نورو) فرایضو وروسته دحلال رزق لپه فرض ده.

همدارنگه په دفترونو او علمي موسساتو کې له بیگانه ښځو سره ملگري او عشق بازي کوي او وایې خیر دی چه کله فارغ تحصیل شم نو بیا به توبه وباسم، حال داچه د عبادت اصلی مرحله د خوانی ده په خوانی کې سپری کولای شي ځان ته د نیکو اعمال ذخیره او توبه جوړه کړي خو دوی به دغه مهمه دوره په عشق بازي تیروي. چې رسول صلی الله عليه وسلم فرماني: قال صلی الله عليه وسلم: «من یضمن لی ما بین لحيه وما بین رجله أضمن له الجنة» [رواه البخاري].

نو په داسې حالاتو کې په څنگه خپله خوله او عورت پاک وساتو چې سرې او سپینې نجونې او بیغلی ئی تر څنگ ناستی وی او دخوانی جوش او مستی هم ورسره ملوی او د ژوند ټولې اړتیاوی هم ور ته مهیا وی که څوک خپله خوله او عورت په دغه حالت کې وساتی نوالله جل جلاله دجنت ضمانت ور ته کړی دی.

یا به وایې خیر که نن د شیطاني ورکشاپونو غیر اسلامي او غیر اخلاقي فلمونه او سیريالونه او سیکس ډرامې گورم خواني مې ده خواني خو د مستی دوره وي چه کله مې سن پوخ شو نو توبه به وباسم. او په همدغو او توبو تو د شيطان دهلاکت کندي ته ور اچوی.

یا حج ورباندې فرض وي او وایې خیرچه کله بياتوب او زرتوب ته ورسیرم بیا به یې ادا کړم، اول خو داچه په مرگ کله اعتبار شته او بل داچې فرض په خپل وخت کې اداء کیدل بهتر دی، نه دا چې حج ورسته ئی کړی او بیاپه بياتوب کې کوی حال دا چې بدن ضعیف شي، ناتوانه شي، بې حوصلې شي نو له سپری څخه ډیر څه پاتې کيږي او هسې عبادت نه تر سره کيږي لکه څنگه چه په خوانی کې تر سره کيږي. دا د شيطان وسواسی او تشویشونه دی چې انسانانو ته ئی تلقین کوی ترڅو ئی له سمی لاری څخه وباسی.

شيطان د حضرت موسی عليه وسلم حضورته راغی او ورته وویل: آیا غواړئ چې تاسو ته

یوه زره او دري صیحتونه در زده کړم؟! حضرت موسی وویل: نه. زه تر تا نه ډیر ښه پوهیرم، ستا نصیحتونو ته اړتیا نلرم.

په دی وخت کې جبرائیل علیه وسلم راغی او حضرت موسی علیه وسلم ته وویل: الله جل جلاله وایې د شيطان صیحتونو نه زر ئی چل او فریب دي، دري یې واوړه. موسی علیه وسلم شيطان ته وویل: زر یې پریږده، دري یې را ته ووايه: شيطان وویل:

۱- کله چې ستا په فکر کې د نیک کار تر سره کولو نیت راغی، نو بیرته تلوار وکړه؛ که نه زه دې پشیمانو کومه

۲- که د پردیو ښځو سره کښیناستی، نو مه هیروه چې زه دې بی لاره کومه.

۳- کله چې قهریدلی یې، نو خپل ځای بدل کړه که نه زه فتنه جوړمه.

له دی کیسی څخه دا مفهوم اخلو چې دخیر او ښیگنی په کار کې تلوار وکړو تر څو شيطان ته موقع پیدا نشی چې انسان په هغه باندی پشیمانې کړی؛ یعنی که حج در باندی فرض وی وئې کړی او که زکات در باندی لازم وی وئې کړی او شيطان ته موقع او فرصت مه ور کوی چې تاسو پشیمانې کړی.

دچل اوفریب له لاری شيطان خپل استازی ته دا احساس ور کوي چه ته یو کامل انسان یې او هیڅ عیب او نقصان نه لرې انسان ته دا احساس ور کوي چه ته تر ټولو خلکو غوره او ښه سپری یې، وگوره ډیر خلک لمونځ نه کوي ته لمونځ کوي ډیر خلک روژه نه نیسي ته روژه نیسي او ډیر خلک په دفترو کې کار کوی رشوت اخلی ته ئی نه اخلی. ډیر خلک سود کوی ته ئی نه کوی.

د شيطان دغه ویناوی اووسوسې ددی لپاره دي چې انسان نور زیات عبادت ونه کړي یا د عبادت په ښه ادا کې کوښښ ونه کړي که سپری د شيطان دا ډول وسوسو ته ځواب ور نه کړي نو هیڅکله به هم نه د نور عبادت او نه هم په عبادت کې د اصلاح کوښښ وکړي او په دې کوښښ کې به وي چې خپل اعمالو ته ښه رنگ ور کړي او هغه ډیره غوره وگنې که څه هم د اخلاص نښه داده چې سپری اعلی ترین عبادت ادناترین وگنې.

خو پر هر مؤمن باندی داسی حالت راځی چې شيطان یې غولوی او لمسوی او په وسوسو کې یې راگیږوی. نو د چا ایمان چې ټینگ او پوخ وی ژر د دغسی وسوسو څخه ځان ته خلاصون ور کولای شي. اصلاً وسوسی پر دوو لویو غلطو نظرو باندی ولاړی دي:

لومړنی نظر داده چې ته دنیوي مال او ثروت هر څه بللی دی. ستا خیال دا دی چې مال او دولت تر بل هر څه لوی نعمت دی. خو باید متوجه اوسې چې د انسان په ژوندانه کې یوازی شتمني هر څه نه ده. وگوره، څومره شتمن او بلای انسانان شته چې ډول ډول ناروغیو راگیږ کړي دي. هغوی په خپلو پیسو روغتیا نسی رانیولای. او ځنی ئی په داسی مرضو اوبلاوو اخته کړی دی چې ښی ډوډی لری خودخوړلو څخه ئی محرم کړی دی. اوځینی یې بیا د چاغیدو له ویری هر څه نسی خوړلای؛ که یې بالفرض په مړه گیده هم وخوري، نو څومره به وخوري؟ آیا هغوی په خپله حیثه کې مخکه او آسمان ځایولای سي؟ آیا هغوی خپل دومره ثروت د ځانو سره قبر ته وړلای سي؟

ځینی بیا د دنیا او دولت درلودلو سره د اولاد له نعمته محروم دي، حال دا چې د اولاد غوندی نعمت پسی مړه دي. ځینی یې بیا اولاد لری خو معیوب او نیمگړی وی.

دا لا څه، بل مشکل یې دا دی چې څومره ډیر دولت او ثروت ولري هغومره به په قیامت کې حساب کتاب د ذری ذری ور سره هم ور کيږي. په حدیث شریف کې راغلي چې د قیامت په ورځ به انسان له خپله ځایه و نه خوځی څو چې څلور پوښتی ورڅخه ونسي: چې رسول صلی الله عليه وسلم فرماني: - لا تزول قدما عبد یوم القیامه حتی یسئل عن اربع عن عمره فی ما تغناه وعن شبابه فی ما ابلاه وعن ماله من این اکتسبه وفیما انفقه وعن علمه فی ما عمل (فیه...) په هغه کې به یوه پوښتنه دا وی چې کوم دولت چې تا ته در کول سوی و څنگه دې په لاس دروړی و او څنگه دی مصرف کړی دی.

نو معلومه سوه چې مال او دولت هر څه نه دی. له دې نه پرته په دنیا کې نور داسی بې شمیره نعمتونه دالله تعالی شته چې تر هغه هم گران او ارزښتمن دي. ته خپل ځانته ښه متوجه سه چې د لیدلو او اور بدلو هغه قوت چې در کول سوی دی، په سرو او سپینو زرو یې پلورې؟ مطلب دا چې لاس، غور، پزه، پښه او نور ټول غړې د الله تعالی هغه نعمتونه دي چې عوض یې سره او سپین زر نسي کیدای. الله تعالی فرمایی «وان تعدوا نعمت الله فلا تحصوها...» که د الله نعمتونه وشمیرې نه یې سپی «کولای» (ابراهیم ۳۴). خلاصه داچې هر څه ته د مادیت له مخی لیدل د انسان خورا ستره غلطی ده.

بله نظره دادی چې تاسو داسی فکر کړی دی چې د الله تعالی عدالت او انصاف به دا وای چې ټول انسانان یې د مال او دولت له مخی برابر پیدا کړي وای.

وگوری چی په برابري کی هیڅ حکمت نسته. حکمت خو په دې کی دی چی ټول برابر نه دي تر څو انسانان امتحان سی او دا معلومه سی چی څوک شکر باسی او څوک ناشکری کوي، څوک د مصیبت پر مهال صبر کوی او څوک ئی صبر نکوی، څوک د غریب اه اوری او څوک ئی نه اوری څوک د زاړه سپری سره کومک کوی او که ئی نه کوی الله چی دا ځمکه او اسمان، او مور انسانان یې پیدا کړي یو، آیا دا هر څه یې بې مقصده خلق کړی دي؟ آیا مور یې صرف د دې لپاره جوړ کړي یو چی یوازی یې وخورو او وېې څښو او بیا مړه سو؟ بلکه الله تعالی د بشر دخلقت اصلی موخه په دی ایت داسی بیان وی (وما خلقت الجن والانس الا ليعبدون...) (الذاریات ۵۶)

ژباړه: او نه می دی پیدا کړی پیریان او انسانان مگر د دی لپاره چی ځما عبادت وکړی. که یې ټول سره برابر کولای نو الله تعالی خو دا هم کولای شوی چی انسان یې بیله نس او گیلې څخه پیدا کړی وای. نه به د لباس اړتیا وای او نه هم د اوسیدو لپاره کور ته ضرورت وو. په دې صورت کی به د شتمن او غریب جگړه هم نه وای. مگر د الله تعالی حکمت او مصلحت تقاضا دا ده چی د انسان سره د هغه انسانی اړتیاوی هم پیدا کړه دی، او د ازموینی په خاطر په انسانانو کی توپیر هم شتون ولری؛ که څوک احسان او ښیگڼه کونکی وی نو بل څوک بیا باید داسی وی چی همدغه احسان او نیکی ورسره وشي؛ که څوک صابر وی نو یو بل څوک باید داسی وی چی هغه ته په کتو سره دئ هم صبر غوره کړی. نو که ټول یو برابر وای په دې ژوندانه کی به هیڅ کیف او مزه نه وه. کومی منلې ترړی او کوبښن به هم نه وو. بلکی د ژوند ټول رونق به له منځه تللی وو. د ورځی او روڼا د اهمیت او گټې احساس خو د همدې لپاره دی چی تیاره او شپه یې هم ورسره پیدا کړې ده؛ که تیاره نه وای نو د روښنایی څه احساس به مولرلی؟

دا خبره هم د غور او دقت وړ ده چی مور انسانان د الله جل جلاله حکمت څنگه ټاکلی سو؟ یو ناروغ ټوله شپه له درده لټ پر لټ اوړی او غواړی چی له درده ډکه دغه شپه په څو دقیقو کی پای ته ورسیری، خو هلته بیا عاشق او معشوقه غواړی چی دا شپه هیڅ ختمه نسی. او بل سپری دتهجد لمونځ کوی او وائی چی دا شپه اوږده شی چی ډیر نفلونه او

عبادت وکړم او یو غل دشپي په اړدېدو باندی تلوسه لری نو اوس ته پخپله ووايه چی الله تعالی له دغو څخه د چا آرزو او تمنا پوره کړی؟ په کوم عمل کی یې حکمت نغښتی دی؟ پس حق خو دا دی چی الله تعالی دغه کاینات د یو نظام پر اساس پیدا کړی دی او هغه ذات په خپل حکمت ډیر ښه پوهیږی. په دې ارتباط یوه قصه هم د یادولو وړ ده: په یو باغ کی پلار او زوی په خبرو اترو لگیا وو. زوی خپل پلار ته وویل چی ما ته خو په دې کی د الله تعالی هیڅ حکمت نه ښکاري چی د چارمغزغوندی یوه کوچنی او سپکه میوه یې په دومره غټه تنه او لویه ونه کی پیدا کړې دی خو د خټکی او هندوانه غوندی درنه او غټه میوه یې بیا په یو داسی نازک او کمزوره جړنگ کی پیدا کړې ده چی هیڅ د لوړ پدولو توان نل... پلار یې ورته وویل چی الله تعالی په هر څه کی خپل حکمت او مصلحت نغښتی خو مور او تاسی نه ور باندی پوهیږو.

څو گړی وروسته دواړه تر همدې ونې د چارمغزلاندی ویده شول. څو شپي وروسته یوه دانه چارمغز راوولوده او د زوی پر سر ولگیده او هغه له خوبه راویښ کړ. پلار یې ورته وویل چی د الله تعالی شکر پر ځای کړه چی په دې دومره غټه ونه کی یې خټکی یا هندوانه نه دی پیدا کړی که نه ستا به د ژوند آخري ورځ وای! که څه هم دا یوه قصه ده، خو فکر کونکو او لوستونکی ته د عبرت یو کامل درس ور ته پکښی موجود دی.

مؤمن بنده ته لازمه ده چی که په یو شي کی د الله حکمت او مصلحت ورمعلوم وی یا نه په هر حال کی باید هغه

ومنی، نو تا ته لازمه ده چی کومه شیطانی وسوسه چی په فکر کی دریددا سوې ده، ډیر ژر یې ایسته وغورځوه. الله جل جلاله ته توبه وکړه، خپل ایمان بیرته اعاده او پیاوړی کړه، د لمونځونو کول پیل کړه، او هر نیک عمل پیل کړه او کله چی په ذهن کی کوم شک در پیدا سی بیله څنډه علماوو ته مراجعه وکړه، او خپل شک او تردید او شیطانی وسوسی دالله په قرانی آیاتو او درسول صلی الله علیه وسلم داحادیثو په رڼا کی لری کړه.

مثلاً انسان په کور کې لمونځ کوي او جومات ته نه ځي خو کله چه د جومات ته د تگ اراده وکړي شيطان هغه ته دا وسوسې وراچوي چه ډیر خلک لمونځ نه کوي ته خو لمونځ کوې خیر که په کور کې وي خوله ریاکاری نه به هم بچ وې. او یا دا بهانې شيطان ور ته کوي چی د جومات امام سم سپری نه دی زما په هغه پسې لمونځ زړه نه غواړي که څه هم ده به لوی ټولنيز سنت (لمونځ په جماعت سره) ترک کړي وي خوبیا به هم ځان تر ملا امام د شيطان په خبره غوره بولې. شيطان د انسان د غولولو او توکې لپاره دوې لاری په کار اچوي:

لومړی لاره: غرور، تکبر او خپل ځان غټ گڼل او نورو خلک حقیر او ذلیل بلل: مثلاً د شيطان چل او دوکه وزیر یا رئیس او نورو چارواکوته دا وسوسه وراچوي چی ته خو دالله تعالی په نزد ډیر مهم او غوره شخص ئی چی دا مقام او منصب ئی تا ته در په برخه کړی دی، نو ته دنورو نه لوړ او عالی شان مقام لری ټول دی باید اطاعت په هر حالت کی وکړی او پوښتنه دوکړی او دستا د راتگ لپاره ځانگړی موقف او درناوی وکړی او خپل سروڼه درته ټټ کړی تر څو دستا ښه عزت او قدر شوی وی تعنی د کبر او غرور او خود نمائی نشه ئی په ذهن کی وربیچکاری کوی (چی اخر نتیجه ئی دابلس په شان شی چی زه له اور څخه پیدا او ادم علیه وسلام له خاوری څخه پیدا شوی دی نو زه بهتر یم. نو سجده نه ورته کوم) همدارنگه هغه وزیر او رئیس او نور چارواکی چی د شيطان په دی ویناوو او روشو باندی رفتار وکی نو ورستی مسیره ئی د فرعون غوندی دعوا شروع کوی. (اناریکم الاعلی...)

همدارنگه شيطان مالدار سپری ته دا وسوسې وراچوي چه ته د خدای جل جلا له په نزد غوره سپری یې نو ځکه یې پر تا د دومره مال او ثروت لورینه کړی ده نو ته تر فقیر او بې وزله نه غوره او مهم یې. خو اصلا مال او فقر دواړه د الله تعالی آزموینه ده. چی الله تعالی: فرمائی: وَلَنَبْلُوَنَّكُمْ

بَشِيءٌ مِّنَ الْخَوْفِ وَالْجُوعِ (البقره ۱۵۵) (مونږ به هر ورو تاسې په ويره (چه بي له الله له بل چا څخه ويريرئ) او لوزه (فقر او بې وزلي) آزمي يو).

پرهيز كار سپرى ته به دا تو كې وركوي چې ته تر ټولو بڼه او پاك سپرى يې او نورو خلكو ته به د ذلت په سترگه گوري او ځان به له ټولو څخه لوړيولى چې په اخير به كبر او غرور اخته كړى او ټول عبادت به ئى دشيطان په ډول د هلاكت په كنده كى واچوى او بى ايمانه به له دنيا نه لاړشى، چې رسول صلى الله عليه وسلم فرمائى:

اصول الكفر ثلاثة الحصر والاستكبار والحسد

ژباړه: ريشه او بيخ د كفر دى شيان دى: حرص، كبر او حسد كول. له دى حديث شريف څخه داخر گند كيږي چې حرص او استكبار او حسد كول انسانان د اصلى مسير څخه د كفر او الحاد خواته بيانئ.

دوهمه لاره: خپل ځان ناتوانه او بى وسه گڼل: په دې طريقه كې شيطان انسان ته وايي تواضع كوه ځكه څوك چه د خداى جل جلاله د پاره تواضع كوي د هغه مرتبې لوړيږي. ته ددى كار د پاره كافي توان او قدرت نه لري ددې كار د انجامولو د پاره با استعداد او اوچتو كسانو ته ضرورت دى، په دې كې د شيطان هدف دادى تر څو انسان خپل رسالت تر سره نه كړي او د اسلام او مسلمانانو د خدمت لپاره خپل كافي استعداد او قدرت ونه كاروي. سره له دى چې انسان مكلف په اخپل توان او قدرت سره دى چې خپل تلاش او كوښښ وكړي، ولو كه هر څومره وي، خو ده به خپل مسوليت ادا كړى وي.

د شيطان د تو كه كولو بله لاره داده چه د انسان په زړه كې بد گمانى او شك پيدا كوي.

بد گمانى ډير بد او ناوړه عمل دى كه له يو چا څخه ډيره كمه اشتبا وشي نوله هغه څخه لوى غر جوړ كړي او په اړه يې بد بد گمانونه كوي. چې رسول صلى الله عليه وسلم فرمائى: اياكم والظن فان الظن اكذب الحديث... (بخارى ومسلم)

ژباړه: له بد گمانى او ظن څخه پرهيز وكړى ځكه چې بد گمانى او ظن له دروغجنو خبرو څخه دى.

يا پخپل ځان باندي بد گمانى كول:

چه شيطان سپرى ته وايي ته رياكار يي، ته منافق يي دا كار د خداى د پاره نه تر سره

كوي بلكى دا د خلكو د رضا لپاره تر سره كوي. دا ټول وسواس ددې لپاره دي چه سپرى له نيك عمل څخه لرې كړي، ولى ددې كارونو د نيت ځاى داخل دى (زړه) نه بيرون مونږ به پخپله هغه وينو چې په زړه كې ئى د الله تعالى رضا ده كه د مخلوق يا په زړه كې ئى اخلاص دى كه په زړه كې ئى ريا نه وي نو بيا خو هغه عمل كول غوره دي او الله تعالى ته منظور او مقبول دى. رسول صلى الله عليه وسلم د بد گمانى او ظن په باره كى فرمائى: اذا ظننت (فلاتحقق...) كه چيرى بد گمانى در ته پيدا شى نو د رښتيا په لټه كى ئى شى. د انسان د تو كه كوله بله شيطاني لاره د خلكو ويرولاو ډارول دي:

شيطان انسان په خپلو دوستانو ويروي چه هغوى د قوي لښكر او قوي وسايل لري تاسې د هغه له مقابلي څخه عاجز يي (لكه دروسانولښكرى او مجاهدينو وسايل) نو ځكه د شيطان او د هغې د لښكر له ويري د الله او رسول اطاعت پريږدي. چې الله تعالى فرمائى: الشيطان يَحْوِفُ أَوْلِيَاءَهُ فَلَا تَخَافُوهُمْ وَخَافُوا اللَّهَ إِنَّ كُفْرَكُمْ مُؤْمِنِينَ (ال عمران ۱۷۵)

هغه خو شيطان ؤ چې خپل دوستان يې بې ځايه ويرول له دې امله تاسې په آينده كې له هغوى مه ويريږي او يوازې له ما نه ويريږي (د نافرمانى له وجې) كه په رښتيا سره مؤمنان وي.

او بل شيطان خلك په لوژه او فقر ويروي: چې الله تعالى فرمائى: (الشيطان) يَعْزِدُكُمْ بِالْفَقْرِ (۲/۲۶۸) (بقره ۲۶۸)

شيطان انسان ته وايي چې دغه كار مه پريږده بل كار نه درته پيدا كيږي شيطان ځكه دا ورته وايي او دا ويره دهغه په زړه كې وراچوي چه په كوم حرام كار او شغل اخته دي هغې ته دوام وركړي. تاسو وليدل چې په مشورتى جرگه كى د اكثر و خلكو اذهان داسى جوړ شوى وو كه چيرى دا قرارداد امضاء نشي. نو خلك به له لوژى او فقر سره مخامخ شى. مگر الله تعالى چې څه مونږ ته مقدر كړى هغه هيڅ تغير او بدلون نه منى چې په لاندې حديث كى مونږ ته په وضاحت سره بيانوى.

أَخْرَجَ التِّرْمِذِيُّ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: كُنْتُ خَلْفَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمًا فَقَالَ: يَا غُلَامُ! إِنِّي أَعْلَمُكَ كَلِمَاتٍ: أَحْفَظْ لَكَ بِحَفِظِكَ - إِظْ لَكَ تَجِدُ تَجِدَهَا هَكَذَا... إِذَا سَأَلْتَ فَاسْأَلِ اللَّهَ... وَأَذَا اسْتَعْتَبْتَ فَاسْتَعِنْ بِاللَّهِ. وَأَعْلَمُ أَنَّ الْأُمَّةَ لَوْ اجْتَمَعَتْ عَلَى أَنْ يَنْفَعُواكَ بِشَيْءٍ لَمْ يَنْفَعُواكَ إِلَّا بِشَيْءٍ قَدْ كَتَبَهُ اللَّهُ لَكَ. وَإِنْ اجْتَمَعُوا عَلَى أَنْ يَضُرُّوكَ بِشَيْءٍ لَمْ يَضُرُّوكَ إِلَّا بِشَيْءٍ قَدْ كَتَبَهُ اللَّهُ عَلَيْكَ. رَفَعَتِ الْأَقْلَامُ وَجَفَتِ الصُّحُفُ. وَفِي رِوَايَةٍ غَيْرِ التِّرْمِذِيِّ زِيَادَةٌ:

تَعْرِفُ إِلَى اللَّهِ فِي الرَّخَاءِ يَعْرِفُكَ فِي الشَّدَّةِ وَأَعْلَمُ أَنَّ النَّصْرَ مَعَ الصَّبْرِ وَأَنَّ الْفَرَجَ مَعَ الْكَرْبِ وَأَنَّ مَعَ الْعُسْرِ يسيراً. ژباړه: ابن عباس رضی الله عنهما وایي: زه یوه ورځ درسول الله صلی الله علیه وسلم شاته وم راته ویل یی: ای هلكه! زه څو خبری درته بنسیم: دالله دین وساته هغه به تا وساتی! دالله دین وساته هغه له تاسره مل وی! یواځی له الله نه سوال كوه! یواځی له الله نه مرسته غواړه!

اوپوهه شه! كه ټول انسانان دنړی ددی له پاره رايوځای شى چې تاته گټه ورسوى تاته به له هغه زياته گټه ونه رسوى كومه چې الله ستا له پاره ليكلي ده.

او كه ټول انسانان د نړی ددی له پاره رايوځای شى چې تاته ضرر ورسوى تاته به هيڅ ضرر ونه رسوى یواځی هغه ضرر به درته رسيږي چې الله درته ليكلي دى قلمونه دريښلي او صحيفي بندي شوى دى.

اوپه بل روايت كى داسى راغلى: په عادى حالاتو كى دالله حقوق وپيژنه هغه به په سختی كى درسره مل وي. اوپوهه شه! چې الهی مرسته په صبر سره ترلاسه كيږي، اوله غم سره خوشالي مله وي اوله سختی سره اسانتيا مله وي.

له دى حديث څخه څه پوهيدلى شو:

چې په تقدير ايمان او پر الله جل جلاله باور او اعتماد درلودل.

یواځی الله جل جلاله ته زارى او له هغه نه سوال كول او یواځی له هغه نه مرسته غوښتل او غير د الله نه هر څه بى وسه او الله جل جلاله ته اړ او محتاج دى.

په حالت دخوشالي او خپگان، سختی او اسانى كى دالله بندگي او دهغه نمانځنه.

دصبر غوره صفت اختيارول او په صبر سره له الله جل جلاله نه مرستی ترلاسه كول.

دسختی او غم پروانه كول او په دى خوشاليدل چې له سختی وروسته به حتما اسانى راځی او غمه وروسته به خوشالی راځی. شيطان دملايكو تر منځ لوى مقام درلود، او دغه مقام ئى د غرور او مغرور له كبله په اوبو كى لاهو كړ او غوښتل ئى چې خپل تخت د الله جل جلاله د تخت پورته كښيږدي. د شيطان غرور د هغه سقوط عامل سو او دجنهم په كندى كى ئى ځاى ځان ته جوړ كړ.

نو الله تعالى دموږ او تاسو له كبر غرور او شيطاني اعمالو او كړنو څخه وساتي. او په هغه لار روان كړى چې دالله جل جلاله رضا مو په نصيب شى. نور بيا...

اداره عالی تفتیش به طرز سلوک کارمندان و مفتشین خویش اهمیت خاصی قایل است، بناء از تمام کارمندان و مفتشین اداره توقع دارد تا در پیشبرد وظایف محوله عالیترین روش اخلاقی و مسلکی را رعایت نمایند. آئین رفتار و کردار اداره عالی تفتیش ارزشها و معیارات را در صدر فعالیت های این اداره قرار داده و معیارات اخلاقی و مسلکی اداره را تنظیم مینماید. به تمام کارمندان اداره لازم است تا با آئین رفتار و کردار اداره که تهیه کننده رهنمود در رابطه به چگونگی الحاق با معیارات وضع شده و شناخته شده بین المللی میباشد خود را آشنا ساخته و آنرا رعایت نمایند.

آئین رفتار و کردار (طرز سلوک)

کارمندان اداره عالی تفتیش حین پیشبرد وظایف محوله مکلف به رعایت قواعد و ضوابطی که در ذیل بر شمرده میشود، میباشند:

• صداقت و راستی

کارمندان اداره عالی تفتیش مکلف اند تا حین اجرای وظیفه و در روابط شان با نهادهای تحت تفتیش تابع معیارهای عالی رفتار و کردار مانند راست کاری، صداقت و خلوص نیت باشند، صداقت و راستی از مفتشین میخواهد تا حین اجرای تفتیش معیارهای اخلاقی را رعایت نموده تصمیم و فیصله های شان بر مبنای واقعیت ها و به منافع عامه باشد.

• استقلالیت

۱. استقلالیت از مراجع تحت تفتیش و دیگر جناح های ذینفع جزء انفکاک ناپذیر و یکی از وجایب مفتشین است، مفتشین باید طوری رفتار نمایند که بر استقلالیت شان افزوده شده و این موضوع یعنی استقلالیت به هیچ وجه جریحه دار نشود، در معامله با موضوعات تحت تفتیش واقعیت گرا باشند.

۲. مفتشین نه تنها در واقعیت بلکه در ظواهر نیز مستقل و بی طرف باشند.

۳. در تمام مسایل مربوط به کار تفتیش استقلالیت تفتیش نباید از طریق منافع شخصی جریحه دار شود؛ مفتشین از مداخله در مسایلی که در آن نفع شخصی شان متصور است، اجتناب ورزند.

• واقعیت نگری

مفتشین باید در اجراءات شان واقع بینانه و بیطرفانه عمل نموده، نظریات

ارایه شده در گزارش شان درست، مستند، واقعینانه و در مطابقت با معیارهای مؤسسات عالی تفتیش بین المللی باشد. هیچ موضوعی نباید در عدم موجودیت اسناد ومدارک کافی، بصورت غیر مسوولانه قضاوت گردد.

•درستی، عدالت و توازن

کار تفتیش باید قبلاً پلان شده و برطبق آن به پیش برده شود، یافته های تفتیش به شکل منصفانه و متوازن گزارش داده شود. به منظور ارایه یک گزارش مستند و منصفانه از نتایج بازرسی لازم است تا مسوده گزارش به مرجع تحت بازرسی وجناح سومی که دریافتی های تفتیش دخیل دانسته میشود، به بحث گرفته شده و بعداً نظر نهایی تفتیش گزارش داده شود.

•اهلیت وشایستگی

۱.مفتشین باید در اجرای وظایف شان اهلیت وشایستگی کافی داشته باشند، هرکدام آنها مسوولیت فردی دارند تا از طریق پروگرام های مسترآموزشی، مهارتهای مسلکی شان را ابقاء وتکامل دهند.

۲.مفتشین وظیفه دارند که در همه اوقات به یک طرزحرفوی برخوردار نمایند و عالی ترین معیار حرفوی را در اجرای کارهایشان به کارگیرند تا آنها را قادر نماید که وظایف شان را با داشتن صلاحیت ویطرفی اجرا نمایند.

۳.مفتشین باید کاری را که اهلیت اجرای آن را ندارند، متقبل و به عهده نگیرند.

۴.مفتشین باید تفتیش قابل اجرا، محاسبه و معیارهای اداری، مالی، پالیسی ها و عملکرد را بدانند و از آن پیروی نمایند. به همین منوال آنها باید یک دانش و فهم خوب از معیارها و قواعد حقوقی قانونی و قضایی که عملکردهای مراجع تحت تفتیش را اداره می کنند؛ دارا باشند.

•محرمیت

۱.مفتشین نباید معلوماتی را که از طریق وظایف رسمی حاصل مینماید به فرد غیر مجوز به طورشفاهی و یا تحریری افشأ نمایند.

۲.مفتشین در ارتباط به معلوماتی که در جریان وظایف رسمی حاصل می نمایند بسیار محتاط بوده و نباید ماواری بخش های خاص گزارشدهی خویش هیچ نوع معلومات را در رابطه به مراجع بازرسی شده و یا اداره عالی تفتیش افشأ نمایند.

۳.هرنوع ارتباطات با رسانه های همگانی باید از طریق مقام اداره عالی تفتیش راه اندازی گردد و لازم است تا قبل از اخذ اجازه مصاحبه با رئیس عمومی اداره در زمینه مشوره صورت گیرد. در رابطه به اینکه کدام موضوع افشأ وكدام موارد افشأ نشود؛ رئیس عمومی اداره صلاحیت دارد.

۴.کارمندان اداره عالی تفتیش محافظت تمام معلوماتی را که در مکاتیب، اسناد و دفاتر ثبت ومعلوماتی که درکمپیوترنگهداری می گردد، عهده دار می باشند.

۵.معلومات رسمی که بین شعبات و یا از اداره به ادارات دیگرانتقال میگردد، از ایمنی و حفاظت همچومعلومات باید احساس مسوولیت نمایند.

•فعالیت های سیاسی

۱.کاردراداره عالی تفتیش به یک ساحه بسیار وسیع موضوعات مالی و محلی تأثیردارد که توجه را درعرصه های عامه و سیاسی مکرراً جلب می نماید، لازم است تا اداره عالی تفتیش از هرنوع نفوذ سیاسی در امان باشد و عملاً باید دیده شود که همین طور است، اظهار نظریات نادرست، شعاری و غیرمسوولانه یا عمل به یک شیوه سیاسی باعث صدمه جبران نا پذیربه اعتبار رئیس عمومی اداره و خود اداره واستقلالیت این دو شده میتواند. ایجاب مینماید تا کارمندان اداره عالی تفتیش نیزاز هرگونه فعالیتی که ممکن است بی طرفی رئیس عمومی اداره عالی تفتیش و خود اداره را تحت سوال قراردهد، اجتناب ورزند.

۲.برای اینکه استقلالیت و بی طرفی اداره به طورمحسوس وحقیقی حفظ گردد، لازم است در رابطه به اشتراک کارمندان در فعالیت های سیاسی (ملی ومحلی) محدودیت های لازم وضع گردد.

محدودیت های ملی مشتمل است بر:

■نامزدی به پارلمان.

■احرازدفا تر در سازمان های سیاسی که به طورکلی یا عمده بالای سیاست های حزبی درساحه پارلمان برخوردارباشد.

■صحبت نمودن درمحافل عامه پیرامون موضوعات اختلافی سیاست ملی.

■اظهارنظریات بالای همچو موضوعات در نشریه ها و یا دیگر رسانه های خبری که دردایره عامه قرارداشته باشد.

■به نمایندگی ازیک نامزد به پارلمان یا به حزب سیاسی جستجوی اخذ رأی .

محدودیت های محلی مشتمل است بر:

■نامزد شدن به مقامات مربوطه محلی یا ساحوی.

■احرازدفا تردرسازمان های سیاسی که طورکلی یا عمده بالای سیاست های حزبی درساحه محلی برخوردارباشد.

■صحبت نمودن در محافل عامه بالای موضوعات اختلافی سیاست محلی.

■اظهار نظریات بالای همچو موضوعات در نشریه ها و یا دیگر رسانه های خبری که در دایره عامه قرارداشته باشد.

■ به نمایندگی از کاندیدان برای انتخابات مقامات محلی یا به یک تنظیم سیاسی جستجوی اخذ رای نمودن. مفتشین درحالات ذیل میتوانند در فعالیت های سیاسی دخیل باشند:

■ مفتشین بلند رتبه صرف میتوانند با اخذ اجازه رئیس عمومی اداره عالی تفتیش در فعالیت های سیاسی محلی مشغول شوند.

■ کارمندان در مقام پائین تر از مفتش عالی رتبه صرف با اخذ اجازه رئیس عمومی اداره عالی تفتیش میتوانند در فعالیت های سیاسی محلی و ملی مشغول شوند.

■ کارمندان که اجازه فعالیت در سیاست را دارند، حین اجرای وظیفه در دفاتر رسمی اجازه فعالیت سیاسی را ندارند.

■ تضاد منافع

۱. هرگاه به مفتشین اجازه داده شود که مشوره و یا خدمات غیر از امور تفتیش را به مراجع تحت بازرسی تهیه و ارایه نمایند، سعی گردد تا این نوع مشوره ها و خدمات منجر به تضاد منافع نشود.

۲. مفتشین باید استقلالیت شان را حفظ نمایند و از هرگونه تضاد منافع از طریق دریافت تحایف و یا بخششی ها که استقلالیت و واقع گرایی آن ها را جریحه دار نماید، اجتناب ورزند.

۳. مفتشین نباید به مقصد شخصی از نفوذ و مقام رسمی شان استفاده نمایند و از روابطی که سبب انگیزه فساد و یا شک و تردید راجع به واقع بینی و استقلالیت آنها میشود، خودداری نمایند.

۴. مفتشین از معلومات دریافت شده منحیث وسیله در اجرای وظایف شان جهت تأمین منافع شخصی برای خود و یا دیگران استفاده نمایند و همچنان نباید معلوماتی را که زمینه نا معقول و نامناسب را به افراد و ادارات بار آورد افشأ نمایند و هم نباید همچو معلومات را به حیث یک وسیله جهت ضرر رساندن به دیگران بکاربرند.

۵. بعضاً احتمال می رود که موضوعات

شخصی با وظایف رسمی برخورد نماید، در چنین مواقع به کارمندان خاطر نشان میشود که از منابع و امکانات ملی به منافع شخصی استفاده ننمایند. کارمندان وظیفه دارند تا هرگونه مصالح شخصی مربوط به وظایف ملی خویش را اظهارنموده و اقداماتی را برای حل منازعات برخواسته شده به شکلی اتخاذ کنند که مصلحت ملی در آن حفظ گردد.

۶. برای کارمندان لازم است تا در جریان کار از هرگونه قوم پرستی و یا در معاملات طرفداری از خویشاوندان، همکاران و سایر اشخاص و مشتریان که در تضاد با منافع ملی باشد اجتناب ورزند.

ساحتی که تضاد منافع میتواند در آن بروز نماید قرارذیل است:

الف: شغل شخصی

کارمندان نباید در فعالیتی مشغول شوند که ممکن با مصالح اداره عالی تفتیش در تضاد قرارگیرد و یا با مقام ایشان منحیث عضو اداره عالی تفتیش سازگار نباشد، همچنان نباید در هیچگونه فعالیت خارجی سهم بگیرند که با حاضری شان در اوقات رسمی در تکرر واقع شود. هیچگونه محدودیت در استخدام شان بعد از وقت رسمی وجود ندارد به شرط اینکه فعالیت های خارج از وقت رسمی به کاررسمی شان لطمه وارد نماید.

ب. رسیدگی به امور شخصی

غرض رسیدگی به امور شخصی که با وظایف رسمی در ارتباط بوده و یا در وقت رسمی اجرا شود به منظوری کتبی رئیس عمومی اداره ضرورت میباشد، کارمندان میتوانند انجام کارهای شخصی شان را در اوقات رسمی در صورتی که معقولیت و مبرمیت داشته باشد از رئیس عمومی اداره عالی تفتیش رسماً درخواست نموده و اجازه آنرا حاصل نمایند.

س. سرمایه گذاری و یا فواید مالی دیگر

کارمندان اداره عالی تفتیش ممکن سرمایه گذاری شخصی داشته باشند، لیکن هنگامیکه آنها در یک مقام اخذ معلومات از طریق کار رسمی باشند، آنها نباید دارنده سهام و یا در معاملات آن دخیل باشند که ممکن ارزش چنین سهام را متأثر سازند.

قبول تحایف

قبول تحایف فواید یک جرم است که به طور رشوه یک تحفه و یا کدام پاداش دیگر برای اجرای کدام کار که در صلاحیت رسمی وی باشد، اخذ مینماید. کارمندان نباید تحفه، انعام و یا فواید دیگری را از جانب افراد عامه یا سازمانهایی که به آن توسط وظایف رسمی شان در ارتباط هستند قبول و یا تشویق نمایند.

قبولی تحایف مجزا و غیر قیمتی مانند جنتری ها و کتابچه های یادداشت، مهمان نوازی های معمول مانند دعوت های اتفاقی به طعام چاشت به شرط اینکه به وضع مناسب و نورمال باشد، از این امر مستثنی است.

تحایف قیمتی و مهمانوازی های قابل توجه را نباید قبول کرد، از اخذ تحایف باید رئیس عمومی اداره عالی تفتیش اطلاع داده شود تا درباره استرداد تحایف غیر قابل قبول به دهندگان آن تصمیم اتخاذ گردد، بدون اینکه باعث توهین جانب مقابل گردد.

● جلوگیری از تقلب

تمام کارمندان یک مسوولیت شخصی دارند تا در استفاده از دارایی عامه صداقت داشته باشند و مسوولیت دارند تا از هرگونه تقلب کاری مظنون از جانب همکاران، قراردادی ها و تهیه کنندگان دیگر به آمر

مربوطه گزارش دهند.

● رفتار شخصی

۱. کارمندان باید همیشه معیارات عالی رفتار شخصی را پیاده نمایند، اطمینان دهند که مطابق به هدایات اداره رفتار مینمایند و هم جهت به عهده گرفتن امورات سپرده شده به آنان اشخاص مناسب میباشند. آنها باید بصورت درست رفتار نمایند، کار را با مهارت تمام اجرا نموده و در تمام اوقات اساساتی که در کود رفتار و کردار وضع شده است، مراعات نمایند.

۲. نگرانی اداره صرف این نیست که با فعالیت های شخصی و خصوصی کارمندان اثرات ناگوار بر اجرای وظایف رسمی شان می گذارد و یا خطری اعتبار شدن اداره را به بار آورد، برخورد کنند، مشکلات خصوصی ممکن در ساحت ذیل بوقوع پیوندد.

● کارمند نباید در فعالیت هایی شرکت ورزد که ممکن حیثیت اقتصادی ایشان را شدیداً متضرر سازد. کارمندی که مفلس و درمانده هستند و یا مشکلات قابل ملاحظه اقتصادی را متقبل میشوند، باید فوراً چگونگی امر را به رئیس عمومی اداره عالی تفتیش گزارش دهند. به آنها لازم است تا چگونگی را بصورت مکمل توضیح نمایند تا ثابت شود که در موقفی هستند که احتمالاً به اجرای مناسب و مؤثر وظایف ایشان صدمه وارد گردد.

● کارمندان باید عالیترین دسپلین شخصی را اتخاذ نمایند و از هرگونه تمایلات و اعتیاد اجتناب ورزند که بالای رفتار ایشان و اجرای مؤثر وظایف شان تأثیر منفی بگذارد.

● کارمندی که هرگونه ارتباطات شخصی و یا خانوادگی با سایر کارمندان اداره عالی تفتیش دارند باید این موضوع را با آمر مربوطه و رئیس عمومی اداره در میان گذارند.

● کارمندان نباید مقام رسمی خود را برای تقویه نمودن منافع شخصی شان مورد استفاده قرار دهند.

● در مواقعی که کارمندان به منظور اجرای یک فعالیت به لایسنس، ثبت خصوصی و یا مجوز قانونی دیگر لازم داشته باشند از چگونگی رد و یا قبولی مجوزشان باید رئیس عمومی اداره را آگاه سازند. همچنان کارمندان باید عمل کرد پولیس در مقابل شان را گزارش دهند.

● گزارش دهی از گرفتاری ها، محکومیت ها یا قضاوت های محکمه

هرگاه کارمندان گرفتار و ضمانت آنها قبول نشود یا اگر آنها توسط یک محکمه به هرگونه جرم جنایی محکوم شده باشند، باید رئیس عمومی اداره عالی تفتیش را آگاه سازند. کارمندان مجبوراند که هرگونه امورات مدنی را که آنها در نتیجه فعالیت های خویش در معرض آن قرار دارند، گزارش دهند.

● استعمال و کنترل دارایی ها و وجوه عامه

۱. کارمندان باید اطمینان دهند که از دارایی های عامه به طور مؤثر و کافی صرف برای اهداف یا کار مشروع استفاده مینمایند، این امر به استفاده از تجهیزات دفتر به شمول تلفون ها، کمپیوترها، ایمیل، انترنت، ماشین های فوتوکاپی و غیر اطلاق میشود.

۲. کارمندان باید حین دسترسی به انترنت در بخش قضایای مربوط به اداره یا مشتریان از توجه خاص کارگیرند و صرف به قضایایی متوسل شوند که نیاز به آن جهت اجرای کار مشروع اداره باشد. صفحات نا مناسب انترنت شامل فواحش، تبعیض نژادی یا تروریزم و همچنان آن صفحاتی که نقض قانون در آن مطرح باشد یا ممکن باعث بدنامی اداره شود و آن صفحات که ممکن منجر به تجاوز بالای مشتریان یا همکاران گردد، باید باز نشود.

● روابط کارمندان

اداره عالی تفتیش متعهد به رعایت قانون کارکنان خدمات ملکی و سایر قوانین نافذ در کشور میباشد. دومورد خاص وجود دارد که کارمندان باید از مسوولیت های خویش در زمینه آگاه باشند:

۱. تبعیض: کارمندان باید اطمینان دهند که آنها در موارد جنسیت، حالت مدنی، معیوبیت، قوم نژاد و یا مذهب تبعیض ننموده و نمی نمایند. توجه خاص باید توسط کسانی مبذول شود که در فعالیت های چون استخدام جدید، آموزش، تعیین وظایف، ارتقا و ارزیابی اجراءات دخیل اند.

۲. اذیت: این موضوع میتواند اشکال مختلف را اختیار نماید که شامل خشونت جنسی و نژادی، استعمال زور و همچنان نادیده گرفتن بعضی ها در محیط کاری که باعث مریضی، غیرحاضری، اجراءات ضعیف و حتی استعفا میشود. تمام اینها تأثیرات منفی بالای کارکردهای اداره عالی تفتیش داشته میتواند. هر کارکن باید مسوولیت خود را در زمینه درک نماید.

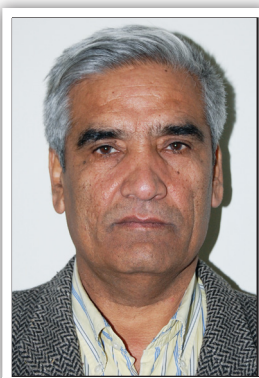
نقش و رعایت آئین اخلاق در تقویت کار مسلکی تفتیش

صداقت، استقلالیت، واقع بینی و بی طرفی

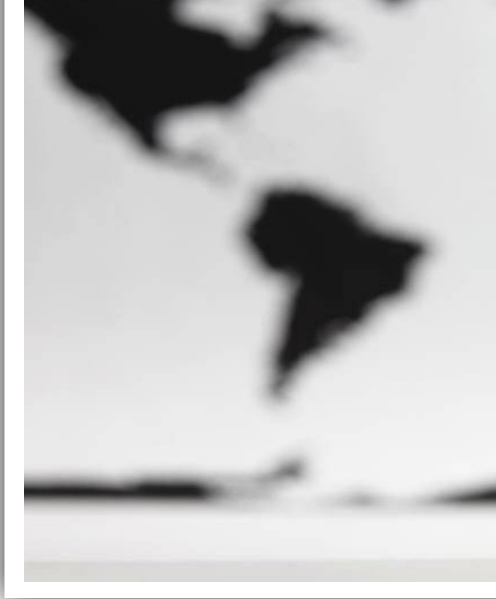
آئین اخلاق عبارت از مجموعه ای از اصول، قواعد و ارزش ها بوده که فعالیت های روزمره و دایمی مفتشین را تنظیم می نماید؛ و این حکم می تواند در همه ساحات و حیات کاری و مسلکی ادارات کاربرد داشته باشد.

این اصل از جمله معیارات تفتیش انتوسای بوده، سازمان انتوسای INTOSAI در ماده سوم بند (۶) قانون اداره عالی تفتیش چنین تعریف شده است. «سازمان عالی بین المللی تفتیش است که به منظور اجرای تفتیش، معیارهای تفتیش را طرح و وضع می کند».

بناء موضوع آئین اخلاق در برگیرنده و بدنه اصلی و کلیدی آنرا صداقت و وظیفوی، استقلالیت مسلکی، واقع بینی و بی

امان الدین تیموری

باید به معیارها و فاکت های عینی، مدارک و شواهد دقیق متمرکز باشد. چونکه نظر به معیارات تفتیش انتوسای، صداقت و راستی هسته آئین اخلاق مفتشین محسوب می شود. روی این اصل مفتشین در جریان تفتیش و در رابطه شان با مراجع و واحد های کاری تحت تفتیش عالیترین معیارات مسلکی، اخلاقی، دینی و اجتماعی را در شکل و محتوای تفتیش رعایت نموده و در فرایند تفتیش مستقلانه، بی طرفانه و واقع بینانه عمل نمایند؛ و تمام فیصله ها، تصامیم و یافته های شان باید در راستای منافع ملی، مسلکی و قوانین نافذ کشور صورت گیرد. حفظ استقلالیت مفتشین در اجرای وظایف مسلکی و در حین اجرای بازرسی نیز یک امر حتمی و قانونی بوده و در پالیسی تفتیش اصول کاری و مسلکی موضوع استقلالیت چنین آمده است: «استقلالیت»، هدفمندی، بی طرفی و درستی عبارت از بنیاد یک بازرسی موثر و سیستم قابل اطمینان می باشد. برای نایل شدن به میزان اعظمی استقلالیت، اداره عالی تفتیش گزارش خود را به رئیس جمهور و مجلس نمایندگان ارایه میدارد.

باید گفت مفتشین در تقویت استقلالیت مسلکی هر چه بیشتر کوشا باشند و نگذارند انگیزه ها و عوامل بیرونی و داخلی منفی، جای ضوابط کاری و مسلکی آنان را هدف قرار دهد. چونکه تعهد، تخصص و صداقت شعار با اهمیت بوده و نباید این شعار از زاویه های مختلف منافع شخصی و گروهی متاثر گردد؛ و باید کارمندان تفتیش ذهنیت و مفکوره بیطرفانه و بدون تبعیض داشته باشند و از برخورد منافع جلوگیری نمایند و در برابر حقایق و ظواهر مستقل و خود مختار باشند و در چارچوب چنین طرز فکر (صداقت، استقلالیت، واقع بینی و بی طرفی) که اجزای اساسی آئین اخلاق می باشد و بیان ارزش های دینی و بومی ما را می نماید که اجتماع ما بنام اخلاق حسنه از آن یادمانی می نمایند.

در صورت که آگاهانه به مفاهیم فوق الذکر عمل شود، در این صورت موثریت و بازدهی اجراء بلند رفته و اراده و عمل می تواند در همه ساحات کاری ادارات تغییرات مثبت و اصلاحات را بوجود آورد، روند کاری و مسلکی را تقویه، نظام اداری و کاری مملکت را بصورت کل استحکام بخشیده، حکومت داری خوب و اداره سالم و خدمتگذار را که آرزوی دولت جمهوری اسلامی افغانستان می باشد به ارمغان آورد.

همچنان اصل مذکور حراست از دارایی عامه، رشد اقتصادی را هموار ساخته، شگوفایی، پیشرفت و ترقی مملکت و رفاه اقتصادی را به مردم عزیز مان افغانستان میسر می سازد.

طرفی تشکیل میدهد. همچنان در ماده ششم بند (۵) قانون اداره عالی تفتیش در مورد بی طرفی سیاسی کارمندان اداره در حین تصدی و وظیفه این طور آمده است: «نداشتن عضویت حزب سیاسی حین تصدی و وظیفه».

همچنین وظایف، صلاحیت های مفتش، در ماده یازدهم بند (۱) قانون اداره عالی تفتیش چنین فورمولبندی شده است: «انجام بی طرفانه و مسوولانه وظایف طبق احکام این قانون».

پس گفته می توانیم که صداقت و وظیفوی و مسلکی و نادیده گرفتن ملاحظات شخصی، قومی، محلی، گروهی، سیاسی در فرآیند (مراحل) تفتیش منجانب مفتشین در ادارات تحت تفتیش یک امر قانونی بوده و نباید در جریان تفتیش و ارایه گزارش چنین ملاحظات منفی و سایر قرائین که آئین اخلاق را صدمه می زند مورد استفاده قرار گیرد. چونکه استفاده از این ملاحظات منفی نه تنها آئین اخلاق را متاثر می سازد بلکه قانون اساسی، ثبات کاری، عدالت و اصول اداره را با مشکل و چالش روبرو می سازد و در نهایت حق و منافع مردم تلف می گردد.

بنابر آن در جریان بازرسی اساس قضاوت

تفتیش عملکرد چیست؟

محمد اشرف عالمی

مفیدیت: مفیدیت که ارتباط بیشتر به اقتصادیت دارد عبارت از این است که آیا از منابع دست داشته در بدست آوردن کمیت و کیفیت کار متوقعه و یا خدمتی که باید انجام میشد بصورت اقتصادی استفاده صورت گرفته یا خیر؟ آیا نتیجه کار رضایت بخش بوده یا خیر؟

موثریت: که عبارت از بازدهی میباشد بدین معنی است که آیا هدف و مقصد کار انجام شده بدست آمده یا خیر؟ و باید نشان دهد که آیا پالیسی تطبیق گردیده و اگر تطبیق گردیده باشد چه هدفی بدست آمده است؟

پلان تفتیش عملکرد شامل دو مرحله ذیل میباشد:

- پلان استراتژیک:

ادارات عالی تفتیش در پلان استراتژیک خویش که معمولاً برای ۳ الی ۵ سال طرح میگردد در پهلوی سایر موارد موضوع تفتیش عملکرد را باید بگنجانند.

- پلان سالانه تفتیش:

ادارات عالی تفتیش در پلان های سالانه شان تفتیش عملکرد را که در بعضی کشورها موضوع جدید است گنجانیده و در آن نظر به منابع دست داشته و محدوده زمانی تشخیص میکنند که طی سال مالی بالای کدام مراجع و

تفتیش عملکرد عبارت از بازرسی مستقل است که با در نظر داشت مفاهیم سه گانه اقتصادیت، مفیدیت و موثریت اجراءات نهادهای دولتی اجرا میگردد.

مطابق قانون جدید اداره عالی تفتیش فصل اول ماده سوم فقره پنجم موضوع تفتیش عملکرد به صراحت تعریف گردیده است: (تفتیش عملکرد عبارت است از بررسی مستقل که به منظور حصول اطمینان از کیفیت کار و منابعی که یک نهاد از آن برای رسیدن به اهداف خویش استفاده مینماید).

در ابتدا صرف به معرفی مختصر مفاهیم سه گانه پرداخته میشود و سپس مراحل مختلف تفتیش عملکرد بطور مختصر توضیح میگردد.

اقتصادیت: مطابق استانداردهای تفتیش اقتصادیت عبارت از کاهش دادن مصارف منابعی که برای انجام یک فعالیت استفاده شده و نشان میدهد که اجراءات با کمترین هزینه انجام شده و استفاده از منابع بصورت مناسب و اقتصادی بوده است.

کدام بخش های مشخص و چه تعداد تفتیش عملکرد اجرا گردد.
شناسایی و مطالعه مراجع تحت بازرسی:

معلومات دقیق قبل از اجرای تفتیش بالای یک مرجع چی از طریق ادارات عالی تفتیش و در مرحله دوم توسط مفتشین جمع آوری شده و پیرامون اهداف، وظایف، چگونگی اجراءات، سیستم ها و قوانین مربوطه مطالعات گسترده باید انجام شود که نوعیت جمع آوری معلومات نظر به امکانات ادارات عالی تفتیش و مفتشین متفاوت و منحصر به طرز العمل شان میباشد. اما در مطالعه یک مرجع تحت بازرسی موارد ذیل باید در نظر گرفته شود:

- معرفی مکمل

- هدف نهاد.

- میتودهای های قابل اجرا در فعالیت های نهاد.

- چارت تشکیلاتی و محیط کاری نهاد.
- گزارش های تفتیش در صورتیکه موجود باشد.

تعیین موضوع برای اجرای تفتیش عملکرد: موضوع تفتیش عملکرد باید قبلاً در پلان مرتبه مشخص گردد که آیا کدام مراجع و نهادها، یک بخش از کار یک مرجع و یا کلاً تحت بازرسی قرار گیرد؟ معمولاً موضوعات به اساس لزوم دید مقامات، ذیصلاح، حساسیت کار آن در اجتماع، نشر موضوعات عمده در رسانه ها که امکان سوء استفاده در آن متصور باشد و یادخواست نهادهای ذی علاقه به منظور اجرای تفتیش عملکرد از سوی نهادهای عالی تفتیش در کشورها انتخاب میشود.

مشخص کردن هدف تفتیش:

- امروزه در اکثر ادارات عالی تفتیش نظریه

مستندسازی تفتیش: بطور مشخص هر یافته مفتش مستند به اسناد باید باشد تا مفتش نظریات اصلاحی خویش را مطابق آن ارائه نماید. در حقیقت ارتباط بسیار نزدیک و مستقیم بین مدارک تفتیش و مستندسازی تفتیش وجود دارد اما مدارک تفتیش حمایه کننده تمام اجراءات مفتش میباشد و مستندسازی تفتیش حمایه کننده یافته های تفتیش میباشد.

امکانات مالی و بشری و با در نظر داشت زمان اجرای تفتیش یک و یاد و هدف و یا هر سه هدف را برای اجرای تفتیش عملکرد در نظر میگیرند (اقتصادیت)، (مفیدیت)، (موثریت)، (اقتصادیت و مفیدیت)، (اقتصادیت و موثریت)، (مفیدیت و موثریت) و یا (اقتصادیت، مفیدیت و موثریت). قابل یاد آوری است که کودهای اخلاقی و مساوات و موضوع محیط زیست نیز میتواند نظر به شرایط شامل اهداف تفتیش باشد. و این موضوع با شرایط نهادهای تحت تفتیش، توانایی ادارات عالی تفتیش، داشتن زمان مناسب برای اجرای تفتیش و حساسیت موضوعی که باید تفتیش شود ارتباط مستقیم دارد. چون اکثر امکان بدست آوردن هر سه نظر به شرایط امکان پذیر نیست اما ادارات این اختیار را دارند که اهداف خود را در اجرای تفتیش عملکرد تعیین نمایند.

تشخیص ساحاتی که باید تفتیش شود:

بطور مشخص وقتی که موضوع و مرجع تحت تفتیش مشخص گردید ادارات عالی تفتیش و مفتشین بخش مربوطه مکلف هستند تا یک یا چند بخش از فعالیت یک پروژه را نظر به حساسیت موضوع، توانایی و امکانات خویش تفتیش نمایند. طور مثال اگر مرجع تحت تفتیش یک شفاخانه باشد که جدیداً اعمار گردیده و معلومات دست داشته نشان داده که ادویه کافی برای مریضان وجود نداشته و سیستم های آبرسانی، برق و سایر شبکه های مربوطه درست کار نمیکنند. در این مورد ادارات عالی تفتیش و مفتشین مختار هستند تا بخش فارمی و بخش تدارکات شفاخانه را تفتیش نمایند.

معیارها و ضوابطی که حین اجرای تفتیش باید در نظر گرفته شود: در صورتیکه بخش مدیریت فارمی شامل پلان گروپ تفتیش گردیده باشد بهتر خواهد بود مفتشین روی پلان تدارکاتی و پروسه تدارکات بخش فارمی در پهلوی سایر موضوعات مرتبط توجه بیشتر مبدول داشته و آنرا با پلان سالانه و رهنمودهای بین المللی تطبیق نمایند تا سطح اقتصادیت، مفیدیت و موثریت آن تعیین شود.

وسعت دادن پروگرام تفتیش:

پروگرام تفتیش باید معیارات و استانداردهای تفتیش را که به کار گرفته میشود مشخص سازد. بعد از تطبیق تمام مراحل که فوقاً از آن تذکر بعمل آمد گروپ تفتیش برای جمع آوری معلومات جهت بازرسی مرجع تحت بازرسی اقدام نموده و در مرحله اول معلومات را جمع آوری نمایند که منبع معلومات ممکن شامل منابع ذیل باشد:

- بودجه ملی.

- حسابات دولتی.

- راپور رسانه ها.

- آخرین راپور ارزیابی چی توسط گروپ های تفتیش و چی توسط سایر نهادها ترتیب شده باشد.

- اسناد پلان های درازمدت حکومت.

گروپ تفتیش تحت نظارت آمر گروپ پروگرام کاری خویش را نظر به توانایی های اعضای گروپ ترتیب نموده ووظایف اعضای گروپ را تقسیم نموده ودرصورت ضرورت نظر به نوعیت کارویاخدمت انجام شده که تحت تفتیش قراردادرد شخص متخصص نیز شامل تیم تفتیش میگردد.

درجمع آوری معلومات مفتشین نظر به هدف موضوع تحت تفتیش دونوع پرسشنامه هارا باید ترتیب نماید: درمرحله اول پرسشنامه های اصلی و درمرحله دوم پرسشنامه های فرعی که مرتبط به پرسشنامه های اصلی میباشد ومفتشین را وارد جزئیات اسناد تحت بازرسی مینماید وکار تفتیش را تخصصی ترمیسازد.

تشخیص وجمع آوری مدارک تفتیش:

مدارک تفتیش عبارت از معلومات جمع آوری شده است که حمایه کننده یافته های تفتیش میباشد. نتیجه گیری یافته های تفتیش ونظریات تفتیش ارتباط مستقیم به مدارک وشواهد جمع آوری شده واقعیانه میباشد. مدارک تفتیش شامل موارد ذیل میباشد:

- مشاهده فزیکي وتهیه یک راپور از اجراءات با موافقه اداره تحت بازرسی.
- موجودی ذخیره گاه ها درصورت ضرورت.
- عکاسی از جریان کار.
- راپور ملاقات ها ومصاحبه ها باکارکنان مربوطه.
- دفاتر و کارت های ثبت ذخیره.
- بل های خریداری.
- راپورهای ماهواروربعوار اداره تحت تفتیش.

- تهیه معلومات از بخش های پلان گذاری ومالی حکومت.

- بدست آوردن کاپی از مصوبات وطرح های مصارفاتی.

- توافقنامه های دوجانبه بین ارگانهای کمک کننده حکومت ورهنمودهای موجود درهردونهاد.

- حصول جزئیات پروگرام تطبیق شده از بخش های اجرایی.

- حصول معلومات از راپورهای تفتیش ویژه که از سوی حکومت، پارلمان، بخش های عدلی وسایر نهادهای ذیعلاقه خواسته شده.

گروپ های تفتیش معلومات خویش را طی پرسشنامه ها ویا از طریق ایمیل بطور رسمی از منابع فوق الذکر جمع آوری نموده، چگونگی نوعیت معلومات مورد ضرورت نظر به رهنموده اداره وتوانایی های تیم تفتیش تشخیص وسپس اسناد مربوطه به پروژہ ای را که باید تفتیش نماید مطالبه ومورد بازرسی قرار میدهند.

- صورت های بانکی.
 - فوتوکپی اسناد بادر نظر داشت موافقه اداره در مورد مطابقت آن با اصل اسناد.
 - قوانین و مقررات.
 - سیستم های معلوماتی.
 مدارک و شواهد فوق الذکر برای حمایت گزارش تفتیش بطور کل استفاده میشود.
 مستندسازی تفتیش: بطور مشخص هر یافته مفتش مستند به اسناد باید باشد تا مفتش نظریات اصلاحی خویش را مطابق آن ارائه نماید. در حقیقت ارتباط بسیار نزدیک و مستقیم بین مدارک تفتیش و مستندسازی تفتیش وجود دارد اما مدارک تفتیش حمایت کننده تمام اجراء مفتش میباشد و مستند سازی تفتیش حمایت کننده یافته های تفتیش میباشد.

تحلیل و نتیجه گیری مقدماتی از مدارک و یافته های تفتیش:

گروپ موظف بازرسی بعد از اجرای تفتیش و جمع آوری مدارک تفتیش نتیجه کار خویش را جمع بندی نموده و یافته های خویش را بطور مسلسل تحریر داشته و هر یافته که مربوط هر بخش از مرجع تحت بازرسی میگردد در مرحله اول بامسئولین مربوطه مورد بحث قرار گرفته و بعد از ارائه جوابات و توضیحات بخش های مربوطه و قناعت آنها گزارش را نهایی نموده و بعد از نتیجه گیری نهایی یافته های خویش را در گزارش ختم کار درج نموده و نظریات اصلاحی را مطابق به یافته های تفتیش جهت رفع نواقص و کاستیها ارائه مینماید.

گزارش تفتیش عملکرد:

گزارش نهایی یا ختم کار تفتیش توسط گروپ موظف طوری ترتیب گردد که موارد ذیل در آن در نظر گرفته شده باشد:

- عنوان گزارش
- امضا مفتشین و تاریخ
- هدف یا محدوده تفتیش
- کلی بودن گزارش

- مخاطب گزارش
- شناسای و تعریف موضوعات
- بنیاد قانونی نظریات تفتیش
- مطابقت داشتن با استانداردها
- مناسب و بجا بودن گزارش

فارمت گزارش:

در گزارش تفتیش عملکرد موارد ذیل باید در نظر گرفته شود.

- معلومات عمومی در مورد مرجع بازرسی شده:

این معلومات شامل هدف اداره تحت بازرسی، نوع اجراء و فعالیتها، بودجه و مصارف، سیستم های موجود جهت انجام فعالیتها، پلان های طرح شده و سایر معلومات عمومی میشود.

- هدف تفتیش:

مفتیش باید در گزارش خویش تحریر دارند که یک و یاد و هدف و یا هر سه هدف را برای اجرای تفتیش عملکرد در نظر گرفته بودند (اقتصادیت)، (مفیدیت)، (موثریت)، (اقتصادیت و مفیدیت)، (اقتصادیت و موثریت)، (مفیدیت و موثریت) و یا (اقتصادیت، مفیدیت و موثریت).

- محدوده تفتیش:

مفتش در گزارش ختم کار خویش باید محدوده تفتیش و یا بطور مشخص فعالیت های را که بیشتر مورد بازرسی قرار داده اند و یا در آن ساحه متمرکز بوده اند را مشخص سازد. طور مثال تحریر دارند که تمرکز بیشتر در جریان بازرسی روی پلان های تدارکاتی و پروسه تدارکات و مدیریت پروژه بوده است.

- یافته های تفتیش:

یافته های تفتیش واضح، مشخص و مستند باشد و هر یافته باید حاوی مطالب ذیل باشد. معیاری که جهت بازرسی و یافته تفتیش بکاررفته است: طور مثال تطبیق پلان تدارکاتی با ضروریات اداره.

۱- حالت و وضعیت یافته تفتیش:

طور مثال گروپ موظف بیرون نویس کرده باشند که پلان تدارکات مرجع تحت بازرسی با ضروریات آن مطابقت ندارد.

۲- دلیل:

مثلاً دلیل عدم مطابقت پلان تدارکاتی با ضروریات اداره نداشتن معلومات کافی از شعبات اجرایی و یا خریداری های پرچون بوده که ثبت نگردیده و شامل پلان تدارکاتی نشده است.

۳- تاثیر:

نتیجه عدم مطابقت پلان تدارکاتی با ضروریات اصلی اداره در صورتیکه این موضوع در مورد خریداری ادویه بوده باشد این بوده که اکثر اوقات مریشان ادویه را خودشان خریداری کرده. و در نهایت شفاخانه نتوانسته که تداوی رایگان را برای مریشان عرضه نماید.

- نظریات تفتیش:

مفتشین در نهایت مکلف است تا مطابق هر یافته خویش نظریات اصلاحی قابل تطبیق را ارائه نماید که راه حل مشکلات موجود باشد.

- تعقیب گزارش تفتیش:

ادارات عالی تفتیش در مرحله اول و مفتشین در مرحله دوم مکلف هستند تا گزارش تفتیش و چگونگی تطبیق آنرا تعقیب نمایند.

ممیزه ای که پلان بازرسی سال ۱۳۹۳ با سال های قبل دارد در این است که این پلان با رعایت احکام (ISSA۱۳۰۰) یعنی استانداردهای بین المللی ادارات عالی تفتیش طرح ریزی شده است. این نکته و مواردی چون چگونگی کارکرد ریاست پلان و پالیسی در این مورد موضوعات اصلی ما را در مصاحبه با آقای غلام سرور هاشمی رئیس پالیسی و پلان اداره عالی تفتیش تشکیل می دهد.

سیستم جدید پلان گذاری تفتیش

غلام سرور هاشمی رئیس پالیسی و پلان اداره عالی تفتیش

با تشکر از شما که وقت تان را برای مجله تفتیش دادید سوال اول من به ارتباط پلان بازرسی سال ۱۳۹۳ اداره عالی تفتیش است که چگونه ترتیب گردیده است؟

پلان بازرسی سال ۱۳۹۳ اداره عالی تفتیش با پلان سال های قبل متفاوت است؛ به این معنا که در آغاز سال مالی ۱۳۹۲ اساس پلانگذاری جدید آغاز شده و تدابیری اتخاذ گردید تا ما قادر شویم پلان بازرسی سال ۹۳ را ترتیب نماییم. این تدابیر شامل ترتیب فارمت جدید دیتابیس پلانگذاری است که شامل ۵ شاخص است.

شاخص اول؛ بودجه ادارات است که شامل بودجه عادی و انکشافی بوده و در صورت عدم دستیابی به آن مصارف تحقق یافته سال در نظر گرفته می شود. شاخص دوم؛ شامل تعداد قراردادها و مبلغ قراردادهاست.

شاخص سوم آن تطبیق نتایج هئیت قبلی است؛ یعنی یک مرجع تحت بازرسی تا چه اندازه در تطبیق آن توجه کرده است.

شاخص چهارم؛ همکاری و عدم همکاری مراجع تحت بازرسی در تفتیش قبلی است که آیا اسناد و معلومات لازم را به هئیت تفتیش ارائه کرده یا نکرده اند.

و شاخص پنجم که در آن قضاوت خود مفتش دخیل است که تا چه اندازه یک مرجع از لحاظ کاری آن برای مردم، دولت و برای تفتیش اهمیت دارد. البته این فورم شامل دو ورق است که در آغاز هر بازرسی به هر تیم تفتیش سپرده می شود و تیم تفتیش پنج شاخص ارائه شده را در آن می گنجانند و براساس آن یک قضاوت شخصی می کند که آیا همین مرجع از لحاظ موجودیت خطر فساد، سوء استفاده، بی قاعدگی هادر کدام کتگوری است یا میزان خطر در آن بالا، متوسط و یا پائین است که به شکل «الف، ب، ج» در جاهای معین آن درج می شود و در ختم کار فورم فوق الذکر از طریق امریت پلان ریاست پالیسی و پلان؛ جمع آوری شده و اطلاعات آن در یک دیتابیس مفصل که به تمام ادارات تحت بازرسی طرح گردیده؛ ثبت می گردد. به طور مثال؛ اطلاعاتی را که مفتش جمع کرده است یعنی بودجه اش چه مقدار است مصارف تحقق یافته اش در طی سال چه مقدار بوده و موضوعات دیگر مانند قراردادها و غیره.

وقتی این ارقام و اطلاعات شامل دیتابیس شد این دیتابیس یکایک از طرف ریاست پالیسی و پلان به اساس فرمول های بسیار معیاری و استندرد بین المللی مورد محاسبه، تحلیل و ارزیابی قرار می گیرد. مابرای اداراتی که بودجه بالا و قراردادهای بیشتر دارد در فورمول بندی و تحلیل خطرات، نمراتی را مثلا از یک تا ده در نظر گرفتیم؛ که نمرات بلند شامل اداراتی می شود که در آن خطر بالا باشد و نمرات متوسط اداراتی که خطر در آن متوسط است و البته نمرات پائین اداراتی را در بر می گیرد که خطر در آن کم است. همه اینها بر اساس محاسبات ریاضی تعیین می گردد که تفصیل بیشتر آن در اینجا امکان پذیر نمی باشد.

بعد از اینکه نمرات در این دیتابیس داخل شد؛ این دیتابیس به یک دیتابیس دیگر تحت نام دیگر انتقال می یابد که در آنجا تفکیک کتگوریاها است؛ از نقطه نظر خطر ما در دیتابیس بعدی، همین نمراتی که از یک تا ده برای ادارات داده بودیم آنرا تصنیف می کنیم به کتگوری های «A، B، C» کتگوری A از (۱۰-۵) اداراتی را شامل می شود که در آنجا خطر سوء استفاده و فساد زیاد است. کتگوری B (۵-۳) اداراتی که خطر در آن متوسط است و کتگوری C (کمتر از ۳) شامل اداراتی می گردد که خطر در آنها کم است.

سپس ما این اطلاعات را انتقال می دهیم به یک دیتابیس سومی که شامل تصنیف این مراجع در بخش های مختلفه است، مثلا ادارات بودجوی مرکزی به تعقیب آن ادارات بودجوی محلی، تصدی ها، شاروالی ها، تفتیش داخلی و سایر بخش ها. بعد از انتقال ما پروسه ترتیب پلان بازرسی سالانه را آغاز می کنیم که طور مثال از بین حدود ۹۰۰ یا ۱۰۰۰ مرجع که تحلیل خطر کردیم یک تعداد از اینها را به اساس نمره بندی و تصنیف کتگوری خطر انتقال می دهیم به پلان بازرسی سالانه که ما همین کار را انجام دادیم و از جمع ۹۶۰ مرجع ۴۳۰ مرجع را به اساس تحلیل خطر انتخاب کردیم و آنرا در پلان

بازرسی سال ۹۳ انتقال دادیم. سیستم انتقال آن به شکلی است که ادارات یا مراجعی که در کتگوری A است همه ساله تفتیش صورت می گیرد و کلا به پلان بازرسی انتقال می کند. از کتگوری B ۵۰٪ ادارات به پلان سالانه انتقال می یابد و از کتگوری C ۳۳٪ ادارات به پلان سالانه منتقل می شود. ولی پلان سالانه ما یک پلان صد نهایی نیست، ما اقدامات بعدی را هم برای دقیق سازی آن انجام می دهیم که شامل محاسبه روزهای کاری است که در یک سال مالی چند روز کاری برای یک تیم تفتیش داریم که از این روزهای کاری ۳۶۰ روز؛ البته روز جمعه و پنجشنبه را در مرکز، رخصتی های عمومی و ۱۰ روز هم برای نیم روز ماه مبارک رمضان و بعضی روزهای دیگری که بسیار مهم باشد آنرا از ۳۶۰ روز وضع می نماییم که در نتیجه به تعداد ۲۴۰ روز کاری در سال به ارتباط پلان کاری ۱۳۹۳ برای هر تیم تفتیش تثبیت گردید.

ما در حدود ۱۵۰ مفتش داریم که تقسیم ۳ نمودیم یعنی در هر تیم ما باید ۳ نفر موظف شود که در کل حدود ۵۰ تیم می شود و آنرا ضرب در ۲۴۰ روز کاری کردیم که نتیجه آن بالاتر از ده هزار روز کاری بدست آمد و از میان این روزهای کاری برای حساب قطعه دولت، حساب تفتیش مساعدت های خارجی، تفتیش عملکرد و آموزش برای مفتشین تعدادی از روزها تخصیص و این روزها از آن وضع گردید، بعدا در حدود ۹ هزار و چند روز کاری قابل دسترس برای تفتیش رعایت قوانین تثبیت گردید. بر اساس همین روزهای کاری و تعداد تیم های قابل دسترس و مراجعی که ما به اساس تحلیل خطر بدست آورده بودیم به ترتیب پلان ریعوار تفتیش اقدام می کنیم. از جمع این مراجع ما مراجعی را در ریع اول انتخاب می کنیم که شامل اجرای آخرین تفتیش سال نباشد و به همین ترتیب بعضی موضوعات مربوط به تداخل و وظیفوی با تفتیش های داخلی و همچنان مسایل موسمی سردی و گرمی محلات تفتیش خصوصاً ولایات، بودجه و منابع مالی برای پرداخت سفریه و ظرفیت های موجود بعد از وضع تعدادی مفتش که به آموزش ها مصروف هستند ما پلان تفتیش را برای ریع اول سال ۱۳۹۳ آماده کردیم. بعدا در مطابقت به همین پلان توظیفات را انجام دادیم، چیزی که در این توظیفات جدید است زیادت تر تلاش شده که تفتیش شکل تخصصی داشته باشد.

شما در جریان هستید که اداره عالی تفتیش زون های ساحوی را در هرات، مزار شریف، قندهار و ننگرهار ایجاد نموده. پلان بازرسی سال ۱۳۹۳ زون هارا نیز در بر می گیرد یا زون ها پلان جداگانه برای خودشان ترتیب می کنند؟ در سال های بعد چگونه خواهند شد یعنی که پلان را خودشان آماده می سازند و یا از مرکز برای آنان پلان کاری آماده می گردد؟

در مورد طرح پلان های تفتیش سالانه دفاتر ساحوی تفتیش که مادر چهار ولایت داریم بعضی شان رسماً ایجاد شده و بعضی شان هنوز هم شکل رسمی کارشان شروع نشده مانند زون قندهار که به شکل سرپرست کاری می کند. مطابق تشکیل تنها در دفتر ساحوی هرات تعدادی از پرسونل تکمیل و استخدام گردیده اند و در سایر زون ها حتی آمرین زون ها صد در صد تکمیل نشده که در ولایت قندهار به شکل سرپرست کاری می کند. در زون بلخ و ننگرهار هم استخدام پرسونل شان تکمیل نشده در این قسمت البته کار جریان دارد و در قسمت پلان هایشان بعد از تکمیل پرسونل زون ها ترینک و آموزش آنها یا در مرکز یا در خود دفاتر ساحوی تصامیم معیاری و معقول اتخاذ می گردد و اکثر ادمور پلان گذاری و گزارش دهی دفاتر ساحوی از طریق مرکز اداره طرح و تنظیم می شود. معمولاً در بعضی کشورها مانند مالزی یا موضوع پلان گذاری و گزار شدهی زون ها از طریق دفتر مرکزی آماده می گردد. به عقیده من دفاتر ساحوی تنها می توانند به مرکز یک پلان کمکی روان کنند تا از آن در مرکز استفاده صورت گیرد و در پلان عمومی داخل گردد.

چه تغییراتی در پلان بازرسی سال ۱۳۹۳ به وجود آورده اید در سوال قبلی یک مقدار به آن پرداخته شده، می خواهم با جزئیات بیشتری راجع به تغییرات پلان سال ۱۳۹۳ آگاهی حاصل نمایم و تفاوت آن با پلان های سال ۱۳۹۲ و گذشته در چیست؟

پلان های قبلی ما به صورت کلی یا صد در صد معیاری نبود؛ گرچه در پلان های قبلی از روش «کانت» استفاده می کردیم ولی مطابقت چندانی با معیارات بین المللی سازمان اتوسای نداشت. ما نظر به قانون جدید اداره عالی

تفتیش مکلف هستیم تا در تمام عرصه های تفتیش چه پلان گذاری باشد یا اجرای تفتیش و یا گزار شده‌ی از معیارات اتوسای استفاده کنیم. ممیزه ای که پلان بازرسی سال ۱۳۹۳ با سال های قبل دارد در این است که این پلان با رعایت احکام (ISSAI ۳۰۰) یعنی استانداردهای بین المللی ادارات عالی تفتیش طرح ریزی شده؛ بدین معنی که در پلان های گذشته ما روز کاری را استفاده نمی کردیم در پلان جدید ۱۳۹۳ هر تیم روز کاریشان به اساس تحلیل خطرات پیش بینی شده و در پلان مشخص شده که تیمی که می رود یک مرجع را در چند روز باید بازرسی کند. قبلا به شکل سه ماهه، دو ماهه و یک ماهه بود، ولی تقاضای مفتشین هم همین بود که مدت بازرسی بعضی مراجع بیشتر شود و از بعضی کمتر، تعداد روزهای کاری به ما این فرصت را مهیا می سازد که ما حداقل یک روز کاری را تعیین نماییم که به واقعیت نزدیکتر بوده، بازرسی ما هدفمند باشد و نتیجه مطلوب به دست آید. به این خاطر پلان جدید ما هم معیاری شده و هم مبنای آن تحلیل خطر است که در هر مرجع تحلیل خطر می شود سپس کتگوری می گردد که خطر آن بالا، پائین و یا متوسط است. سپس روز کاری برای آن تعیین می شود که گفته می توانم که یک پلان کاملا معیاری است و آینده بهتری دارد.

چه برنامه هایی در مورد بهبود پلانگذاری در نظر است یعنی در آینده چه اندازه برای بهبود وضع پلان گذاری کار خواهید کرد؟

اکثر کارها شکل و سلسله زنجیری دارد و ایجاب می کند تا ارتقای ظرفیت از مفتش شروع تا به ریاست های سکتوری و حتی تا قلم های بالا صورت بگیرد. روی این اصل؛ اولین گام که گذاشته شده تهیه فورم تحلیل خطرات است که آنرا در دسترس مفتشین قرار دادیم که

در هر توظیفات برای مفتشین سپرده می شود و برای آنها از این طریق چندین بار چه از طریق مشاورین خارجی و حتی خودم شخصا پرزنتیشن دادیم تا موضوعات برای شان واضح و روشن شود به خاطر اینکه اساس پلانگذاری را همین فورم خطرات تشکیل می دهد؛ و همچنان پرسونل پالیسی و پلان تحت نظر مشاورین خارجی به حد کافی چه از نظر عملی و چه از نظر تیوریکی آموزش دیده اند و فعلا آماده شده اند که تا در ترتیب پلان و مراحل پلانگذاری سهم بگیرند و وظایف خود را به درستی انجام دهند. همچنان برنامه های دیگری در این قسمت در نظر است تا وقتا فوقتا از شیوه خانه پوری این فورم ها، همچنان از شیوه کاری ریاست های سکتوری که پلانهای سالانه مربوطه خود در انداستفاده و هماهنگی شود تا در انتخاب مراجع اقدامات علمی و معیاری صورت گیرد.

اجراء شما در مورد توظیفات چگونه است؟

توظیفات ما به شکلی است که ما در قسمت توظیفات بعضی موارد را مثل پالیسی تفتیش هدایات مقام اداره و بعضی فیصله های هیئت رهبری را در نظر می گیریم که از جمله درجه بندی مفتشین است که با نظر داشت توان شان به سه کتگوری «اول، دوم و سوم» تقسیم می گردند مازمانی که توظیفات می کنیم البته چون تیم های سه نفری است نفر اول از کتگوری اول نفر دوم از کتگوری دوم و نفر سوم را از کتگوری سوم انتخاب می کنیم البته حالات استثنایی پیش می آید چون توازن بین همین کتگوریها وجود ندارد؛ اینطور نیست که ۵۰ نفر A، ۵۰ نفر B و ۵۰ نفر در گروه C باشد؛ یعنی تعداد شان متوازن نیست و باعث می شود که گاهی نفر اول سرگروپ و دو نفر دیگر امکان دارد از یک کتگوری B بیاید. یا حالاتی می آید که دو نفر از گروپ سوم می آید و یا مفتشین مصروف می باشند در همان مقطع زمانی توظیفات مطابق درجه بندی قابل دسترس نمی باشد. ولی اکثر سعی می شود تا همین درجه بندی در نظر گرفته شود. موضوع دیگری که جدیداً هیئت محترم رهبری فیصله نمودند این است که تا گروپ های تفتیش ما شکل تخصصی و مسلکی را به خود بگیرد. به این معنی که در بخش مراجع عایداتی مفتشین ریاست عواید را توظیف نماییم، در بخش تصدی ها از بخش تصدی ها، در بخش بودجوی از بودجوی و در بخش شاروالی ها هم به همین شکل. ما این فیصله را به حد اعظمی آن در نظر گرفتیم و آنرا در توظیفات ربع اول سال ۱۳۹۳ رعایت نمودیم. این کار در آینده مفتشین را قادر می سازد که تا هر کس در رشته خود بیشتر تجارب حاصل نماید و نتیجه حاصله تفتیش بهتر شود. با وجود آن هم بعضی مشکلات داریم مثلاً نمی توانیم که مفتشین ریاست بودجوی محلی را دوازده ماه در ولایات روان نماییم. قسمی ما انتخاب می کنیم که بعضی هدایت ها و پالیسی هایی را که اداره دارد در نظر گرفته شود. البته یک نقطه را من تاکید می کنم که هر ابتکار و نوآوری در ابتدا کاستی های خود را دارد ولی در آینده به کمک خداوند بزرگ و مقام محترم اداره و همکاران با گذشت زمان کارهای مربوطه را اصلاح کنیم و اداره عالی تفتیش را در جمع سایر ادارات بین المللی تفتیش قرار دهیم. با افتخار گفته می توانیم که پلانگذاری ما شیوه معیاری به خود گرفته و معیارات اتوسای در این قسمت در نظر گرفته شده است.

مطلب حاضر عنوان سمیناری است که با شرکت محترم حنان معروف رئیس تفتیش داخلی اداره عالی تفتیش در کشور سريلانکا با عنوان توقعات بلند ادارات عالی تفتیش برگزار شد. با توجه به اهمیت موضوع بر آن شدیم تا قسمتهایی از مطالب ارائه شده این سمینار را در اینجا بیاوریم.

ادارات عالی تفتیش؛

توقعات و انتظارات ذینفعان

بخش اول

۱. ذینفعان ادارات عالی تفتیش:

- پارلمان.

- مراجع تحت بازرسی.

- مردم عامه.

- رسانه ها.

- سازمان های کمک کننده.

۲. امضاء آئین رفتار و کردار توسط ادارات عالی تفتیش، اجرای تفتیش مالی و عملکرد در سکتور عامه با در نظر داشت میزان تفاوت استقلالیت ادارات تفتیش.

۳. ذینفعان انتظار دارند که مطابق به آئین رفتار، تفتیش به موقع انجام داده شود و گزارش تفتیش جهت بررسی به کمیته های پارلمان ارایه و پیگیری آن آغاز گردد.

۴. اداره عالی تفتیش می تواند یک وسیله در امر مبارزه با فساد بمنظور نایل آمدن به انکشاف اهداف استراتژیک دولت باشد.

۵. ذینفعان ادارات عالی تفتیش انتظار دارند تا ادارات عالی تفتیش در استفاده از منابع خود محتاط بوده و بیشتر تمرکز روی تفتیش

عملکرد و تفتیش براساس خطر داشته باشند.

۶. ادارات عالی تفتیش بمنظور حصول اطمینان کیفیت تفتیش و رعایت رهنمود ها و طرز العمل های تفتیش بخاطر ترتیب

- گزارش درست و ستندرد باید سیستم مدیریت کیفیت تفتیش را داشته باشند.
۷. ادارات عالی تفتیش باید عملیات خود را از نظر اقتصادی، موثریت و مفیدیت اداره کنند و عملکرد آنها بایست توسط یک اداره همتا در هر سه و یا چهار سال بررسی شود.
۸. ادارات عالی تفتیش برای برقراری ارتباط به موقع بایست بطور گسترده فعالیت ها و نتایج تفتیش را از طریق رسانه ها، وب سایت و سایر وسایل ارتباط جمعی نشر نمایند.
۹. با افزایش انتظارات مردم برای حسابدگی و شفافیت بیشتر و روشن تر مدیریت مالی عامه برقراری ارتباط موثر بین رسانه ها و ادارات عالی تفتیش ضروری پنداشته میشود.
۱۰. در کشوری که قوانین مربوط به آزادی بیان موجود باشد، همه نهادهای عامه باید اطلاعات و معلومات مربوطه شانرا برای دسترسی در اختیار مردم و اشخاص ذیعلاقه بگذارند.
۱۱. ادارات عالی تفتیش بایست به نماینده گی مردم و سایر ذینفعان با توجه به منابع پلان تفتیش را ترتیب و اجرای تفتیش را عملی نماید.
۱۲. گزارش تفتیش بعد از ارایه به نهاد های بازرسی شده به صورت عموم از طریق رسانه ها و وب سایت نشر شود.
۱۳. در کشور های مختلف درک و فهم مردم پیرامون نقش ادارات عالی تفتیش متفاوت است، اداره عالی تفتیش تنها میتواند گزارش یافته های خود را از جمله تقلب، فساد و غیره اگر وجود داشته باشد به مراجع بازرسی شده و مراجع تنفیذ قانون جهت پیگیری ارایه کند.
۱۴. ادارات عالی تفتیش بایست برنامه های آگاهی عامه را با رعایت قوانین و مقررات در کشور خود انجام دهند.
- ایجاد مرکز اطلاعات در اداره عالی تفتیش.
- تامین و نگهداری رابطه خوب با رسانه ها که نقش بزرگی را برای ترویج شفافیت و حسابدگی مالی عامه ایجاد می نماید.
- بعهدہ گرفتن مسولیت بازدید از پوهنتون ها و موسسات تحصیلات عالی برای ترویج صداقت، پاسخگوئی و عدالت در مراحل اولیه برای تمام مردم.
- تدویر کنفرانس های مطبوعاتی در موارد جاری و واقعی.
- فراهم ساختن گزارش تفتیش و نشر و اشاعه آن.

کارمندان سکتور عامه در بخش ایفائی مسولیت وظیفوی و نظارت بالای وجوه عامه داشته باشند.

۶. ادارات عالی تفتیش باید موضع گیری استراتژیک بمنظور نگهداری اعتماد بین ذینفعان داشته باشند تا بتوانند سطح حسابدھی عامه را تقویت ببخشند.

۷. اداره عالی تفتیش مسولیت کسب رضایت ذینفعان آتی را جهت ارزیابی موثریت گزارش تفتیش به عهده دارد:

■ اعضای پارلمان.

■ وزرا.

■ روسائی ادارات.

■ سایر موسسات.

۸. ادار عالی تفتیش بانیست ذینفعان شانرا دعوت نمایند تا آنها دیدگاه، شکایات، نظریات و پیشنهادات خود را در مورد عملکرد اداره تفتیش ابراز کنند.

۹. ادارات عالی تفتیش بمنظور شریک ساختن معلومات، بهبود روابط و گرفتن فید بک (بازخورد) بانیست به دعوت شرکت های خصوصی تفتیش، سازمان های کمک کننده بین المللی (بانک جهانی، UNDP) رسانه ها و سایر گروه های ذینفع از طریق تدویر ورکشاپ ها، سمینار ها بپردازند.

۱۰. ادارات عالی تفتیش بانیست همیشه رهنمود ها و طرز العمل های تفتیش شانرا در مطابقت با معیارات بین المللی تفتیش بازنگری نمایند، این کار معیاری تفتیش سبب میشود تا موقف، اعتبار و شایستگی ادارات عالی تفتیش در راستائی حسابدھی حفظ گردد.

۱۱. ادارات عالی تفتیش باید تاکید بیشتر روی تفتیش تکنالوژی معلوماتی مورد استفاده نهاد های دولتی نمایند.

۱۲. گزارش تفتیش نباید بشکل سالانه به پارلمان ارایه شود، در عوض تعدد گزارش ها سبب ایجاد فرصت های به موقع دسترسی به گزارش رئیس تفتیش برای ذینفعان میشود.

۱۳. ادارات عالی تفتیش باید گزارش آنلاین در مورد وضعیت برنامه های تفتیش، گزارش ها به تفکیک هر سال و تحقیقات تکمیل نشده و غیره بمنظور آگاهی دادن ذینفعان از وضعیت و اقدامات پیگیرانه آن ترتیب نمایند.

بخش سوم

چالش های اجرای معیارات بین المللی برای ادارات عالی تفتیش

۱. (ISSAI) چارچوب معیارات تفتیش با کیفیت عالی را ترتیب می نماید و کشور ها به اساس آن ملزم به تطبیق درست و رعایت آن در وظایف تفتیش میباشند.

۲. معیارات بین المللی ادارات عالی تفتیش متشکل از چهار بخش زیرین میباشد:

■ اصول بنیادی.

■ نیازمندی های مقدماتی برای انجام وظایف ادارات عالی تفتیش.

■ اصل اختیارات اساسی.

■ دستور العمل های تفتیش.

۳. پیاده سازی معیارات فوق الذکر برای برخی از کشور های در حال توسعه

- برگزاری ورکشاپ های آموزشی و سمینار ها برای اطلاع رسانی به ذینفعان و به دست آوردن فید بک (بازخورد) راجع به عملکرد اداره عالی تفتیش.

- ایجاد روش انجام نظر سنجی برای اندازه گیری سطح رضایت از عملکرد ادارات عالی تفتیش.

۱۵. ادارات عالی تفتیش برای تحقق انتظارات ذینفعان به طور مداوم بانیست جد و جهد نماید و پیوسته روابط و ارتباطات استراتژیک خویشرا با مردم توسعه دهند و همیشه روی عملکرد تفتیش تاکید نموده و تدابیر مشخص در جهت بالابردن شفافیت، مفیدیت و حسابدھی تفتیش اتخاذ نمایند.

بخش دوم

واکنش ادارات عالی تفتیش به افزایش انتظارات ذینفعان

۱. حوزه صلاحیت قانونی و آئین رفتار ادارات عالی تفتیش پیرامون اجرای تفتیش عملکرد و تفتیش مالی بستگی به استقلالیت و سایر جزئیات مرتبط به استقلالیت دارد و این موضوع در کشور های مختلف از هم متفاوت است.

۲. روش عرضه خدمات عامه موجب تغییر توقعات ذینفعان میشود و پالیسی دولت تاثیر گذار بر منافع مردم و سازنده توقعات ذینفعان در رابطه به نقش اداره تفتیش و وظایف آن است. و روی این ملحوظ نقش ادارات عالی تفتیش از شکل سنتی آن تغییر میآید.

۳. ذینفعان ادارات عالی تفتیش عبارتند از پارلمان، مراجع تحت بازرسی، مردم، رسانه ها و سازمان های کمک کننده.

۴. مفتشین سکتور عامه به دنبال آوردن تغییر مثبت در روش، تحلیل و گزارش خویش هستند تا سازماندهنده ترویج حسابدھی عامه باشند.

۵. از این طریق، ادارات عالی تفتیش می تواند تاثیر مثبت و مستقیم بالای ادارات و

توسط IDI از سال ۲۰۱۲ تا ۲۰۱۴ در نظر گرفته شده و تحت اجرا است. و روی پیاده سازی بخش دوم و چهارم تاکید بیشتر صورت گرفته، و این معیارات به همکاری سازمان بین تفتیش (INTOSAI) در حال تطبیق است.

۴. ادارات عالی تفتیش این معیارات را قبل از پذیرفتن بانیست در تطابق به قوانین و مقررات کشور های شان بازنگری نمایند.

۵. ادارات عالی تفتیش بمنظور بیرون رفت از وضعیت کنونی بانیست تحلیل نمایند که کدام فاصله ها بین استاندارد های که پیروی می نمایند و معیارات فوق الذکر موجود بوده، ساحات قابل تجدید نظر را تشخیص و به اساس این معیارات آنرا اصلاح نمایند.

۶. تجدید معیارات، طرز العمل ها و رهنمود های تفتیش تنها راه پذیرفتن چارچوب معیارات فوق الذکر و رعایت آن در قطار تجارب خوب، دانش جدید و اقدام علیه چالش هاست. انجام این کار مشوق ایجاد کمیته مشورتی، کارهای گروهی برای اظهار عقیده، پیشنهادات به مدیریت ارشد اداره عالی تفتیش در جهت بازنگری، پذیرش و رعایت معیارات و شیوه های جدید است.

۷. ادارات عالی تفتیش بمنظور پذیرفتن، آگاهی و جذب معیارات بین المللی ادارات تفتیش بانیست در استراتژی ادارت خویش تغییر آورده و برنامه های آموزشی را برای معرفی و آگاهی اداره و رهبری دیزاین نمایند.

۸. مدیران ارشد بانیست این معیارات را شناسائی نموده و به دیگران آموزش دهند.

۹. بخش سوم معیارات بین المللی سه روش را برای استفاده از معیارات فوق الذکر ارائه میدارد:

■ توسعه استاندارد های موجوده ادارات عالی تفتیش.

■ قبول نمودن استاندارد های ملی.

■ پذیرفتن چارچوب عمومی استاندارد های

بین المللی.

۱۰. ادارات عالی تفتیش بانیست توام با ترتیب رهنمود ها، برنامه های ارتقای ظرفیت در قسمت دانستن دقیق این معیارات ترتیب و توسط اشخاصیکه در این امور بلدیت کامل داشته باشند تطبیق و در صورت ضرورت از مراجع کمک دهنده تقاضایی کمک نمایند.

۱۱. اداره عالی تفتیش باید یک سیستم برای نظارت و بازنگری روند اجرای معیارات فوق الذکر را ترتیب و انطباق یا بررسی دقیق آن زمینه را بیک اداره تفتیش همتا مساعد نماید.

بخش چهارم

حدود تفتیش عملکرد

۱. اجرای تفتیش عملکرد در حوزه صلاحیت و وظیفوی ادارات عالی تفتیش بر طبق مقررات سبب افزایش انتظارات مردم نسبت به برنامه های دولت گردیده است.

۲. تفتیش عملکرد، بازرسی سیستماتیک، عینی و مستقل از فعالیت های دولت است بخاطر ارزیابی برنامه ها و فعالیت های دولت توسط پارلمان و سایر ذینفعان.

۳. بمنظور ایجاد بلند بردن اعتماد بر فعالیت ادارات تفتیش بانیست اداره تفتیش تقاضای حسابدهی ادارات دولتی را در ملاقات های حضوری با این ادارات بصورت مستقلا نه انجام دهد.

۴. نهادینه سازی خدمات عامه مفید، حکومت داری خوب، تداوم انکشاف در جامعه و به میراث گذاشتن آن به نسل های بعدی.

۵. ساحه تفتیش عملکرد عبارت از اقتصادیت، موثریت و مفدیت برنامه ها بوده وشامل اندازه گیری پروسیجرها، موثریت و حفاظت دارائی عامه در ارتباط به حسابدهی و رعایت سیاست دولت میباشد.

۶. تفتیش عملکرد پالیسی های تطبیق شده در تناسب به آنچه باید انجام میشد ارزیابی می نماید و بعضی ادارات تفتیش همین اکنون پروژه ها را تفتیش نموده و سفارشات شانرا ارایه داشته اند.

۷. بعضی کشورها مفهوم اقتصادیت و موثریت را در تفتیش ادارات سکتور عامه معرفی نمودند. و سیما و وسعت تفتیش صورت های مالی و تفتیش رعایت قبلا به همگان هویدا گردیده است.

۸. ادارات عالی تفتیش، رهنمودها و طراز عمل های تفتیش عملکرد را ترتیب نموده و توسط آن انجام این تفتیش را برای خود سهل و آسان ساخته اند.

۹. اجرای تفتیش عملکرد بصورت بسیار آهسته در کشور ادامه داشته و علل آن نیز در کشور های مختلف از هم متفاوت است. بعضی از این دلایل ذیلا ت ذکر داده میشود:

■ کمبود کارکنان آموزش دیده در بخش تفتیش عملکرد.

■ عدم موجودیت فرهنگ انجام وظایف متفاوت و مختلف بین کارمندان.

■ توسعه معیار های تفتیش عملکرد.

■ به بررسی گرفتن نتایج تفتیش عملکرد توسط کمیسیون های مختلف پارلمان.

■ غیر قابل دسترس بودن مدارک و اطلاعات قابل اعتماد و درست.

د دولتي پلټنې سیمه ایز معیارونه

سیمیز معیارونه د پلټنې کار او مدیریت د اجرا لپاره یو چوکاټ پرانسي. دغه معیارونه د پلټنې عمومي معیارونو پورې اړوند، چې په ځانګړو شرایطو کې د پلټنې د دندو کړنې د سیمه ایزو معیارونو مطابق دي. همدارنګه دغه معیارونه د ریپوټ ور کولو معیارونو، چې د پلټنې ارتباطی خواوې پکښې رانغاړي او د سیمه ایزو معیارونو د پایلې د تطبیق انعکاس ور کونکی او د پلټنې د ریپوټ ور کولو او د اظهار نظر یو اخیښ سرچینه ده، هم تړون لري. سیمه ایز (ساحوی) معیارونه چې په هر ډول پلټنه کې د تطبیق وړ دي عبارت دي له:

آ- پلټونکی باید پلټنه داسې طراحی کړي ترڅو د اقتصادیت، اغیزمنتوب، او ګټورتیا اصل د کیفیت په پام کې نیولو سره په ټاکلي وخت ډاډ ترلاسه کړي.

ب- د پلټونکو کار باید په هره مرحله کې وڅارل شي او مستند کارونه یې د پلټنې ارشد کار کونکو له خوا تر غور او څیړلو لاندې ونيول شي.

ج- پلټونکی باید د پلټنې د پراخوالي حدود په اتکا سره کورنی کنترول تر غور او څیړلو لاندې ونيسي.

محمد احسان بابکر خیل

د- داز مایښتي مالي پلټنې د کړنو په وخت کې د اجرا وړ قوانین او مقرراتو درعايت په توګه تر کړنو لاندې ونيول شي. پلټونکی باید د پلټنې مراحل او تګلارې داسې طراحی کړي ترڅو د تیر وټو، بې نظميو او غیر قانوني کړنو د موندلو څخه چې په مالي صورتونو او یا د قانون او مقرراتو درعايت د پلټنې په پایلو مستقیم او مهمې اغیزې لري، ډاډ ترلاسه کړي. همدارنګه پلټونکی باید د غیرې قانوني احتمالي کړنو چې په مالي صورتونو او یا د مالي پلټلو په پایلو مستقیمې اغیزې لري هم ترې خبر اوسي. د کړنو (عملکرد) پلټنې په عیني کړنو کې، د پلټنې دموخو ترلاسه کولو په توګه د اړتیا به وخت کې د نافذه قوانینو او مقرراتو ارزونې هم ترسره شي. پلټونکی باید پلټنه داسې طراحی کړي ترڅو د غیر

د سیمه ایزې پلټنې څخه موخه د معیارونو، هدفمند وکړنو لپاره د یویشپړ منظم او متعادل چوکاټ پرانستل دي، چې پلټونکی باید له هغه څخه ملاتړ وکړي. دغه مراحل او اقدامات د تحقیقی قوانینو بیانونکی ده، چې پلټونکی، د پلټنې د مدار کودلټونکی په توګه چې د ځانګړې پایلې دلاسته راوړلو په منظور د اجرا وړ ګرځوي.

قانوني کړنو د کشف څخه چې کولی شي د پلټنو په موخو د لیدو وړ اغیزې ولري ، ډاډ تر لاسه کړي.

همدارنگه پلټونکی باید له ټولو هغو معاملو او وضعیتونو څخه چې د غیر قانوني کړنو بنسټګر دي وي اوبنایي چې د پلټنې په پایلو په غیر مستقیمه توګه اغیزې ولري ، ترې خبر او اوبنیا اووسی.

د غیر قانوني کړنو ، بې نظميو ، فساد او یا د تیر و تنو درامینځ ته کیدو د نښو نښانو شتون په صورت کې چې په پلټنې عمده او یا مهمې اغیزې ولري ، پلټونکی باید خپل کاري طرز لاملونو ته د دغه ناوړه ګټو اخیستلو دمخونوي په خاطر وده ورکړي.

د دولتي پلټنې یوله مهمو برخو څخه د قوانینو او مقرراتو درعايت پلټنه بلل کېږي. یوله بنسټيزو موخو څخه چې د دې پلټنې له خوا د پلټنې عالي ادارې په غاړه ده هغه عبارت ده د دولت له بودجې او د حسابونو له صحت او بشپړتیا څخه ډاډ تر لاسه کول دي. دغه کار ، پارلمان او استفاده کونکو ته د پلټنې رپورت د دولت مالی صورتونه له دې پلوه چې د دوي ټول فعالیتونه په سمه توګه اجرا ، بشپړ ، تصویب وړ کړل شوی او ثبت شوي وي تر پلټلو لاندې نیسي او دا ډاډ تر لاسه کوي. د پلټنې طرز العمل معمولاً ، د بې نظميو نه شتون په صورت کې د پلټنې د دندو کړنې په سمه توګه تصدیق کوي.

۵- قضاوت او ورستیو پایلو د ملاتړ په توګه ، پلټونکی باید تر پلټلو لاندې مرجع کې کې د فعالیتونو ، تګلارو ، او دندو په اړه باید کافی ، کره او مرتبط مدارک تر لاسه کړي.

۶- د قوانینو او مقرراتو درعايت (مالی) پلټنه او یا نورې پلټنې په هغه صورت کې چې د اجرا وړ وي ، پلټونکی باید مالی صورتونه پدې منظور چې آیا د مالی رپورت وړ کولو په بهیر کې او په ډاګه کولو کې د حسابدارۍ منل شوی معیارات رعایت شوي دی یاخیر تر شننې او تجزیې لاندې و نیسي د مالی صورتونو تحلیل باید په یوه کچه تر کړنو لاندې و نیول شي ترڅو یو منطقي او استدلالی بنسټ د نظرو کولو په توګه حصول شي .

په سیمه ایزو معیارونو کې لاندې موارد شامل

دي:

پلټونکی باید پلټنه داسې طراحی کړي ترڅو د هغه کیفیت د اقتصادیت ، اغیزمنتوب ، ګټور تیا څخه په ټاکلي وخت کې ډاډ تر لاسه کړي. د پلټنې عالي اداره باید د پلټنو هغو دندو ته لومړیتوب ورکړي چې د قانون پریست باید تر سره شي. او اختیاري سیمو ته لومړیتوب ورکړي او تر ارزونو لاندې ونیسي.

د پلټنې په پلانګذاری کې ، پلټونکی باید :

۱- هغه مرجع چې پلټنه پکښې تر سره کېږي د فعالیت د سیمو مهمې ځانګړتیاوې دې په نښه کړي.

۲- د حساب وړ کولو د مسولیت اړیکې دې په نښه کړي.

۳- بڼه ، د استفاده کونکو نظر وړ کول ، پایلې او د پلټنې رپورتونه دې په پام کې ولري.

۴- د پلټنې موخې او لازمي آزموینې د دغې موخې تر سره کولو لپاره مشخصې کړي.

۵- د لیدو وړ موضوعاتو د اهمیت کچه دې وټاکي.

۶- هغه مرجع چې پلټنه پکښې تر سره کېږي د کورنۍ پلټنې کاري برنامې دې تر ارزونې لاندې ونیسي.

۷- د پلټنې د تر سره کولو لپاره دې یو اغیزمن او کار آمده روش وټاکي.

۸- پدې منظور چې آیا دمخکښې پلټنې دمو نډلو او سپارښتنو په اړه مناسب اقدامات تر سره شوي یاخیر ، لازمي ارزونې دې تر سره کړي.

۹- د پلټنې پلان او وړاندیز شوي تر سره شوي کارونه دې په مناسبه توګه مستند کړي.

په یوه پلټنه کې معمولاً د پلان جوړولو لاندې مراحل شامل دي :

۱- د اطلاعاتو راټولول تر پلټلو لاندې مرجع کې په اړه او د هغه سازمان دې د احتمالي خطراتو دارزونې په منظور او د اهمیت د کچې ټاکل.

۲- دموخو تعریف او د پلټنې وسعت.

۳- د پلټنې د پلان جوړولو په وخت کې د ځانګړو وستونو څو برجسته کول .

۴- د بودجې او مهال ویش تهیه او ترتیب.

۵- د پلټنې لپاره د پلټنې د پیلو او کار کونکو دارتیاو تشخیص.

۶- هغه مرجع چې پلټنه پکښې تر سره کېږي د هغوی خبرول دوسعت ، موخو ، او د پلټنې دارزونې معیارونو څخه او د لومړیو په صورت کې دغه موضوعات بحث ته ایښودل.

اخځلیک: معیارات تفتیش انتوسای صفحه ۲۲-۲۱

پښتو ژباړه: محمد احسان (بابکر خیل)

ادامه لري

فرایند تفتیش محیط‌زیست

□ محمد اسلانی

مقدمه

تفتیش محیط‌زیست پروسه روشمندی است که باید به دقت برنامه‌ریزی و سازماندهی شود. از آنجا که تفتیش محیط‌زیست بخشی از یک پروسه درازمدت ارزیابی و بررسی است، باید پروسه‌ای تکرارپذیر باشد به نحوی که در صورت لزوم به آسانی و به وسیله گروه‌های مختلف بتوان تفتیش را تکرار و نتایج آن را مقایسه پذیر کرد تا بشود تغییرات را به طریقی سنجش پذیر و کیفی منعکس کرد (DEAT, ۲۰۰۴).

ارزش واقعی تفتیش محیط‌زیست در این است که در فواصل زمانی مشخص انجام گیرد و نتایج آن بتواند بهبود یا تغییر در طی زمان را به وضوح ردیابی کند. پایه و اساس هر تفتیش محیط‌زیست نیز این است که یافته‌های آن به وسیله مستندات و اطلاعات درخور تأیید، پشتیبانی شود. طی پروسه تفتیش

محیط‌زیست از وقایع، فعالیتها و اقدامات گذشته نمونه‌گیری و جهت اطمینان یافتن از مطابقت با شرایط و الزامات سیستمها و انجام کار به طریقی صحیح، نمونه‌ها بررسی می‌شود (DEAT, ۲۰۰۴).

هر چند که تفتیش محیط‌زیست با استفاده از خط‌مشی‌ها، روشها، سیستمهای مستندشده و هدفهای تدوین‌یافته به‌عنوان یک بررسی انجام می‌شود، اما همیشه نشانه‌ای از نظری بودن در تفتیش محیط‌زیست وجود دارد. این انعطاف‌پذیری منعکس‌کننده این واقعیت است که مفتشان مختلف که تجربه و مهارتهای حرفه‌ای گوناگون دارند، ممکن است تفسیرهای متفاوتی از شرایط و موقعیت یک مکان ارائه دهند. با داشتن گروههای تفتیش که مهارتهای خاص دارند و سالانه تفتیش را تکرار می‌کنند، می‌توان مغایرت ایجادشده به‌دلیل تجربه و مهارت اشخاص را از بین برد (DEAT, ۲۰۰۴).

شخص اجراکننده تفتیش محیط‌زیست تفتیش محیط‌زیست یک فعالیت اختیاری است که می‌تواند به وسیله مدیریت یک سازمان یا فعالیت یا به‌وسیله شخص ثالثی انجام شود. تفتیش محیط‌زیست نیز مانند تفتیش مالی به صورت گروهی انجام می‌شود. گروه تفتیش محیط‌زیست از سرمفتش، مفتشان و کارشناس فنی تشکیل شده است (ISO ۱۴۰۱۱, ۱۹۹۶). از دیدگاه اجراکننده تفتیش، تفتیش محیط‌زیست را می‌توان از راههای زیر انجام داد: خودتفتیش ۱: در این نوع تفتیش، گروه تفتیش از کارکنان واحدی که باید تفتیش شود، انتخاب می‌گردد. تفتیش داخلی: در این نوع تفتیش، گروه تفتیش از کارکنان خود سازمان انتخاب می‌شود، اما نه از واحدی که باید تفتیش شود. هر چند در برخی شرایط وجود نماینده از واحد مورد رسیدگی در گروه تفتیش دارای منافی است، اما این شخص نباید رهبر گروه باشد.

ارزش واقعی تفتیش محیط‌زیست در این است که در فواصل زمانی مشخص انجام گیرد و نتایج آن بتواند بهبود یا تغییر در طی زمان را به وضوح ردیابی کند. پایه و اساس هر تفتیش محیط‌زیست نیز این است که یافته‌های آن به‌وسیله مستندات و اطلاعات درخور تأیید، پشتیبانی شود.

تفتیش خارجی (برون‌سازمانی): در این نوع تفتیش، گروه تفتیش از خارج سازمان انتخاب می‌شود. البته ممکن است این گروه توسط کارکنان سازمان به‌عنوان مشاور یا راهنما همراهی شود. این نوع تفتیش در مواردی مناسب است که تایید شخص ثالث مورد نیاز باشد یا منابع سازمان امکان تفتیش داخلی را فراهم نکند. طبیعتاً رسیدگی مستقل اطمینان سطح بالاتری در ارتباط با اتکالپذیری و کامل بودن گزارش محیط‌زیستی برون‌سازمانی فراهم می‌کند و کیفیت، سودمندی و اعتبار اطلاعات مورد استفاده در داخل شرکت، پروسه‌ها و سیستمهای مدیریت را افزایش می‌دهد (EIGA, ۲۰۰۵).

زمانبندی انجام تفتیش محیط‌زیست

نیاز به انجام تفتیش محیط‌زیست و زمانبندی و تکرار چنین تفتیش‌هایی باید با توجه به عواملی مانند میزان خطرات، سابقه وقایع و رویدادهای قبلی، عملکرد گذشته در مقابل استانداردها (نتایج تفتیشهای قبلی)، هزینه‌های مرتبط با محیط‌زیست مثل انرژی، بیمه و انهدام ضایعات و همچنین الزامات قانونی، دسترسی به منابع، بررسی قبل از خرید یا تحصیل یک مکان یا دارایی، تغییر در ها، سازمان یا فعالیتها و الزام به تایید شخص ثالث مشخص می‌شود (European Commission, ۲۰۰۰; EIGA, ۲۰۰۵).

طرح تفتیش محیط‌زیست

طرحهای مختلفی برای تفتیش محیط‌زیست وجود دارد و از طرفی شرایط مختلف نیازمند رویکردها و چارچوبهای مختلفی است. جدول ۱ نمونه‌ای از یک طرح تفتیش محیط‌زیست را ارائه می‌کند

(DEAT, ۲۰۰۴; ISO ۱۴۰۱۱, ۱۹۹۶).

مراحل تفتیش محیط‌زیست

عملیات و مراحل تفتیش محیط‌زیست ممکن است در دامنه‌ای از پیچیدگی از یک بازرسی ساده عملیات در مقایسه با الزامات محیط‌زیستی که به وسیله یک گروه تفتیش محلی در چند ساعت انجام می‌شود گرفته تا برابردی جامع از عملکرد کل سیستم مدیریت محیط‌زیست قرار گیرد.

طرح کلی تفتیش محیط‌زیست

جلسه قبل از آغاز تفتیش با صاحبکار

جلسه دوم قبل از آغاز تفتیش جهت روشن کردن برخی نکات (اختیاری)

جلسه گروه تفتیش (اختیاری)

تفتیش

• جلسه اولیه

• بازدید محل

• پرس‌وجو، بررسی مستندات و تلفیق یافته‌ها

• جلسه نهایی

پیشنویس گزارش تفتیش

گزارش نهایی تفتیش

طرحهای اجرایی یافته‌های تفتیش

تفتیش بعدی تعیین حدود تفتیش

پایه‌سازی تفتیش محیط‌زیست، به نوع تفتیش مورد نظر، نوع سازمان یا فعالیت و رویه‌های تفتیش بستگی دارد. مراحل تفتیش محیط‌زیست را می‌توان به سه مرحله قبل از تفتیش، طی تفتیش و بعد از تفتیش تقسیم کرد که هر یک از این مراحل به شرح زیر است:

مرحله قبل از تفتیش: فعالیتهای قبل از تفتیش، بخش اصلی روشهای تفتیش محیط‌زیست را تشکیل می‌دهد. برنامه‌ریزی دقیق در این مرحله می‌تواند به اطمینان یافتن از موفقیت آمیز بودن تفتیش اولیه و هر کدام از تفتیشهای بعدی کمک کند. اطلاعات مورد نیاز در این مرحله را اطلاعات تفصیلی در ارتباط با فعالیتهای انجام شده، وضعیت قانونی تسهیلات مورد استفاده شامل مجوزها، کنترل اطلاعات، ساختار مدیریت و محدوده سازمان یا فعالیتی که باید تفتیش شود، تشکیل می‌دهد. این مرحله همچنین انتخاب گروه تفتیش و تامین مالی برای برنامه تفتیش را نیز در بر می‌گیرد.

مرحله طی تفتیش: اولین گام در تفتیش، تشکیل یک جلسه بین گروه تفتیش و مدیریت سازمان یا فعالیت به منظور بررسی هدفهای تفتیش، روشها و جدول زمانی است.

گام دوم در این مرحله، بازرسی محل است که در جریان آن گروه تفتیش باید دیدی کلی از سازمان و فعالیتهای آن به دست آورد و بر اساس آن بر پروسه‌ها و حوزه‌هایی که نیازمند توجه بیشتر هستند متمرکز شود.

گام سوم نیز جمع‌آوری اطلاعاتی است که در جریان تفتیش محیط‌زیست از طریق ابزاری مثل مطالعه مستندات، خط‌مشی‌ها، روشها، دستورالعمل‌های کاری و آئین‌نامه‌های تهیه‌شده توسط صاحبکار، پرس و جو، یادداشتها و مشاهده‌های مفتشان، نمونه‌گیری و کنترل، عکسها، طرحها، نقشه‌ها، نمودارها، کاربرگها و دیگر موارد

به دست می‌آید. این اطلاعات باید به خوبی مستندسازی شود تا به سادگی در خور بازبینی و استناد باشد. هدف اولیه از جمع‌آوری اطلاعات، پشتیبانی از یافته‌های تفتیش و فراهم کردن مبنایی برای رسیدگی است.

گام چهارم در این مرحله، رسیدگی است. یک اصل اساسی در تفتیش محیط‌زیست این است که اطلاعات ارائه‌شده باید به وسیله گروه تفتیش بررسی و تأیید شود. مستندات باید به وسیله گروه تفتیش یا با نظارت مستقیم آن برای پشتیبانی از تمامی اظهارات، تهیه شده باشد. در رسیدگی به یافته‌های تفتیش، گروه تفتیش باید اطمینان دهد که مستندات تهیه شده صحیح و معتبر است.

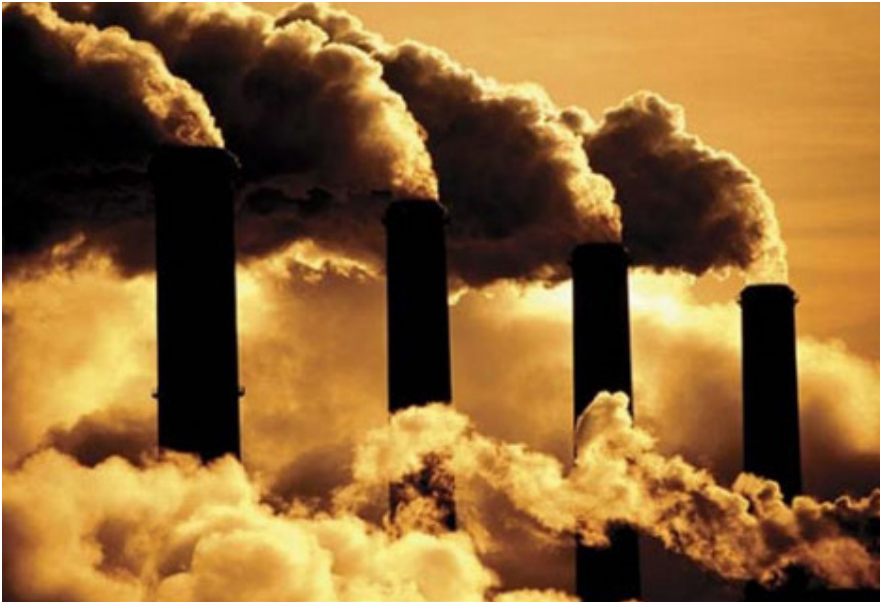
گام پنجم در این مرحله، ارزیابی یافته‌هاست. در این مرحله یافته‌های تفتیش باید در مقابل هدفهای تعیین شده برای تفتیش ارزیابی و اطمینان ایجاد شود که تمامی موضوعها و مسائل پوشش داده شده است.

گام ششم و آخرین گام در این مرحله، تشکیل جلسه‌ای در محل تفتیش می‌باشد. گروه تفتیش باید یافته‌های اولیه خود را در این جلسه ارائه کند و در مورد موضوعهایی که در خور بر طرف کردن است، بحث شود و یک دید کلی از یافته‌ها فراهم سازد و زمان تکمیل گزارش نهایی را مشخص کند. مرحله بعد از تفتیش: گروه تفتیش گزارش جامعی از نتایج تفتیش تهیه می‌کند که شامل ارائه یک طرح اجرایی ۲ برای دستیابی به موضوعهای مشخص شده است. این گزارش باید شامل بیان یافته‌های واقعی به ویژه مطابقت با استانداردها، خط‌مشی‌ها و الزامات قانونی مربوط باشد. به علاوه گزارش باید شامل پیشنهاداتی برای اقدامات اصلاحی یا بهبودبخش باشد (European Commission, 2000; EIGA, 2005).

ابزار و تکنیکهای مورد استفاده در تفتیش محیط‌زیست بررسیهای انجام‌شده در تفتیش محیط‌زیست شامل پرس و جو، مطالعه مستندات، خط‌مشی‌ها، روشها، دستورالعمل‌های کاری، آئین‌نامه‌ها و دیگر موضوعهایی است که بخشی از سیستمهای مدیریت را تشکیل می‌دهد و همچنین مشاهده مراحل، پروسه‌ها و وقایع است. علاوه بر آن شواهد و مدارکی که پشتیبان بررسیهاست نیز جمع‌آوری می‌شود. زمانی که سوالها به صورت شفاهی پاسخ داده می‌شود، پاسخها باید با مدارکی به شکل عطف به دستورالعمل‌های کاری، روشها، آئین‌نامه‌ها، نمونه‌گیری‌ها و نتایج نظارتها، پشتیبانی شوند. این مدارک فرمهایی هستند که به عنوان یک زنجیره عطف تفتیش محسوب می‌شوند و شامل کپی‌ها، اسناد، عکسبرداریها، عطف به بخشهایی از روشها و آئین‌نامه‌ها و یادداشتها در مذاکرات و گفتگوها است و باید دنبال کردن یک عطف تفتیش در آینده و همچنین ردیابی چگونگی وارد شدن پیشنهادها و یافته‌های تفتیش در آنها را ممکن سازد. ابزار مورد استفاده در تفتیش محیط‌زیست می‌تواند شامل فهرست بررسی، پرس‌نامه، پرس و جو، مشاهده و عکسبرداری باشد (DEAT, 2004).

گزارش تفتیش محیط‌زیست

شکل و محتوای گزارش تفتیش محیط‌زیست بر اساس حدود تفتیش،

زیست محیطی به وسیله نهادهایی مانند سازمان حفاظت محیط زیست با مشارکت و همکاری نهادهای خصوصی به کار گرفته شود. البته لازمه این امر تدوین قوانین و مقرراتی مبنی بر لزوم استقرار سیستمهای مدیریت محیط زیست در واحدهای صنعتی و ضرورت تفتیش آنها و همچنین تدوین استانداردها و دستورالعملهایی جهت تفتیش روشمند سیستمهای مدیریت محیط زیست است. امید است با همکاری نهادهایی همچون سازمان حفاظت محیط زیست، سازمان تفتیش و مراکز آموزش عالی، مجموعه‌ای از رهنمودهای تفتیش‌های محیط زیست مطابق با شرایط ایران تدوین شود و موسسه‌هایی نیز جهت انجام چنین تفتیش‌هایی به صورت رسمی تشکیل گردد.

پانوشتها:

۱- Self Audit

۲- Action Plan

منابع:

- Department of Environmental Affairs and Tourism (DEAT), Environmental Auditing, Integrated Environmental Management, Information Series ۱۴, Pretoria, ۲۰۰۴
- European Industrial Gases Association Aisbl (EIGA), Environmental Auditing Guide, ۲۰۰۵
- European Commission, Consultation Draft, Towards Sustainable Economic and Development Co, operation Best Practice Key Tools, Environmental Audit, July ۲۰۰۰
- International Organization for Standardization (ISO), Guidelines for Environmental Auditing, Audit Procedures, Auditing of Environmental Management Systems, No. ۱۴۰۱۱, November, ۱۹۹۶
- ISO ۱۹۰۱۱, Guidelines for Quality and/or Environmental Management Systems Auditing, ۲۰۰۲

خواسته‌های صاحبکار و مفاد تفتیش خیلی متفاوت است. گزارش تفتیش محیط زیست تا آنجا که ممکن است باید ساده و درک پذیر باشد. ابتدایی ترین گزارش تفتیش از دو ستون تحت عنوان «یافته‌ها» و «پیشنهادها» تشکیل می‌شود که هر یافته به یک سوال خاص ربط داده شده و یا عنوان آن از یک توافق تفتیش گرفته شده است. رهنمود برای شکل و محتوای گزارش تفتیش رسمی می‌تواند در استاندارد بین‌المللی شماره تفتیش سیستمهای مدیریت محیط زیست ۱۹۰۱۱ تحت عنوان «رهنمودهایی برای تفتیش» یافت شود. چارچوب گزارش تفتیش محیط زیست در جدول ۲ نشان داده شده است (DEAT, ۲۰۰۴).

چارچوب گزارش تفتیش محیط زیست

- یافته‌ها و رویدادهای اصلی
- رویدادهای موجود در بازدید و عکسبرداری
- لیست کامل تمامی پیشنهادها
- حدود تفتیش
- محدوده‌های تفتیش شده، موقعیت مکانی، تمرکز تفتیش
- تاریخ تفتیش
- گزارش تفصیلی
- بخشها بر اساس عنوانهای موافقتنامه تفتیش
- نتیجه‌گیری و پیشنهادات
- ضمیمه‌ها
- کپی از موافقتنامه
- عکسها
- مستندات پشتیبان
- خلاصه اجرایی

نتیجه‌گیری

تفتیش‌های محیط زیست می‌تواند در شهرهای بزرگ و صنعتی ایران به عنوان ابزاری جهت کاهش و کنترل آلودگیهای

اقتصاد افغانستان

نیازمند بازنگری سیاست‌های موجود

عایل «شبروز»

با تاسف که امروز دروازه‌های کشورهای همسایه برای وارد گرداندن اموال تجارتهی آنها غیر مسوولانه باز بوده و صرفاً زر اندوزی و بدست آوردن سود بیشتر از توريد امتعه تولید شده در برون از افغانستان، در محراق توجه تاجران محترم قرار داشته و دولت نیز در این زمینه راهکارهای سازنده و برنامه‌های مفید را رویدست نداشته است.

موجودیت فساد در قرار دادها از کشورهای مساعدت کننده تا شرکت‌های تطبیق کننده می‌رساند که تمام امتعه‌های وارداتی و ساخت پروژه‌های با کیفیت پائین باشد و این نبود کیفیت سود بیشتر را به جیب یک مشت زر اندوزان اعم از خارجی و داخلی بشمول شرکت‌ها و کمپنی‌ها بریزد.

بدون شک این وضعیت زیانبارترین ضربه‌ها را به پیکر اقتصاد کشور وارد می‌سازد و مردم بیشتر متحمل خسارات این حالت نادرست و بد ناشی از بی توجهی در بخش اقتصاد می‌گردند.

ولی از اینکه آگاهانه و یا نا آگاهانه و یا به نسبت ناتوانی‌ها و یا تحت فشارهای مرئی و نامرئی تا امروز افغانستان از لحاظ اقتصادی نتوانست به پای خود بایستد و توانمندی خود کفائی را در خود جا بدهد.

بناءً زیر شرایط مجبوریت و ناگزیری ضرور است تا در قسمت جلب کمک‌های جامعه جهانی عقلانی برخورد گردد و توجه دنیا به ساخت زیر بناهای اقتصادی دولت جلب شود.

افغانستان به نوآموزی می‌ماند که بعوض واسطه و اخذ نمره از معلم باید او را به آموزش فنون تشویق نمود تا بتواند خود به پای ایستاده شود و بدون دلسوزی‌های دشمنانه، جاده حیات اقتصادی را خود به تنهایی و یا مدد دوستان طی و طریق نماید.

اگر جامعه جهانی واقعاً علاقه مند حضور یک افغانستان قوی، آزاد، مستقل و قدرتمند در خانواده جهانی است، این مامول زمانی برآورده خواهد شد که خود کفائی و تقویت زیر بناهای اقتصادی اش در سرلوحه مساعدت‌ها قرار گیرد.

افغانستان از چندین دهه بدین طرف بالاثر استقرار نظام‌های وابسته به یک کشور مصرف کننده و توريد کننده امتعه مورد نیاز مردم تبدیل گردیده است.

موجودیت جنگ‌ها و ناامنی‌ها از یک طرف و عدم توانائی دولت در سر پا نگهداشتن اقتصاد کشور و برنامه‌های مداخله گرانه کشورها و حلقهات سیاسی و نظامی برون مرزی از جانب دیگر باعث آن گردیده است که افغانستان از سر و سامان یافتن نظام قوی اقتصادی محروم بماند.

نبود زیر بناهای بزرگ اقتصادی و عدم توجه مزید و دلسوزانه در این راستا سبب گردیده است که سرمایه داران و تاجران افغان و خارجی فقط به حصول مفاد خود بیاندیشند و دور نمای وضعیت اقتصادی کشور را در نظر نداشته باشند.

نظام جمهوری اسلامی افغانستان بعد از چندین دهه انارشی و بی قانونی به روی باور ها و نیازهای مردم به وجود آمد و مردم عملاً از این نظام حمایت نمودند تا هنوز هم فداکارانه از این نظام حمایت مینمایند ولی نیاز است که بخاطر حفظ این باور ها و کسب اعتماد مردم برای شان تهداب یک اقتصاد خود کفا را گذاشت تا از احتیاجی کشور های خارجی نجات حاصل نمایند

دارند و هر فشاری را که بالای ملت وارد نمایند هیچ مرجعی قدرت نجات مردم را از چنگال این زورمندان بخش اقتصادی ندارد.

اقتصاد بازار این صلاحیت را به تاجران بزرگ و بانکداران قدرتمند داده است که کنترل بازار را در اختیار داشته باشند و دولت نتواند از مردم، در برابر این زورمندان عرصه اقتصاد دفاع نماید.

دولت توانائی رقابت را در توريد اموال مورد نیاز در برابر شرکت های تجارتي آزاد ندارد و نمیتواند جلو بلند رفتن نرخ را بگیرد. دولت بضاعت تحکیم زیر ساخت های اقتصادی چون تاسیس فابریکات تولیدی را هم ندارد و همین نا توانی ها باعث گردیده که دیگران توسن بیداد را شلاق بزنند و مغرورانه در شیب فراز اراضی اقتصاد بتازند و این ملت بیچاره و نا توان خواهد بود که باج این گونه مدیریت خدمتگزاری را پردازند و در زیر چکمه های سود جوئی یک مشت محدود صاحبان زور و زر خورد و خمیر شوند.

نظام جمهوری اسلامی افغانستان بعد از چندین دهه انارشی و بی قانونی به روی باور ها و نیازهای مردم به وجود آمد و مردم عملاً از این نظام حمایت نمودند تا هنوز هم فداکارانه از این نظام حمایت مینمایند ولی نیاز است که بخاطر حفظ این باور ها و کسب اعتماد مردم برای شان تهداب یک اقتصاد خود کفا را گذاشت تا از احتیاجی کشور های خارجی نجات حاصل نمایند و تنها آخر عمر در گرو دالر های خارجی نباشند.

امروز مردم ما به مساعدت هر کشور دیگر نیازمند است، ابقای نظام موجود در گرو تامین ضروریات و اكمال حوایج آن است و اگر واقعاً به این شیوه نظام داری تجدید نظر نشود و همیشه این ملت و این کشور متکی به پول ها و مساعدت های خارجی باقی بماند بدون شک که مردم لذت آزادی اقتصادی را با این وضعیت تجربه نخواهند کرد و خود اختیار دار اقتصاد نظام مورد حمایت خود شان نخواهند گردید.

ما شاهد آن هستیم که در برابر بر آورده نشدن هر خواست کشور های کمک کننده با تهدید ها، تخویف ها و اظهارات قطع کمک های آنان به دولت افغانستان مواجه شویم که این حالت غرور ملت ما را صدمه می رساند و مردم اعتماد به نفس خود را در برابر خارجی ها و مساعدت های بلاعوض آنها منحصراً دوستان صادق از دست میدهند.

ظرافت معطوف ساختن توجه جامعه جهانی به تشکیل یک افغانستان مقتدر و سر بلند و آزاد به دانش سیاستمداران دولتمردان ما تعلق دارد تا کشور های دنیا را متقاعد سازند که افغانستان را از بار دوش بودن جامعه جهانی نجات بدهند و این کشور را به عوض ماهی دادن به ماهی گرفتن تشویق نمایند و مردم را در این راستا آموزش فنی بدهند در غیر آن اگر جامعه جهانی تجربه تلخ یک دهه قبل را در خصوص حمایت از افغانستان تکرار نماید بدون شک که نظام موجود به اثر توطئه های برون مرزی شاید به دامن همسایه های آرمند ما سقوط نماید و آنگاه نجات آن از کام استعمار گران منطقوی بی نهایت دشوار خواهد بود.

به باور عام این یک راهکاری است برای نجات افغانستان از پرتگاه در بحران عمیق و برنامه ای است بخاطر جلوگیری از ایجاد شکاف میان جامعه جهانی و افغانستان که عملی نمودن و تطبیق آن مساویانه بدوش افغانها و دولت های حمایت کننده نظام و مردم افغانستان میباشد.

با کمال تاسف که اگر برای مدت حداقل سه ماه ورود مواد خوراکی از کشور های همسایه قطع گردد یا مواد دیگر مصرفی وارد نشود، یا معاش کارمندان دولت به ویژه نیروهای امنیتی به وقت و زمان معین تادیه نگردد چه فاجعه ئی در این کشور عرض اندام خواهد کرد؟

نجات از این شکست و فروپاشی وضعیت نیمه بند موجود و توجه به عمق موضوع مینماید که باید در راستای شکل دهی آن پیش از آنکه وقت بگذرد اقدام صورت گیرد.

همین اکنون هزاران جریب زمین در کنار دریا های خروشان افغانستان لامرورع باقی مانده و توانائی جاری ساختن آب در آنها وجود ندارد درحالیکه اگر این زمین و این دریا در کدام کشور دیگر باشد و ده ها کشور سرمایه دار دنیا در آن حضور داشته باشد، زمین ها سیر آب خواهد شد و حاصلات آن کفایت مصرف داخلی آن کشور را بخوبی خواهد کرد.

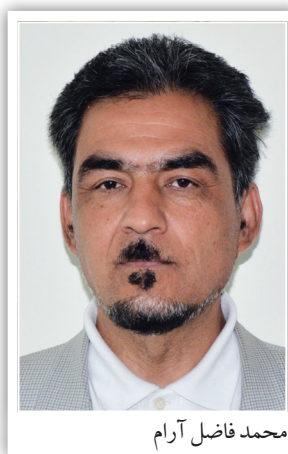
یک موضوع سوال بر انگیز در مخیله هر انسان چیز فهم خطور مینماید که چرا با این همه ساز و برگ دولت سازی، مراجع ذیربط در کشت و تولید گندم و غیره مواد خوراکی اقدام عملی نمی نماید تا جلو ورود آرد و دیگر مواد مصرفی از کشور های همسایه گرفته شود.

چرا دولت مصمم به خود کفائی واقعی نیست؟ چرا دولت اراده آزادی اقتصادی را از اسارت مافیائی داخلی و برون مرزی در خود تقویت و آنرا تبارز نمیدهد؟

چرا به زیر ساخت های تولیدی در کشور سرمایه گذاری بزرگ صورت نمیگیرد و مانند این ها ده ها چرا های دیگر...!

امروز دولت توان ایستاد شدن در برابر چند شرکت وارداتی را ندارد. امروز مواد سوختی، خوراکی و سایر ضروریات اشد مردم در دست چند کمپنی و شرکت های تجارتي قرار دارد و این قدرت های اقتصادی هر گونه عمل کنند صلاحیت آنرا

سیستم اطلاعات مدیریت

محمد فاضل آرام

به هم میباشند که ورودی ها را جمع آوری نموده و بعد از تطبیق فرایندها، داده ها و اطلاعات را تولید کرده و یک ساختار بازده بخاطر رسیدن به هدف و مقاصد را ارائه مینمایند. نبود اطلاعات نیرومند در مدیریت برای طرح های مناسب در سازمان یکی از دلایل شکست سازمان است. یک سیستم اطلاعات نخست معلومات را از منابع درون سازمانی و بیرون سازمانی دریافت نموده پروسس مینماید؛ تا داده ها و اطلاعات مورد نظر سیستم را تولید کنند و سپس اطلاعات تولید شده را در اختیار کاربر (مدیر و کارمندان) قرار میدهند؛ تا در تصمیم گیری های خویش از آن استفاده نماید.

اغلب سازمان های عمومی و خصوصی در کشور از حمایت اطلاعاتی برخوردار نیستند. تامین منابع، تطبیق برنامه ها، محصول کار، محیط پیرامون در روشنایی اطلاعات مدیریت صورت نمیگیرد. به همین دلیل منابع داخلی و بیرونی در نبود اطلاعات مدیریتی تلف گردیده سیر انکشاف کند و رضایت مردم از خدمات محدود میگردد.

امروزه زندگی و زندگانی لحظه به لحظه دگرگون و پیچیده ترمی گردد و مدیران با انبوهی از اطلاعات مواجه هستند که این اطلاعات باید تحلیل، قابل فهم، نگهداری و بازیابی گردد. وقتی مدیر یک سازمان میخواهد تصمیم بگیرد، داده های فراوانی که اغلب مفید نیستند، در اختیارش قرار میگیرد. این داده ها باید پالایش و معنی دارو به اطلاعات مفید تبدیل شود. این سیستم، اطلاعات مورد نیاز مدیران را در گذشته و حال جمع آوری و در اختیارایشان قرار میدهد؛ تا تصمیم در مورد آینده را پیش بینی مناسب نماید.

اطلاعات مبنای هر تصمیم گیری است. امروزه در رقابت ها برگ برنده، اطلاعات دقیقتر و مفیدتر است. تولید و کسب اطلاعات درست سبب شناخت سریع و بهتر عوامل موفقیت یک سازمان و زمینه ساز برای تصمیم گیری مناسب مدیریت می گردد. سیستم های اطلاعات مدیریت نیز بر پایه ی اطلاعات استواراند.

مفهوم اطلاعات:

اطلاعات یعنی جریان های که دانستی ها را تغییر میدهد. این تغییر زمانی رخ میدهد که مطلبی به دانستی ها افزوده شود. اطلاعات از مهمترین منابع هر سازمان است. مدیران موظف اند منابع سازمان؛ یعنی نیروی انسانی، مواد اولیه، سرمایه، تجهیزات و اطلاعات را به گونه ای با هم ترکیب کنند که بهترین استفاده ی ممکن از آنها به عمل آید. اگر نیروی انسانی، مواد،

نقش مدیریت در هدایت و رهبری سازمان به سوی هدف بسیار مهم است. مدیریت راهبرد سازمان را طرح و در راستای تحقق آن برنامه های را تدوین و برای عملیاتی ساختن آن منابع مالی، انسانی، تخنیکی و معنوی را جستجو نموده در خدمت اهداف اداره قرار میدهد. در کنار منابع یاد شده، منابع فرهنگی، معنوی و ارزشی زمانی به درستی درک میگردد که زیر چتر و پوشش اطلاعات آزمایش کرد. به همین دلیل اطلاعات به حیث یک منبع مستقل در نظر گرفته شده؛ زیرا یکی از دلایل تطبیق نشدن برنامه های انکشافی در وزارت خانه ها کمبود اطلاعات از توانایی منابع داخلی و خارجی اداره ها است که پروژه های طراحی شده تطبیق نمیگردد. بنا به منظور سنجش توانایی واقعی اداره ها نیاز به سیستم اطلاعات مدیریت میباشد. سیستم اطلاعات، مجموعه از اجزاء مرتبط

سرمايه و تجهيزات را منابع فزيكي بدانيم، اطلاعات در زمره ي منابع مفهومي يک سازمان است. منابع فزيكي به وسيله ي منابع مفهومي اداره مي شوند. اطلاعات مربوط به منابع فزيكي، از طريق سيستم مفاهيم بازتاب مي يابد و براي هم آهنگي منابع فزيكي و منابع مفهومي، مي توان از تکنولوژي اطلاعات بهره گرفت.

تفاوت اطلاعات و داده ها: آن

است که یکی از ابعاد و ویژگی یک پدیده را معرفی نماید. داده (Data) به خودی خود کاربرد ندارد ولی دارای مفهوم است. داده ها یعنی معلومات، وقایع، رخدادها و مفاهیمی هستند که از طریق تحقیق و مشاهده به دست آمده همچنان مواد آموزشی، تحقیق و تجربه شده ی که پردازش نگردیده باشد می باشند؛ اما اطلاعات (information) براساس یک ساختار به وجود آمده از جمع آوری و پردازش داده ها به وجود می آید. در واقع اطلاعات نتیجه داده ها میباشد. اطلاعات شامل داده های تکوین یافته، پردازش شده، قابل درک، دارای خصوصیت ارتباط دهنده گی و قابل استفاده در پروسه های تصمیم گیری می باشند. اطلاعات همان داده های است که از اثر پردازش به اطلاعات تبدیل گردیده باشد. داده ها شامل واقعت ها و اشکالی هستند که برای کاربر بی معنی است. وقتی داده ها پردازش شدند تبدیل به اطلاعات میشوند. در حقیقت اطلاعات داده های پردازش شده یا داده های با معنی میباشد. تبدیل داده ها به اطلاعات توسط یک پردازنده اطلاعات انجام می شود. پردازنده اطلاعات یکی از عناصر کلیدی سیستم می باشد. پردازنده اطلاعات شامل

عناصر کمپیوتری، غیر کمپیوتری یا ترکیب از آن دو می باشد. پردازش اطلاعات دارای مراحل چون ثبت، مرتب سازی، ترکیب، محاسبه، جمع بندی، ذخیره سازی، بازیافت و تولید مجدد می باشد.

ویژگی های اطلاعات

صحت اطلاعات: اطلاعات میتواند صحی یا غلط باشد. در صورت غلت بودن، تولید اطلاعات ضرر آفرین است.

شکل اطلاعات: اطلاعات میتواند به اشکال مختلف چون اطلاعات عددی، متنی و مانند اینها باشد. تناوب یا تکرار: اطلاعات بعد از مدتی یکبار دیگر تکرار میشود مانند ترازنامه های سالانه حقوق و دست مزد ماهانه.

مربوط بودن اطلاعات: اطلاعات وقتی مربوط محسوب میشود که برای وضعیت خاص مورد نیاز باشد. کامل بودن اطلاعات: اطلاعات وقتی کامل است که تمام نیازهای مصرف کننده را برطرف کند. به هنگام بودن اطلاعات: اطلاعات باید به اقتضای زمان باشد.

وسعت اطلاعات: اطلاعات حدود وسیع و یا مقدار کم از حوزه یک فعالیت را پوشش دهد.

مبدا اطلاعات: اطلاعات میتواند از منابع داخلی یا خارجی سازمان باشد.

افق زمانی اطلاعات: اطلاعات ممکن است مربوط به حال، آینده یا گذشته باشد.

منابع اطلاعاتی

اول، شامل: مشاهده، تجربه، بررسی های پیمایشی و برآورد های ذهنی می باشد.

دوم، شامل: اطلاعات که از منابع خارجی خریداری می شود. تهیه اطلاعات از انتشارات، رسانه های نوشتاری و سازمان های دولتی.

علت های نیاز به سیستم اطلاعات مدیریت (MIS)

بهبود عملکرد، بهبود جریان اطلاعات، بهبود وضعیت اقتصادی، بهبود نظارت و کنترل، بهبود و ارتقای بهره برداری و بهبود ارائه خدمات.

فواید سیستم اطلاعات مدیریت (MIS)

فراهم آوری بستر، ابزار و روش های انتقال اطلاعات و ارتباطات به نحوه کنترل شده، موثر و کارآمد. تامین امنیت، اعتماد و قابلیت دست رسی برای جریان اطلاعات. انجام خدمات سخت افزاری، نرم افزاری، شبکه و اینترنت برای سازمان و شرکأ. انجام مشاوره و رهنمای جهت رفع مشکلات. کمک به اخذ تصمیمات مدیریتی در تمام ستوه. اطلاعات از طریق خود کارسازی عملیات توسعه. استفاده از این تفکر نوین برای حصول ابزار مناسب اجرایی. انجام پردازش مناسب روی داده ها و اطلاعات توسط سیستم های کاربردی، اطلاعاتی که به ایجاد اطلاعات با ارزش جهت گزارشات و سهولت در انجام امور گردد.

وظایف سیستم اطلاعات مدیریت (MIS)

انجام خدمات کمپیوتری به سازمان. فراهم آوری تسهیلات مورد نیاز جهت تهیه گزارشات آماری و اطلاعاتی. همکاری با سازمان های دولتی جهت ایجاد شبکه های اطلاعاتی وسیع. همکاری با مراکز کمپیوتری در اداره. ایجاد شبکه وسیع توزیع یافته ها برای اداره از مرحله نیاز سنجی تا مرحله پیاده سازی. فراهم آوری سیستم های میکانیزه و اطلاعاتی مناسب. طراحی و طبقه بندی اطلاعاتی.

نتیجه

تا هنوز این سیستم مورد توجه جدی قرار نگرفته و درک صحیح از اثرات آن به وجود نیامده است. سازمان ها نتیجه سریع را میخواهند که این توقع در اجرایی ساختن آن درست نیست؛ زیرا ساختار سیستم های اطلاعاتی و نحوه کارکرد آنها با شیوه های کارکرد سیستم های اطلاعاتی سنتی و یا نرم افزارهای کمپیوتری متفاوت می باشد. گزار از وضعیت قبلی و وضعیت جدید و ایجاد فرایندهای عملیاتی موثر به اساس سیستم های اطلاعاتی جدید و تفکر سیستمی زمان گیر است.

در فرجام نخست با توجه به تغییر در دانش بعدا تغییر درینش و در نتیجه با تغییر در رفتار گروهی افراد به جای گاه شایسته در عرصه سیستم های اطلاعات و به کارگیری آن در کشور خواهیم رسید.

اصطلاحات مسلکی حسابرسی

■ بیلانس شیت

Balance Sheet

بیلانس شیت که به نام صورت حساب وضعیت مالی و یا دارایی ها و دیون یک سازمان نیز یاد می شود؛ منابع (دارایی ها) و تعهدات (دیون) یک سازمان را در یک تاریخ مشخص، معمول در یک دوره حسابی، نشان می دهد. با توجه به GFSM 01 صندوق بین المللی پول، بیلانس شیت دارایی ها دیون یک سازمان را در ختم دوره حسابی نشان داده و شامل ارزش خالص آنها می باشد (ارزش خالص عبارت است از مجموع دارایی ها ی منفی دیون). تغییر در ارزش خالص یک وسیله بسیار خوب جهت ارزیابی دوام فعالیت مالی یک سازمان می باشد.

■ تطبیقات بانکی

Bank Reconciliation

صورت حساب تطبیقات بانکی به منظور تطبیق بیلانس نقدی مرجع / اداره با صورت حساب

بانک و یا دفتر بانک ترتیب می شود. ادارات و نهادهای دولتی و غیر دولتی معمولاً یادداشت پرداخت های نقدی و بانکی خود را در دفاتر جداگانه حفظ و نگهداری می نمایند. بعضی اوقات طوری واقع می شود که میان دفتر وجوه نقدی و دفتر بانک تفاوت ملاحظه می شود. این تفاوت ها یا بنا بر زمان صدور و اجرای پرداخت یا چک توسط مرجع و بانک و یا اشتباه در دبت و یا کردیت ساختن حسابات حین ثبت آن در دفاتر حسابی واقع می شود. بدین ترتیب صورت حساب تطبیقات بانکی جهت رفع و یا اصلاح این اشتباهات ترتیب می شود.

بطور مثال، اول- یک سازمان برای یکی از طلبکارهای خود چک صادر می کند، ولی این شخص در موقع مقتضی جهت اخذ پول خود به بانک مراجعه نمی کند، در حالی که مبلغ حاوی چک در تاریخ که چک صادر شده است از حساب سازمان متذکره خارج گردیده؛ ولی در حساب بانک در همان تاریخ موجود می باشد. دوم- شخص متذکره در همان تاریخ به بانک مراجعه کرده و پول خود را برداشت کرده است ولی از اینکه روند تصفیه حساب بانک زمان گیر می باشد مبلغ متذکره ممکن در همان تاریخ در صورت حساب بانک نشان داده نشده باشد، در حالی که در دفتر حساب سازمان نشان داده شده است.

سوم - میان مبلغ حاوی چک و مبلغی که درج دفتر وجوه نقدی میشود بعضی اوقات تفاوت بوجود می آید.

چهارم - در بعضی موارد بانک ممکن یک مبلغ مشخص را کردیت می نماید در حالی که این مبلغ در دفتر وجوه نقدی ثبت نشده باشد و یا برعکس آن، بانک بعضی اوقات بر اساس پیشنهاد قبلی سازمان بعضی مبلغ (فیس، کمیشن، سود و غیره) را

از حساب وی دبت می کند، در حالیکه این مبلغ از دفتر وجوه نقدی دبت نشده است؛ که این موارد معمولاً باعث تفاوت میان دفتر وجوه نقد و صورت حساب بانک می شود.

■ اساس حسابداری و بودجه سازی Basis of Accounting and Budgeting

مراجعه به اصطلاح اساس حسابداری و اساس بودجه سازی.

■ پیشنهاد برای خرید (مزایده، مناقصه) Bids

پیشنهاد به مفهوم داوطلبی، پیشنهاد یا قیمتی که پیشنهاد کننده در پاسخ به تقاضا و یادخواست برای تهیه اجناس، کار، خدمات و یا تدارکات می دهد؛ میباشد.

■ تضمین پیشنهاد Bid Security

تضمین پیشنهاد، عبارت است از تضمینی است که پیشنهاد کننده در زمان داوطلبی ارائه می کند. این سند تعهدات پیشنهاد کننده را جهت اشتراک در یک قرارداد تدارکاتی تضمین کرده تا از آن در مراحل پیشنهاد منصرف نشود. بصورت عموم، برای تضمین اشتراک کننده به یک مبلغ مشخص نیاز است. از جانب دیگر، هیچ گاه تقاضا نمیشود تا ارزش ضمانت پیشنهاد مطابق به یک فی صد مشخص قیمت پیشنهاد باشد، چرا که در بسیاری موارد پیشنهاد بعد از ارائه ضمانت پیشنهاد کننده باز می شود. با توجه به قانون مالیات بر عایدات افغانستان، معمولاً یک مقدار پول نقد به این منظور به بانک انتقال داده میشود که این پول بنام ضمانت بانکی یاد میشود. همچنان بعضی اوقات لیترا ف کردیدت و یا پیشنهاد کننده بعضی دارایی های ثابت را به ضمانت می گذارد یا به کدام وسیله دیگر طوری که برای اداره قابل قبول باشد این کار را انجام می دهد.

■ قرضه Borrowings / Loans

قرض عبارت از دیون و تعهدات سازمان است که مستلزم بعضی شرایط / تضمین می باشد.

■ قرض سیال Liquidity Borrowings

عبارت از قرضه های کوتاه مدتی است که برای حداکثر سه ماه جهت تمویل کسر موقتی بودجه که بالاتر نوسانات عواید و مصارف در جریان تطبیق بودجه به وجود می آید، اخذ می گردد.

■ هزینه قرضه Borrowing Cost

هزینه قرضه عبارت از هزینه هایی است که در گرفتن قرضه واقع می شود، این هزینه ها عبارت اند از قرضه و یاد یونی است که بنا بر عوامل مختلف مانند ضمانت و غیره افزایش پیدا می کند. بصورت عموم، هر گونه مصارفی (سود و غیره) را که یک سازمان به منظور گرفتن قرضه متقبل میشود؛ هزینه قرضه می گویند.

■ بودجه Budget

بودجه عبارت از سند رسمی دولتی است که طی آن رسیدات / عواید قابل تحویل و مصارفی که در سال مالی صورت می گیرد و وضعیت اقتصادی دولت و سکتور عامه، پیش بینی میشود. به عبارته دیگر بودجه عبارت از صورت حساب رسیدات و پرداخت های سال مالی بوده که نهاد اجرایی باید منظوری پارلمان را جهت تطبیق آن دریافت کرده و از صورت تطبیق آن و وضعیت اقتصادی کشور در اخیر سال مالی به پارلمان گزارش دهند (به اصطلاح بر آورد مراجعه کنید).

■ بودجه اصلی Original Budget

بودجه اصلی عبارت از بودجه ابتدایی است که برای سال مالی ترتیب می شود.

■ بودجه نهایی Final Budget

بودجه نهایی عبارت از بودجه اصلی است که در تمام بخش ها می باشد، مبالغی که در دوره مالی قابل انتقال است (بطور مثال، مبلغ پروژه های انکشافی که به سال مالی بعدی انتقال می کند)، انتقالات، تخصیص ها، هزینه های احتیاطی، تخصیصات مجدد، تعدیلات و سایر تغییرات قانونی که در سال مالی قابل تطبیق می باشد؛ تعدیل شده است.

■ بودجه چندین ساله Multi-Year Budget

بودجه چندین ساله؛ عبارت از بودجه ای است که برای بیشتر از یک سال منظور شده باشد. این بودجه شامل برآوردهای بعدی یا طرح های خارج از دوره بودجه، نیست.

■ بودجه عملیاتی / عادی Operating Budget

بودجه عملیاتی بستگی به مصارف عملیاتی یا جاری دارد بطور مثال، مصارف عملیاتی سال روان مانند معاشات و امتیازات، کمک، اعانه های اجتماعی و غیره می باشد.

■ بودجه انکشافی Development Budget

بودجه عملیاتی مربوط به مصارف سرمایه ی و دراز مدت است. بطور مثال، به هر نوع مصرفی که در بخش ایجاد ظرفیت، زیر بنا و دارایی های دراز مدت طوری که مفاد دایمی داشته باشد، مصارف سرمایه ی گفته می شود.

جرم رشوت

رشوت گرفتن و رشوت دادن در کشور ما خصوصاً در دو دهه اخیر یک عمل عادی تلقی شده و بخشی از فرهنگ جامعه ما گردیده است، چنان روحیه‌ی ایجاد شده است که مراجعین به ادارات دولتی و سایر مراجع ذیصلاح هیچگاه فکر نمی‌کنند که کارشان بدون رشوت حل شود. اما کسی این فکر را نکرده است که این یک عمل خلاف شریعت و قانون است. به این مفهوم که از نگاه شرع ممنوع بوده و از نگاه قانون هم مستوجب مجازات می‌باشد.

در این مقاله به بررسی و تحلیل قضایی رشوت خواری در قانون جزای افغانستان پرداخته شده و مجازات عمل ارتشا از منظر قانونی توضیح گردیده که شاید، این کار به شناسایی موضوع جرم بودن رشوت و فهم عامه مردم به جرم انگاری رشوت کمک کند.

تعریف حقوقی و فقهی از جرم رشوت:

رشوت در اصطلاح حقوقی عبارت است از دادن مال و منفعت به مأمور رسمی یا غیر رسمی برای صورت دادن فعل یا ترک فعل معین. به رشوت دهنده راشی و به رشوت گیرنده مرتشی گفته می‌شود. مرتشی، تعهد فعل یا ترک فعل می‌کند. (۱) رشوت در اصطلاح فقهی عبارت است از چیزی که قاضی برای صدور حکم یا کمک فکری به یکی از اصحاب دعوا اخذ می‌کند. (۲)

تعریف قانونی جرم رشوت:

هر مؤلف خدمات عامه که مال یا منفعتی را در بدل اجرا یا امتناع از عملی که وظیفه به آن مکلف باشد مستقیم یا بالواسطه قبول یا مطالبه کند رشوت است.

سید محمد رضا فخری

ممنوع بودن جرم رشوت از نگاه شرع در کلام الله مجید آمده که: «اموال خود را میان خودتان به ناروا مخورید، به عنوان رشوه قسمتی از آن را به حاکمان می دهید تا بخشی از اموال مردم را به گناه بخورید در حالی که خوب می دانید». (سوره بقره آیه ۱۸۸)

همچنان پیامبر اکرم صلی الله علیه وسلم فرموده که: «رشوت دهنده و رشوت گیرنده و واسطه رشوت مورد لعنت خداوند قرار می گیرد». جامع الصغیر

اصطلاحات:

- ۱- راشی: کسی که رشوت می دهد.
- ۲- مرتشی: کسی که رشوت می گیرد.
- ۳- واسطه رشوت: کسی که بین راشی و مرتشی واسطه انجام عمل رشوت قرار می گیرد.
- ۴- رشوت: اعم از پول نقد، مال یا منفعت.

تعریف مرتشی در قانون جزای افغانستان در ماده ۲۵۴ مرتشی را چنین تعریف کرده است: «هر موظف خدمات عامه که به مقصد اجرا یا امتناع و یا اخلال وظیفه ای که به آن مکلف باشد به اسم خود یا شخص دیگری پول نقد، مال یا منفعتی را طلب نماید یا از شخص وعده آن را گیرد و یا بخششی را قبول کند، رشوت گیرنده شمرده می شود. (۳)

جرم رشوت گیرنده (ارتشاء غیر فعال) جرم رشوت گیرنده را می توان تحت سه عنوان جداگانه عناصر متشکله جرم مورد مطالعه قرار داد:

۱- صفت مرتکب جرم

بیشتر صفت مرتکب جرم رشوت گیرنده به موظفین خدمات تعلق می گیرد که ماده ۱۲ قانون جزای کشورما موظفین خدمات عامه را به چهار دسته تقسیم نموده است.

۱- مأمورین و اجیران دولت و تصدی

های دولتی

۲- مأمورین و اجیران مؤسسات عامه

۳- اعضای ارکان دولت، جرگه های ولایتی و یا محلی

۴- وکیل مدافع، حکم، اهل خبره، شهود و سایر اشخاصی که تصادیق شان معتبر شناخته شود. موظفین خدمات عامه نه تنها شامل مأمورین اداری و قضایای دولت می شود، بلکه اشخاصی که در ارگان های مختلف انتخابی انتخاب می شوند مانند وکلای پارلمان، رؤسای بلدییه ها و سایر اشخاصی که در ارگان های مختلفه از طریق انتخاب شدن؛ اخذ موقف می نمایند، نظامیان و همدرفیان شان نیز از جمله موظفین خدمات عامه شناخته می شوند. به این ترتیب متخصصین و داورانی که از طرف محکمه تعیین می شوند یا از طرف طرفین قضیه تعیین می شوند، داکتران و همدرفیان آنها مانند جراحان، دندان سازان، نرس قابله ها، نیز از جمله موظفین خدمات عامه بوده به صفت مرتکب جرم رشوت گیرنده شناخته شده می توانند.

۲- عمل مادی جرم

عمل مادی جرم به دو شکل تبارز می نماید: یکی به شکل قبول و دیگری به شکل طلب و تمنا. یعنی شخصی که بخشش و هدیه را قبول و آن را دریافت می نماید و یا وعده دریافت آن را می گیرد، جرم کامل را به میان می آورد. به محض این که موافقه صورت گرفت جرم کامل می گردد بدون این که اجرای آن در نظر گرفته شود.

در طلب و تمنا خود شخص ابتکار را به دست می گیرد، طلب و تمنا می نماید که این خود جرم کامل را به وجود می آورد. چنانچه ماده ۲۵۴ قانون جزا در زمینه مشعر است: «هر موظف خدمات عامه که به مقصد اجرا یا امتناع و یا اخلال وظیفه ای که به آن مکلف باشد به اسم خود یا شخص دیگری پول نقد، مال یا منفعتی را طلب نماید یا از شخصی وعده آن را گیرد یا بخشش را قبول کند، رشوت گیرنده شمرده می شود».

طلب و تمنا به ذات خود جرم کامل را به وجود می آورد، ولو که رضایت شخص جانب مقابل را که از او طلب و تمنا صورت گرفته شامل نگردد.

چیزی که قابل دقت می باشد، این است که باید طلب و تمنا کننده بداند که در مقابل طلب و تمنا عمل و یا خدمتی را انجام می دهد که در این رابطه هم دو موضوع باید در نظر گرفته شود:

۱- این که اجرای کار شامل اجرای یک عمل و یا امتناع از یک عمل گردد.

۲- این که عمل اجرا شده امکان دارد داخل ساحة کار و یا وظیفه شخص گردد و یا به وسیله

رشوت در اصطلاح حقوقی عبارت است از دادن مالی به مأمور رسمی یا بلدی برای صورت دادن فعل یا ترک فعل معین. به رشوت دهنده راشی و به رشوت گیرنده مرتشی گفته می شود. مرتشی، تعهد فعل یا ترک فعل می کند. رشوت در اصطلاح فقهی عبارت است از چیزی که قاضی برای صدور حکم یا کمک فکری به یکی از اصحاب دعوا اخذ می کند.

تشکیل دهنده می باشد که تحت عناوین جداگانه به بحث گرفته می شود:

۱- صفت مرتکب جرم:

صفت مرتکب جرم رشوت دهنده این است که برای برآورده شدن هدف خود که اجرا یا امتناع از کاری باشد به مؤظفین خدمات عامه و سایر اشخاص صاحب صلاحیت رشوت را پیشکش می کند. امکان دارد هدف شخص رشوت دهنده مشروع و قانونی باشد صرف با دادن رشوت می خواهد رشوت گیرنده را به اجرای آن تشویق نماید یا امکان دارد کدام منفعت به شخص رشوت دهنده هدف نباشد؛ بلکه برای شخص دیگری منفعت آورد.

۲- عمل مادی جرم:

عمل مادی جرم عبارت از وعده یا پیشکش نمودن چیزی می باشد. در این جرم اکراه مادی و معنوی مؤظفین خدمات عامه به منظور اجرای یک کار یا امتناع از آن، جزء اعمال مادی جرم تلقی می شود.

همچنان اگر رشوت دهنده به تقاضای رشوت گیرنده پاسخ مثبت دهد جرم کامل رشوت به میان می آید.

۳- جزای جرم:

مطابق فقره (۲) ماده ۲۵۵ قانون جزا رشوت دهنده و واسطه رشوت مستوجب مجازاتی می باشند که برای رشوت گیرنده پیش بینی شده است. علاوه جزای تبعی و مشدده که برای رشوت گیرنده پیش بینی شده، مانند مصادره اموال و نشر حکم بالای رشوت دهنده نیز قابل تطبیق می باشد.

ماده ۲۵۶ قانون جزای افغانستان به موضوع جزای ارتکاب فعل جرمی اشاره کرده است، «هرگاه غرض از رشوت ارتکاب فعل جرمی باشد که جزای معینه آن در قانون نسبت به جزای معینه رشوت شدیدتر باشد، رشوت گیرنده، رشوت دهنده و واسطه رشوت علاوه به جزای نقدی معینه رشوت به جزای معینه همان جرم نیز محکوم می گردند.» ۷ پس مرتشی، راشی و واسطه به جزای ارتکاب فعل جرمی بعلاوه جزای نقدی معینه رشوت جزا داده می شود.

منابع و ماخذ:

۱- مبسوطی در ترمینولوژی حقوق، دکتر جعفر جعفری لنگرودی، ج ۳

۲- لغتنامه دهخدا، ج ۸

۳- قانون جزای افغانستان، ج ۲، ماده ۲۵۴، ۲۵۵ و ۲۵۶.

این وظیفه سهولت در اجرای آن فراهم شود.

مثلاً اگر موضوع اجرا یا امتناع از یک کار شامل صلاحیت وظیفوی هر شخص باشد چیزی واضح و روشن است؛ اما آنچه قابل توضیح دانسته می شود این است که چگونه به وسیله اجرای یک عمل سهولت را در برآورده شدن هدف غیر مهیا می سازد؟

در زمینه باید گفت که مرتکب جرم در همچو موارد با اعمال خود برآورده شدن اهداف و مقاصد دیگری را آسان می سازد. مانند مأمور خدمات ملکی که با فاش ساختن اسرار وظیفوی امکان دارد دیگری را در اجرای کار کمک کند و یا با دادن نظر مشورتی با آمرین سلسله مراتب و یا اعضای یک جلسه انجام کاری را امکان پذیر سازد و یا کارگر یک مؤسسه تجارتي برای مؤسسه تجارتي رقیب معلومات ارائه می نماید.

۳- جزای جرم رشوت گیرنده

در مورد جرم رشوت قانون جزای ما جزای اصلی، تبعی و حالت مشدده را پیش بینی نموده است:

فقره یک ماده ۲۵۵ قانون جزا در زمینه مشعر است: «رشوت گیرنده به حبسی که از دو سال کمتر و از ده سال بیشتر نباشد و به جزای نقدی معادل آنچه که به حیث رشوت طلب کرده یا برایش داده شده و یا با آن وعده داده شده محکوم می گردد.»

مطابق ماده ۲۶۱ قانون جزا هرگاه مؤظف خدمات عامه با داشتن علم به خاصیت عمل (رشوت) قسمت ناچیزی از بخشش و از منفعتی را بالواسطه قبول نماید به حبسی که از یک سال بیشتر نباشد و جزای نقدی معادل آنچه که اخذ یا قبول کرده محکوم می گردد.»

جرم رشوت دهنده یا ارتشاء فعال

جرم رشوت دهنده هم دارای سه عنصر

د کمپیوټري ارقامو د غلا او خرڅلاو بازار تود دی

نوبدالله امان

د بانکي حساب شمېرې، تجارتي رازونه، شخصي معلومات او دې ته ورته ارقام په کمپیوټرونو کې ثبتیږي. ډیر خلک دې ته پاملرنه نه کوي چې کمپیوټرونه خوندي نه دي او غله ورته په آسانی لاس رسی پیدا کولای شي.

د کمپیوټر کارپوه، تورالف دیرو له دویمه وبله سره په خبرو کې وویل چې «انټرنېټي غله کال په کال د ۴۰۰ ملیارده امریکایي ډالرو په مقدار مالي زیان اړوي.» دا د ده په خبره د مخدره موادو د خرڅلاو د عایداتو په پرتله نیمه برخه ده.

دغه د پیسو لوړ مقدار په مختلفو برخو کې د بریدونو له کبله رامنځ ته کیږي. هغه د فکري ملکیت له غلا نه نیولې د کرډېټ کارت تر درغلیو پورې رسیږي.» دغه خبره تورالف دیرو کوي چې له امریکایي «مک افی» نومي

شرکت سره کار کوي. د ده کمپنی د کمپیوټري خونديتوب سافټ وېر خرڅوي چې په دې وروستیو کې یې یوه څېړنه هم خپره کړې ده. د دغې څېړنې له مخې سایبري یا کمپیوټري جرمونه په یو ډېر ګټه لرونکي او پراخېدونکي تجارت بدله شوي دي.

دیرو د دې لامل دا بولي چې سایبري جرمونه ډېر آسانه شوي دي چې هر څوک ورته لاس رسی لري. نوموړی زیاتوي: «سری باید یوازې ځان په دې خبر کړي چې اړونده پروګرامونه او آسانتیاوې چېرته په انټرنېټ کې پیدا کیږي.»

خو ټول کارپوهان بیا د دیرو له نظر سره موافق نه دي. هاکه لګینګ چې د ارقامو د خونديتوب کارپوه دی وایي چې «ډېرې مودې راهیسې داسې ده چې د سایبري مجرم د جوړېدو له پاره سری نور تخصص ته اړتیا نه لري، خو داسې هم نه ده چې هر عادي سری دې دغسې کارونه ترسره کړای شي.» نوموړی له دیرو سره یوه خبره مني، هغه دا چې د سایبري جرمونو بازار په چټکه توګه وده کوي.

د «سایبري جرمونو او خدماتو بازار» ډېره چټکه وده کوي د سایبري بریدونو د پېښو د شمېر او بېچلتیا کچه د «مک افی» شرکت د څېړنې له مخې له دې کبله هم لوړه شوې ده چې په نړۍ کې داسې د «سایبري جرمونو خدماتي بازار» رامنځ ته شوی دی چې تل د ودې په حال کې وي. په دغه بازار کې مجرمین او سایبري غله معلومات او غلا شوي ارقام په یو بل باندې پلوري. تر ټولو په زړه پورې پوهه، چې ښه خرڅیږي، د ډېر استعمالېدونکو پروګرامونو، لکه مایکروسافت وورډ، د کمزوریو په اړه معلومات دي. کله چې دغسې یوه کمزوري وموندل او ترې ګټه واخیستلای شي، نو کارپوهان ورته «کسپلوت» وایي، چې په شاوخوا ۳۰۰۰۰ امریکایي ډالرو خرڅیږي. د مک افی په خبره د «اپل» شرکت په اوپرېټینګ سسټم کې د کمزوریو اکسپلوت یعنی موندنه او ورڅخه ګټه اخیستنه آن تر ۲۵۰۰۰۰ (دوه نیم لکه) امریکایي ډالرو پورې عایدات لرلای شي.

په کمپیوټري پروګرامونو کې د کمزوریو په اړه پوهه له دې کبله ګرانه ده چې جوړونکي شرکتونه د کمزوریو د لېږي کولو له پاره وخت ته اړتیا لري. په دغه وخت کې مجرمین او انټرنېټي غله په آسانی بریدونه تر سره کولای شي. هکران له اړوندو شرکتونو څخه د خپلو معلوماتو په بدل کې باج هم اخیستلی شي.

د ارقامو غلا د برید د موخې په توګه

د بریدونو هدف د شرکتونو یا شخصي خلکو کمپیوټرونه دي. برید کوونکي په مجازي ډول کمپیوټرو ته ورننوځي او د ساري په ډول د برېښنالیک پټې، د شرکت داخلي معلومات یا د کرډېټ کارت شمېرې غلا کوي. په داسې حال کې چې داخلي معلومات په سیالو شرکتونو باندې خرڅیږي یا د باج اخیستلو په موخه کارېږي، د برېښنالیک پټو غلا د اصلي جرم له پاره لومړی ګام دی. مجرمین ارقام راټولوي او هغه بیا د بستو په توګه په تور بازار کې خرڅوي.

د مک افی شرکت وایي چې لس میلیونه د برېښنالیک پټې په ۹۰۰ ډالرو پلورل کیږي. دغو پټو ته بیا برېښنالیکونه لېږي چې خطرناک فایلونه ورپورې نښلول شوي وي. څوک چې دغه شان یو فایل په خپل کمپیوټر کې پرانیزې، مضر سافټ وېر کمپیوټر ته کښته کوي، چې انټرنېټي غله پرې کمپیوټر ته لاسرسی پیدا کوي. د ارقامو د خونديتوب کارپوه، لګینګ وایي چې «د بانکونو او کرډېټ کارتونو ارقام د سایبري بریدونو یو اصلي هدف دی.» دغه ارقام هم په تور بازار کې پلورل کیږي.

د مک افی د څېړنې له مخې د امریکا په متحده آیالاتو کې غلا شوې د کرډېټ کارت شمېرې په ۱۵ تر ۸۰ پورې امریکایي ډالرو خرڅیږي، په داسې حال کې چې آلماني شمېرې په ۱۵۰ امریکایي ډالرو پلورل کیږي. په پای کې غله په دغو غلا شویو ارقامو په ټوله نړۍ کې سودا کولای شي.

تن آدمی شریف است به جان آدمیت

تن آدمی شریف است به جان آدمیت
 نه همین لباس زیباست نشان آدمیت
 اگر آدمی به چشم است و دهان و گوش و بینی
 چه میان نقش دیوار و میان آدمیت
 خور و خواب و خشم و شهوت شغیبت و جهل و ظلمت
 حیوان خبر ندارد ز جهان آدمیت
 به حقیقت آدمی باش و گرنه مرغ باشد
 که همین سخن بگوید به زبان آدمیت
 مگر آدمی نبودی که اسیر دیو ماندی
 که فرشته ره ندارد به مقام آدمیت
 اگر این درنده‌خویی ز طبیعتت بمیرد
 همه عمر زنده باشی به روان آدمیت
 رسد آدمی به جایی که به جز خدا نبیند
 بنگر که تا چه حد است مکان آدمیت
 طبران مرغ دیدی تو ز پای بند شهوت
 به در آی تا ببینی طبران آدمیت
 نه بیان فضل کردم که نصیحت تو گفتم
 هم از آدمی شنیدیم بیان آدمیت

سالها باید که تا یک سنگ اصلی ز آفتاب
 لعل گردد در بدخشان یا عقیق اندر یمن
 ماهها باید که تا یک پنبه دانه ز آب و خاک
 شاهی را حله گردد یا شهیدی را کفن
 روزها باید که تا یک مشت پشم از پشت میش
 زاهدی را خرقة گردد یا حماری را رسن
 عمرها باید که تا یک کودک از روی طبع
 عالمی گردد نکو یا شاعری شیرین سخن
 قرن‌ها باید که تا از پشت آدم نطفه‌ای
 بوالفای کرد گردد یا شود ویس قرن
 حکیم سنایی غزنوی

سعدی

پیش از تو آب معنی دریا شدن نداشت
 شب مانده بود و جرئت فردا شدن نداشت
 بسیار بود رود در آن برزخ کبود
 اما دریغ زهره دریا شدن نداشت
 در آن کویر سوخته، آن خاک بی بهار
 حتی علف اجازه زیبا شدن نداشت
 گم بود در عمیق زمین شانه بهار
 بی تو ولی زمینه پیدا شدن نداشت
 دلها اگر چه صاف ولی از هراس سنگ
 آیینه بود و میل تماشا شدن نداشت
 چون عقده‌ای به بغض فرو بود حرف عشق
 این عقده تا همیشه سر وا شدن نداشت

سلمان هراتی

دوش دیدم که ملایک در میخانه زدند
گل آدم بسرشتند و به پیمانه زدند
ساکنان حرم ستر و عفاف ملکوت
بامن راه نشین باده مستانه زدند
آسمان بار امانت نتوانست کشید
قرعه کار به نام من دیوانه زدند
جنگ هفتاد و دو ملت همه را عذر بنه
چون ندیدند حقیقت ره افسانه زدند
شکر ایزد که میان من و او صلح افتاد
صوفیان رقص کنان ساغر شکرانه زدند
آتش آن نیست که از شعله او خندد شمع
آتش آن است که در خرمن پروانه زدند
کس چو حافظ نگشاد از رخ اندیشه نقاب
تاسر زلف سخن را به قلم شانه زدند

حافظ

دو شعر کوتاه از خیام نیشابوری

در هر دشتی که لاله زاری بوده است
آن لاله ز خون شهریاری بوده است
چو برگ بنفشه کز زمین می روید
خالیست که بر رخ نگاری بوده است

چون آب به جویبار و چون باد به دشت
روزی دگر از نوبت عمرم بگذشت
هرگز غم دوروز مرا یاد نگشت
روزی که نیامدست و روزی که گذشت

دنیاست خوب و دنیا لیکن بقا ندارد
دارد چو بیوفایی یک آشنا ندارد
هر چیز در شکستن فریاد می برآرد
اما شکست دلها هرگز صدا ندارد
دانی چنار باخود آتش زند چه باعث
سرتاپایی دست است، دست دعا ندارد
شخصیکه بینوا شد خانه بدوش گردد
در هر کجا که باشد بیچاره جا ندارد
هر چند دختر رز در میکده عروس است
افسوس دست پایش رنگ حنا ندارد
دلدار پرغروم بسیار مست ناز است
چون سایه در پیش من، رو بر قفا ندارد
این حرف را به تکرار از هر کسی شنیدم
ظالم به روی دنیا ترس از خدا ندارد
با رهروی بگفتم اینراه کدام راه است
گفتا که راه عشقست هیچ انتها ندارد
کرد هر که را نشانه یکذره بیج نگرده
دست قضا بعالم تیر خطا ندارد
فرزند ارجمندم گرچه قمارباز است
لیکن نماز خود را هرگز قضا ندارد
نزد طبیب رفتم خندیده اینچنین گفت
درد تو درد عشق است هرگز دوا ندارد
در صفحه کتابی دیدم نوشته این بود
صد بار اگر بمیرد عاشق فنا ندارد
یارب تو کن حفاظت پامانده عشق را
بر دشت حیرت آباد پشت پناه ندارد
افتاده عشق را بالای خاک دیدم
گفتم به این ادیبی یک بوریا ندارد

صوفی عشق‌ری

the audit.

Ali Hashim of the World Bank and Bill Allan of the IMF, based on their experience of designing and implementation of treasury system in Europe and Central Asian region, developed a Treasury Reference Model (TRM) in 2001, which provide design, flow and functional processes, functional and technical specifications, flow charts, charts of accounts, GFS reports, etc., involved in a automated and computerized treasury systems to assist in designing a treasury system. TRM serves as a model for IFMIS for TSA.

In Afghanistan, setting up of the TSA has been combined with the setting up and operation of the “Afghanistan Financial Management Information System” (AFMIS). AFMIS is applied for controlling expenditure against budget and appropriation limits, processing payments and entry of payment details, requisitions and purchases, etc. The Treasury General Ledger (TGL) provides the details of transactions as per the chart of accounts.

AFMIS structure is given at annex

Following from the aforesaid discussion, in its audit, SAO should consider taking up the following areas also:

- Whether there are any third party payments on behalf of the government of Afghanistan and

if yes, how are they disclosed in the financial statements, as required by the Cash Basis IPSASs? At present, Qatia statements do not reveal any such information;

- What steps have the government taken to integrate the development budget donor’s funds in the TSA and to remove the practice of “special accounts” for projects;

- Take steps and ensure audit of the Client Connection Statements (CCS) for ensuring reconciliation of receipt and expenditures paid as “direct payments” by the donors such as the World Bank, ADB, etc.;

- What are the reasons for not accounting the revenue of the AISA and the investment proceeds of the DAB in the TSA and how are they to be integrated into the TSA;

- Whether any borrowing is applied to operating expenditure and if no, how are the loans and borrowings applied in the development budget expenditure?

- Undertake IT audit of the AFMIS and examine to validate its control and security, validation of its processes and outputs, and reliability and completeness of the information and the database for financial reporting, processing of payment and other activities.

AFMIS structure

AFMIS main menu	Components
Controls – related to systems and functions	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Periodic functions (system integrity check, year and month closure, audit trail etc.), ▪ tables (chart of accounts, tax table, expenditure table, purchasing table, appropriation control, asset table), ▪ coding structure (COA, coding blocks)
Appropriations – budget and approved appropriations	<ul style="list-style-type: none"> • Allotments, • Budget, • Commitment /obligations, • Reports, • Interface (imports, etc.)
General Ledger – TGI	<ul style="list-style-type: none"> • Account inquiries, • journal voucher, ▪ financial statements(x) • Reports- detailed and summary account analysis (reports), trial balance, TGI, • interface (imports, journal voucher, status) • Exp vouchers (exp vr details/purchasing orders), • payables (vouchers - approval for payment, release of cheque and cheque requisition),
Expenditure	<ul style="list-style-type: none"> • cash sales(x), • reports (exp vr detailed reports, commitment/obligations, vendor analysis, cash sales reports, a/c payables, cash requirements, finalized payments, draft / cheque payment reports), • interface (import, payment vr)
Purchasing	<ul style="list-style-type: none"> • requisition (requisition / release requisitor • purchase order –PO (PO, release PO) • Goods receipts (G receipts notes, G returned notes) ▪ Reports (reports for PO, release PO, G receipts notes, G returned notes) • Interface (imports, status) • Billing (sales invoice) • a/c receivables (cash sales, sales vouchers, debit notes, credit notes, cash receipts)
Revenue	<ul style="list-style-type: none"> • collection activity (calculate interest, customer statements) • reports (customer account inquiry, billing reports – invoice details, a/c receivables, customer analysis) • interface (imports)
Assets	<ul style="list-style-type: none"> • asset items • depreciation • asset count • reports (general asset inquiry, asset listing, audit trail) • Interface (import etc.)

done by Da Afghanistan Bank (DAB) and amounts earned are kept by it to compensate DAB for bank services used by the government. It is anticipated in coming years that the earned money will be paid to the government and DAB will be compensated for the banking services provided based on market rates”.

However, this was also reflected in 1390 budget and continues at present as well. This appears to be contrary to the provision of Article 15 of the PFEM Law relating to Investment of Public Money, which provides as follows:

“1. The Ministry of Finance may authorize the investment of public money in financial deposits and the liquidation of such investments in accordance with the provisions of law.

“2. All revenues from investments made pursuant to paragraph 1 of this Article shall be included in the Consolidated Fund [of Afghanistan].”

Currently the amounts earned through investment of public money are retained by DAB to compensate for bank services utilized by the Government and investment income does not flow to the Government account, as stipulated by Article 15 of the PFEM Law. It is not known whether government through the proceeds of the investment is overcompensating or under compensating the DAB. In either case, it is an avoidable strategy. More so, exclusion of proceeds from public money from budgetary process should also be avoided

■ As per Article 11 of the PFEM Law relating to “Deposit of revenues to bank”, “All revenues of the State shall be deposited into a designated official bank account, which means public assets, including any funds that become public money upon receipt, must be deposited into a designated official bank account promptly. However, the aforesaid cases of AISA and DAB are contrary to this provision as well.

■ As per Article 12 of the PFEM Law relating to “Payment and Expenditure of Public assets and Tax [Expenditures], it is provided that:-

• Payments or commitments to pay public money may only be made in conformity with the provisions of this Law.

• Public assets cannot be spent unless authorized in accordance with the provisions of this law.

• Expenditure or commitments to expenditure of public money by the state administrations shall only occur when the Ministry of Finance has confirmed and issued in writing an expenditure authorization through the allotment form for the fiscal year.

■ Certain other principles/practices for financial management also include:

• No borrowing is applied to fund operating budget expenditure, which is met through the usage of domestic revenue and grants from donors. This means no loan is applied for operating expenditure. However, a small portion of the development budget is funded from loans/borrowings;

• Almost all development budget expenditure is met from the aid/grants

from donors – donor countries and multilateral /international agencies;

• No domestic debt is created and loans/borrowings are only from external sources;

• Most of the loan agreements are combined with grants components thereby restricting the extent of future liability;

TSA and Integrated Financial Management Information System (IFMIS)

Recognizing an important role of the TSA in management of treasury function and overall public financial management, the World Bank and the IMF have pressed in many countries, especially, those heavily dependent on external grants, for setting up and strengthening TSA. Based on various experiences, it has been recognized that TSA should form part of the design of an Integrated Financial Management Information System (IFMIS). In other words, TSA should be implemented along with a financial management information system, which serves as a database for all approved budget, payment, accounting and financial reporting based on an integrated General Treasury Ledger (GTL). It should also serve as an important source for a variety of Management Information System (MIS) reports, useful for both financial and policy decision makers and

directly by the donors. For example in Afghanistan, certain payments in case of development projects, above a stipulated ceiling, are directly made by the World Bank. Though accounting entries are available in the state accounts (called Qatia accounts and the financial management database called AFMIS), they are not reflected in the statement of the central bank, DAB.

Audit of such transactions are to be focused separately and by reconciling the available payment statements, called the Client Connection Statement (CSS), and available with the concerned donor. Under financial audit and other audits, in all such circumstances, the audit needs to plan its audit and assess the risk of exclusion of any such information from the scope of audit.

The reasons for maintenance of the Special Accounts for donors' development funds in Afghanistan and other countries rest on concerns of possible diversion of project specific funds to other purposes and lack of reliability of controls relating to expenditure within the overall public financial management set up of the governments. As such, main concerns of the donors for insisting on maintaining separate accounts and cash balance for the grants and aid meant for development projects can be summarized as follows:

- Assurance for use of donor aid and grants for the specific projects and excluding possibility of diversion of funds for other purposes;
- Ensuring liquidity for timely payments during project execution;
- Reliability of controls in managing funds and compensating lack of adequate information emerging out of the public finance management, accounting and financial reporting system;
- Easiness to obtain separate audit opinion on the financial statements of the projects (either through the SAI concerned or independent auditor);
- Minimize exposure to exchange related fluctuations/losses in the value of donor aid (when currency exchange rate regime is volatile);
- Maintain interim control on payments above certain threshold/ceilings.

Maintaining the donor grants / aid for development projects under special accounts away from the TSA could be a major discontent among national financial managers, including the MoF in Afghanistan. It is hoped that these donor issues would be addressed sooner than later, first by addressing the concerns and additionally, by providing for currency based segregated accounts for proper monitoring.

Principles of financial management in Afghanistan

Combined with principles of treasury functions and financial management therein, Afghanistan has also adopted the following tenets of financial management:

- As per Article 3 of the PFEM Law, "revenues and expenditures of state administrations shall be presented on a gross basis". This means, all revenues should first be accounted in the TSA as receipts of the Government and any

expenditure there from should be approved by the national assembly.

However, there are two visible exceptions to this rule.

Firstly, Afghanistan Investment Support Agency (AISA) generates revenues from registration and licensing of commercial, consultancy, trading and industrial and other enterprises, which are not brought to the TSA. AISA applies it for its expenditure outside the budget and the TSA.

This needs rethinking and audit should examine the necessity of such an arrangement and provides adequate comments for further considerations of the government in this regard.

Secondly, as per the budget documents of 1391 (Tafseel strategy Sarmaya guzari daulati, Dari page 13 & English page 16), it is stated that "it is the policy of the Ministry of Finance that excess funds not deemed to be needed immediately to support budget expenditures shall be invested to earn additional funds for the government. Current investment of State funds is

Article 2 (12) of the PFEM Law states that "Treasury Single Accounts" means the official bank accounts in the Da Afghanistan Bank or any other financial institution designated and controlled by the Ministry of Finance to centralize public money and other receipts held in trust and to manage authorized payments.

Article 7 of the PFEM Law relating to the responsibilities of the treasury states that "in order to carry out the relevant affairs, the Treasury of the Ministry of Finance shall have the following responsibilities and authorities:

1. Efficient management of the State's financial resources through a centralization of budgetary revenues, efficient financial planning and timely management of budget expenditure;
2. Managing the Consolidated Fund;
3. Implementing and managing the treasury bank accounts and payment procedures, which include the Treasury Single Account and official bank accounts through defining the Treasury Single Account structure of accounts and sub accounts, and ensuring necessary cooperation for activating treasury accounts including opening and closing bank accounts;
4. Implementing financial plans;
5. Managing cash assets;
6. Implementing the budget and performing expenditure controls in accordance with revenue and expenditure plans and providing information pertaining to funds, assets and commitments, appropriations and allotments in accordance with the provisions of this law and other Treasury instructions;
7. Maintaining the Treasury General Ledger and recording transactions according to budget classification and accounting rules compliant with internationally accepted standards and principles;
8. Providing regular reports on the implementation of the State's budget and other financial matters for the Ministry of Finance;
9. Upon the confirmation of the Ministry of Finance, issuing necessary instructions covering the relevant affairs;
10. Performing management for the debts of the state;
11. Compilation of the annual accounts of the financial operations of state including appropriation accounts and financial statements;
12. Managing and controlling the affairs related to processing of expenditures and other treasury related responsibilities in the Mustofiat of centre and provinces;
13. Performing other responsibilities delegated in accordance with provisions of this law."

Treasury in Afghanistan follows a centralized payment and cash management system through its central body at the Ministry of Finance in Kabul and its agencies, Mustofiat, in provinces. In other words, all payments are validated and released by the Ministry of Finance in Kabul and its agencies (mustofiat) in the provinces (welayats) through the Da Afghanistan Bank (DAB) and its branches. The TSA in the form of TSA 600100

and 600102 are located in the Da Afghanistan Bank (DAB).

Treasury operates the bank accounts in the DAB for the operating expenditure and development expenditure. For operating expenditure, two treasury accounts, 600100 – Afs currency account and 600102 – Foreign currency account are operated by the Treasury. All domestic revenue designated in Afs is taken into 600100 and all transfers from 600102 foreign currency (such as on account of ARTF, LOTFA and CSTC) for operating budget expenditure is taken into 600100. All operating expenditures are incurred through the 600100. Donors' grants for development expenditure are routed through project specific accounts and are not part of the treasury account for the purpose of cash balance.

The funds for the externally aided projects routed through the development budget are maintained through Special Accounts outside the TSA. While the TSA covers the operating budget transactions, both expenditure and revenue (revenue from domestic as well as external sources), TSA does not include the donor's aid / grants meant for the development budget projects. In short, the development budget expenditure technically is not part of TSA.

Further, certain payments through the donor's grants, though on-budget, are made

Development Bank (ADB) and others, advocate that in countries, which face resource constraints and are heavily dependent on donor's assistance and grants, a major challenge for the Treasury is how to manage the flow in order to ensure that funds are available in time to meet payment obligations, while preventing arrears accumulation, reducing the need for government borrowing and maximizing returns on cash balances. In order to ensure central control over cash, governments are advised to operate a Treasury Single Account. This is a single account or set of linked accounts where all government revenue is deposited before it is allocated for expenditure purposes.

Generally speaking, TSA is a banking arrangement for managing treasury functions - cash balances, payments and receipts of a government through a unified structure of government bank accounts. TSA provides an important tool for centralized treasury function and management of cash resources. TSA can be described as a bank account or a set of bank accounts linked with each other through which the government transacts all its receipts and payments and gets a consolidated view of its cash position at the end of each day.

A standard Treasury Single Account is organized along the following lines:

(i) line ministries hold accounts at the Central Bank, which are subsidiary accounts of the Treasury's account;

(ii) spending agencies under the line ministries hold accounts either at the Central Bank or, for banking convenience, with commercial banks; in both cases, the accounts must be authorized by the Treasury;

(iii) spending agencies' accounts are zero-balance accounts, with money being transferred to these accounts as specific approved payments are made;

(iv) spending agencies' accounts are automatically swept at the end of each day (where the banking infrastructure allows daily clearing);

(v) the central bank consolidates the government position at the end of each day including balances in all the government accounts.

In brief, treasury is a mechanism for managing public finance and the TSA is a means for the treasury to monitor and manage bank accounts for the public finance in a unified manner.

Treasury, TSA and financial management in Afghanistan

Afghanistan in the present regime has adopted TSA for managing its public finance. The Directorate or Department of Treasury (ریاست خزاین) in the Ministry of Finance is the main agency responsible for payment, expenditure and cash management. It is also charged with the responsibility of maintaining financial information management database, called the AFMIS and the accounting records and for the generation of monthly and annual financial statements called, the Qatia Statements. All the public fund bank accounts are opened, managed and monitored by the treasury.

The mandate and scope of the treasury function is comprehensively defined in the Public Finance and Expenditure Management (PFEM) Law, 2005.

in war (modern day concept of disinvestment), ushr or tax on goods and merchandise brought into Muslim area (state) for trade and sale by non-Muslim foreign traders (modern day concept of import duty). An integral part of the bait-ul-mal was the practice of welfare of the people. All the needy people whether they were orphans, widows, poor, disabled or elderly in the Islamic state were supported by the bait-ul-mal. Even debt of those who died without paying them due to their inability was repaid from the bait-ul-mal. It is also said the people who were without work or unable to work were given stipends. Bait-ul-mal came to be not only the central treasury and custodian of all revenues and payments but also a trustee of all public assets.

In ancient Indian history, during the Maurayan period, Kautilya (also known as Chanakya) was a learned man and wrote his Arthashastra, a book on economics and statecraft. In Arthashastra, Kautilya, amongst other things, also discussed about various taxes, such as 1/6th of their agricultural produce or trade profits, etc., that the people were to pay to the 'treasury' of the kingdom. In return, the emperor or the king was to act as the benefactor of the people and practice what Kautilya called 'yogashema', meaning welfare of the people.

Concept of Treasury and Treasury Single Account (TSA)

In the contemporary times, the term "treasury", within the context of public financial management and management of public finance, is synonymous with a department or agency within the Ministry of Finance of a government, which is in-charge of the receipt, management, and expenditure of the public revenue. In short, treasury is concerned with finance and taxation, expenditure and cash management, and the related bank accounts, often termed as treasury accounts. Since treasury directly deals with the matters of receipt and payments and the management of cash balances of the government, it is also identified by the "Treasury Account" through which all the receipts and payments as well as the balances are routed. In other words, treasury account is the virtual place generally maintained with the central bank through which public funds are received, kept, managed, and disbursed.

As per the Cash Basis IPSAS "Financial Reporting under the Cash Basis of Accounting" issued by the International Federation of Accountants (IFAC)'s International Public Sector Accounting Standards Board (IPSASB), paragraph 1.2.8, it is mentioned that:

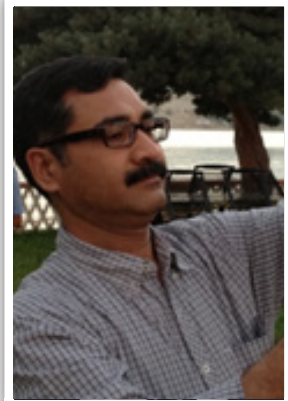
"In some jurisdictions, a government will manage the expenditure of its individual departments and other entities through a centralized treasury function, often referred to as a "single account" basis. Under these arrangements, individual departments and entities do not control their own bank accounts. Rather, government monies are managed by a central entity through a "single" government account or series of accounts. The central entity will make payments on behalf of individual departments and entities

after appropriate authorization and documentation. Consequently, individual departments and entities do not control the cash that they have been appropriated or otherwise authorized to expend".

Treasury function and cash management include aggregate control of spending, efficient implementation of the budget, minimization of the cost of government borrowing and maximization of return on government deposits and financial investments. These objectives are sought to be achieved through centralization of cash balance through a centralized account, called "Treasury Single Account" (TSA) with the Central Bank and administered under the single supervision of Treasury under the Ministry of Finance. Such an arrangement involves daily centralization of cash balance and recording of transactions as per the same set of classification, as required for accounting and financial reporting purposes. It further requires cash planning through budgeting and implementation plans, cash and borrowing plans under overall borrowing policy, and preferably, setting a multi-year perspective on budget, borrowing and spending.

International and multi-lateral funding and donor agencies, such as the World Bank, the International Monetary Fund (IMF), the Asian

Treasury & Financial Management in Afghanistan

HOVEYDA ABBAS

Introduction & some historical perspectives on the concept of “treasury” or خزاین

The term “treasury” (خزاین) has been applied for long in history to designate a place, building or enclosure that keeps valuable things or so to say, treasure, collected by kings, lords, religious high priests and anyone who take public offerings, share of public money or through disposal of public assets. During the Classical Greek times, the term treasury was used to describe the buildings made to keep gifts to the gods, such as the Siphnian Treasury in Delphi or similar buildings in Olympia. In Ancient Greece, treasuries were always made as part of religious buildings such as temples, so that state funds get status of purity and no one thinks of stealing or taking it away.

In Islam, the concept of “bait-ul-mal” (بيت المال) or ‘central treasury’ (مركزى خزاین) is akin to the concept of present day treasury. During the times of Prophet Abu al-Qasim Muhammad ibn Abd Allah ibn Abd al-Muttalib ibn Hashim, whom we know as Prophet Hazrat Muhammad (saw), no permanent central treasury was established, no reserves were kept, the revenues that were collected were immediately distributed amongst the people and the needy. The same situation continued during the Caliphate of Hazrat Abu Bakr Siddiq (ra).

However, during the Caliphate of Hazrat Umar (ra), due to success in many wars, larger quantities of revenues were generated and a need for bait-ul-mal was felt. Previously, salaries were not paid to those who participated

in various wars (جنگ) but with the increasing men in the army and the increasing revenues, Caliph Umar (ra) started paying salaries to the fighting men. A central treasury or بيت المال was established in Madinah along with accounts department. The building, which housed the treasury, was called bait-ul-mal. Later, the provincial treasuries were also set up and salaries and stipends were paid.

During the period of Caliphs, the sources of revenue for the bait-ul-mal included mainly voluntary contributions of the followers of Islam (modern day concept of charity or donations or grants), zakah or zakat (compulsory Islamic tax for Muslims), sale and disposal of assets and goods acquired

NGOs (Health);

b) Control risk in implementation of development of projects;

c) Control risk in payments and potential revenue loss to government;

d) Control risk in expenditure management;

e) Control risks in procurement and contract management;

Invariably, development budget utilization by the four ministries has been found to be very low. Ministry of Education could utilize only 33.2% of its development budget of 1391; Ministry of Public Health, 53.4%; Ministry of Martyr's, Disabled, Labour and Social Affairs, 53.9% and Ministry of Public Works utilized only 56.6% of its development budget of 1391.

In the Ministry of Public Health, a major portion, 67.9% of the development expenditure of the ministry in 1391 was transfer to NGOs and the Ministry spent only 32.1% directly through its agencies.

In the Ministries of Public Health and Public Works, it was found that there was uneven monthly implementation of development expenditure resulting heavy expenditure in a few months and either no expenditure or very less expenditure in other months. This contributes to under implementation of development budget.

The controls for application of appropriate provisions of the rules and regulations in making payments are found to be weak in all the four ministries. This shows potential of control risk and indicates not only weak control in the application of applicable statute; it also results in revenue loss to the government. This is most apparent in:

a. Inappropriate application of rate of 'Fixed Tax in lieu of Income Tax' and 'Business Receipt Tax' in making payments; and

b. Non-deduction of Income Tax from salaries and other payments to employees.

The controls for expenditure management are also found to be inadequate and weak which result in irregular payments, misclassification of payment and inadequate expenditure management. This is most apparent in:

a. Substantial amounts of advance payments from operating and development budget are not adjusted within the year;

b. Large sum of expenditure have been recorded under "Not Elsewhere Classified" and are not identified with any appropriate object of expenditure;

c. Payment in excess of applicable rates, payment from operating budget instead of development budget for contract staff, payments without supporting documents and without evidence or without eligibility for payment;

d. Substantial amount of contingency funds and reserves code funds against the ceiling of PFEM law;

e. Duplicate entry in AFMIS, inadequate maintenance of accounting records, etc.

It is found that the controls for procurement and contract management are

not able to ensure compliance with the applicable procurement guidelines, provisions of the various contracts in the four ministries. This is most apparent in:

a. Non compliance with provisions of the Procurement law and violation of lowest bid price principle and competitive bidding or minimum of three quotes principles;

b. Lack of enforcing the terms of contract including non-recovery of penal charges for delay in completion of work;

c. Irregular payment to contractors without appropriate authority for overtime and additional works;

Recommendations

It has been recommended that the ministries and their agencies at the centre and the directorates in the provinces should strengthen their controls and monitoring systems to ensure compliance with provisions of applicable rules, statutes, agreements and budgetary authorities for appropriate deduction of taxes while making payments, expenditure management, procurement and contracts managements and execution of development budget projects. They should ensure application of existing controls and introduce required controls, where it is absent to meet the control risks pointed out in the audit findings.

- Procurement, utilization and monitoring of goods inventory,
- Payments from Contingency and Reserve codes,
- Other related documents and items.

A check list for the aforesaid tests was prepared. The check list is based on "audit criteria for compliance" taken from the Public Finance and Expenditure Management (PFEM) law, the Income Tax law, the Custom law, the Procurement law and Charts of Accounts and also sought guidance from specific requirements of donor's agreement applicable for relevant project, as applicable. Samples of M-16 payment documents were generated from the AFMIS (Treasury General Ledger) and also taken from M-20 register of the agencies and were applied to test the effectiveness of internal controls and substantive tests for compliance with authorities and rules.

With regard to materiality, substantial numbers of the transactions (M-16) with Afs 1 million in operating expenditure and Afs 5 million in development expenditure were selected in the samples. The samples coverage was also done with a view to select transactions across various expenditure Major Codes (21-25) including those related to "salaries and wages", "advances", "not elsewhere classified", "overtime", "transfer to NGOs", "payment to consultants- individual and firms", "utilities", "pensions", "asset acquisition", "purchase of goods and services", "purchase of equipments", "capital advance payments", "recurrent capital transfers", etc. For payments pertaining to "contingency funds and reserve codes", "not elsewhere classified", "advance payments", detailed checking was planned and carried out.

In the context of public sector, transactions/events, which are material by nature or context (not only by amount), were also considered. Materiality by nature means those errors (figures or events) that become material because of their nature and need to be stated with high accuracy and as per budgetary requirements, as they are required for budgetary control or terms of agreement and should not vary by even a small amount. Such cases, amongst others, shall relate to excess payments over appropriation or allotments; misclassification between operating and development expenditure; the cash balance; inter-major codes misclassification; tax, duty and other exemptions without appropriate authority; loans given to an entity written off, etc. Materiality by context refers to those errors (figures or events) that are material because of implication for other aspects. For example, when expenditure has been incurred second time against a duplicate allotment (i.e., after one time expenditure against the original allotment has already been incurred); or when a ministry shows remaining balances out of the allotment when it has spent all the allotted funds, etc.

Field audit was based on the audit planning memo and the checklist based on the samples. To cover the audit entities (ministries and its agencies), both

horizontally and vertically, i.e., samples were selected for the agencies of ministries at the centre (Directorates of Provincial Education, Literacy, Technical & Vocational Dept, Construction dept, of education etc., Health care, HR & training, Policy & planning, Mechanical and Road depts., Orphanage, day care, pension, martyrs and disabled) as well as agencies in the provinces (ministries provincial directorates, hospitals, etc).

Reported audit findings

In the audit, it has been found that the ministries and their relevant departments and agencies at the centre and directorates in the provinces have not adequately complied with PEFM law, Income Tax Laws, the Procurement Law and other budgetary authorities in making payments, managing expenditure, procurements of goods and services and execution of development projects. They have also shown weak control in executing the provision of contracts.

Results of audit reflected in the Compliance Audit Reports of the four ministries are organized as per the following:

- a) Utilization of the development budget and lack of control on project implementations (all ministries), uneven monthly expenditure of budgets (Public Works and Public Health), transfer of major portion of budget to

Details of high expenditure ministries: 1390				
Name of the Ministry	Operating	Development	Total	% in 1390 of the combined total
	1390	1390	1390	
M/o Public Works	2,561,846,080	9,938,840,443	12,500,186,473	6.28
M/o Rail, Road, Reconstruction & Devt	519,881,507	9,365,357,316	9,885,883,828	4.96
M/o Energy & Water	363,201,753	6,257,763,483	6,620,965,238	3.33
M/o Education	22,931,607,203	1,606,556,439	27,538,193,612	13.83
M/o Agriculture	1,899,521,226	2,571,900,211	4,471,421,437	2.25
M/o Pub. Health	2,179,766,973	4,852,724,826	7,032,491,799	3.53
M/o Finance	5,677,877,164	2,879,045,861	8,557,823,025	4.30
M/o Defence	41,138,531,401	7,218,838	41,145,743,239	20.18
M/o Interior	37,391,575,033	129,990,223	37,521,810,278	18.90
M/o Martyrs, Disabled and Social Affairs	8,316,030,943	366,891,373	8,682,922,316	4.36
M/o Foreign Affairs	2,511,068,037	330,637,091	2,841,705,818	1.43
Total	124,190,815,331	41,404,856,833	165,895,702,167	83.29
% of total	80.34%	80.15%	80.29%	Sampled 1390
Total Expenditure for all agencies	149,385,421,911	49,796,569,665	199,181,991,606	27.99

Details of high expenditure ministries: 1391				
Name of the Ministry	Operating	Development	Total	% in 1391 of the combined total
	1391	1391	1391	
M/o Public Works	1,208,243,438	13,708,747,135	14,911,989,538	7.55
MRRD	397,540,934	12,418,172,811	12,815,813,745	6.77
M/o Energy & Water	331,554,075	5,889,518,586	6,672,072,664	3.99
M/o Education	20,132,712,900	2,916,130,404	23,048,843,322	11.17
M/o Agriculture	913,881,147	3,356,162,784	4,979,843,931	2.10
M/o Pub. Health	1,799,057,397	4,569,770,038	6,368,827,435	3.25
M/o Finance	5,648,550,144	2,396,850,767	8,045,381,305	4.25
M/o Defence	37,450,031,067	22,445,857	37,472,476,124	19.79
M/o Interior	35,705,339,737	130,577,862	35,835,977,599	19.10
M/o Martyrs, Disabled, Labour and Social Affairs	7,410,440,792	452,516,815	7,862,957,611	4.15
M/o Foreign Affairs	2,094,332,449	858,564,017	2,452,216,466	1.30
Total	14,005,032,013	43,060,462,340	57,067,504,353	33.41
% of total	33.96	82.03	33.41	Sample 1391
Total Expenditure for all agencies	135,790,733,547	53,593,076,338	189,383,812,905	27.03

and regulations is especially important when auditing government programs because decision-makers need to know if the statutes, laws and regulations are being followed, whether they are having the desired results, and, if not, what revisions are necessary. Additionally government organizations, programs, services, activities, and functions are created by laws and are subject to more specific rules and regulations.

The new Audit Law, 1392, under Article 2, amongst others, stipulates the following responsibilities of the SAO:

- (i) To provide reasonable assurance on realization of revenues and expenditure of government budgetary agencies;
- (ii) To ensure consistency of financial and accounting activities of government and all other government entities that are utilizing or holding public properties under the provisions of legislative documents;
- (iii) To ensure transparency in Government accountability and all other government organizations that are utilizing or holding public assets.

In line with aforesaid Compliance Audit objectives and to cover more than 25% of the core national budget expenditures, SAO analyzed the expenditure pattern (operating and development) of the ministries for 1390 and 1391 and risk based on expenditure, control environment and other factors such as significance of sectors, such as education, health, infrastructure and social affairs.

Four ministries namely, the Ministry of Education, the Ministry of Public Health, the Ministry of Public Works and the Ministry of Martyrs, Disabled, Labour & Social Affairs were selected for Compliance Audit in 1392 as special engagement for meeting the ARTF IP benchmark requirements. The audit of these ministries included coverage of about 27% of core budget expenditure (operating and development).

Audit Reports on the results of Compliance Audit in the four ministries have been submitted to the Ministry of Finance and the World Bank, the last being on 9th November 2013.

Methodology

Based on the expenditure pattern and significance of the agencies including their importance for sectors such as education, health, infrastructure and social affairs, four ministries, namely, the Ministry of Education, the Ministry of Public Health, the Ministry of Public Works and the Ministry of Martyrs, Disabled, Labour & Social Affairs were selected for compliance audit in 1392. These ministries had expenditure of about 28% of the core budget in 1390 and 27% in 1391. The requirement of coverage of 25% expenditure of the core budget and risk analysis also suggested selection of these four ministries.

Based on the experience of the previous audits and the risks analyzed in previous audits, these ministries were found to be relevant vis-à-vis weakness of internal control and internal audit, under-utilization of development budget appropriations, weakness in expenditure management and lack of compliance

with budgetary authorities, lack of control in procurement and contract management, lack of control to execute the provisions of the relevant law such as the Public Finance and Expenditure Management (PFEM) law, Income Tax law, Custom law, Procurement law and Charters of Accounts and the weaknesses in observing the provisions of the agreement of the donors and various guidelines of the relevant agencies especially the Ministry of Finance.

The results are as under:

The following areas were subjected to audit tests and scrutiny for the compliance audit:

- Effectiveness of Internal control and follow up on recommendations of the internal audit as well as “compliance assertions”,
- Transactions and information available in the AFMIS,
- Deduction of applicable taxes at source in compliance with the provisions of the income tax law:
- Payrolls, salaries and other payments,
- Payments related to procurement of goods and services,
- Awarding and monitoring of procurement contracts for works/projects and the payments made,
- Release of funds to NGOs and its monitoring by certain agencies, e.g., M/o Public Health,
- Project funds received from donors,
- Utilization and monitoring of petty cash / cash inventory,

Summary of the reports of the Auditor General of Compliance Audit of four ministries to fulfill the ARTF-IP benchmark criteria, 1392 for the Supreme Audit Office (SAO)

Context

Afghanistan Reconstruction Trust Fund (ARTF), a multi-donor fund monitored/ administered by the World Bank, has set Incentive Programme (IP) benchmark criteria to be fulfilled by target ministries of the Government of the Islamic Republic of Afghanistan (GoIRA) and other independent government agencies including the Supreme Audit Office (SAO), Afghanistan to receive incentive fund on completion of the benchmark.

As per the ARTF IP benchmark criteria related to the SAO, it needed to carry out Compliance Audit and submit the audit reports on results of the Compliance audit as per the following requirements:

Year of expenditure	Coverage	Audit as per Auditing Standards	Publication of Reports
1390	%5 of the entire expenditure	INTOSAI	Reports should be published
1391	%20 of the entire expenditure	INTOSAI	Reports should be published

Last date for submission of the Audit Reports was 10th November 2013.

As per the specific requirements of Compliance Audit stipulated under the Fundamental Auditing Principles of the INTOSAI (Level 3 ISSAIs) as well as the Auditing Guidelines and methodology (Level 4 ISSAIs), SAO undertook audit of select ministries to fulfill the requirements.

As per the INTOSAI ISSAI 4000 & 4100, compliance audit deals with whether the activities of public sector entities are in accordance with the relevant laws, regulations and authorities that govern such entities. As per INTOSAI ISSAI 300 (300.4.2), reviewing compliance with laws